

Včelařství

5/2018

**KVĚTEN – MĚSÍC
ROJŮ, ODDĚLKŮ
A CHOVU
MATEK**

Celý rok 2018 proti varroáze

Světový den včel vznikl u nás,
světu ho dali Slovinci

OBSAH – Květen 2018

146 Aktuálně

Techagro Brno 2018

Včelařská výstava na veletrhu zemědělské techniky se stala tradicí

147 Vzpomínáme

Kolega Vladimír Lněnička odešel do včelařského nebe

147 Aktuálně

20. květen – Světový den včel

148 Kalendárium – květen

150 Aktuálně

Spolky, ČSV a ochrana osobních údajů

V květnu nabývá účinnost nařízení na ochranu osobních údajů GDPR

151 Rozhovor

Včelaři a zemědělci chtějí spolupracovat

S Ing. Martinem Hyským na ožehavé téma současnosti

152 Včelařská praxe

Šlechtění včel a chov matek – V. *Vlastnosti včelstev v pokračování rubriky Pavla Cimaly*

154 Aktuálně

Povinnosti chovatelů včel při prodeji medu

Pohled legislativy na prodej medu „ze dvora“ komentuje MVDr. Pavel Texl

156 Včelařská praxe

Rašovská metoda včelaření

Lze využít včelí dílo při potlačování chorob a parazitóz včel?

159 Včelařská praxe

Moje poznatky z prohlídek včelstev *Martin Paleček o svých zkušenostech s obdobím největšího rozvoje včelstev*

160 Pro začínající včelaře

Jednoduchý chov matek a tvorba oddělků

162 Jak to dělám já

Dvířka, utepivky a okénka

„Dvířek, utepivky a okénka se nikdy nevzdám,“ tvrdí přítel Jaroslav Hájek

164 Co říká věda

Globální role včely medonosné

165 Zdraví včel

Co je nového a co zůstává při starém *Ing. Dalibor Titěra o celoročním boji s varroázou*

166 Co říká věda

Z Výzkumného ústavu včelařského Dol – V. *Vylučování nektaru u hlavních polních plodin*

168 Jak to dělám já

Univerzální bedny

169 Zadáno pro předsedkyni

Ohlasy k článku „Cena medu“

170 Historie

Vývoj právní úpravy včelařství na našem území – V.

Včelařství v době feudalismu, část III. – Medařská práva

172 Včelaři na cestách

Na návštěvě u nizozemských včelařů *Reportáž o tom, jak se včelaři kousek od Amsterdamu, napsal Mgr. Luděk Sojka*

174 Zadáno nejen pro včelařky

Květnové hrátky

176 Téma

Vlha pestrá

Mýty a realita o potravní specializaci vlhy pestré

178 Jubilea/Odešli z našich řad

180 Napsali jste nám

Vybíráme z vašich dopisů

Včelařství, květen 2018

Foto na titulní straně:

Jiří Bohdal

naturfoto.cz

Včela na pampelišce lékařské

(Taraxacum officinale), která patří

k významným včelařským rostlinám

Včelařství – odborný a spolkový měsíčník

Ročník 70 (152)

Pro své členy vydává Český svaz včelařů, z.s.,

se sídlem v Praze

IČO: 00443239, DIČ: CZ00443239

Místo vydání: Praha

Odpovědný redaktor: RNDr. Petr Kolář

tel.: 224 932 351, redakce@vcelarstvi.cz

Inzerce, jubilea a úmrtí: Alice Ošmyková

tel.: 224 934 478, inzerce@vcelarstvi.cz

Expedice a reklamace nedoručení časopisu:

Jaroslava Nechybová

tel.: 224 934 082, nechybova@vcelarstvi.cz

Redakce, inzerce a expedice:

115 24 Praha 1, Křemencova 8

telefax: 224 934 977

e-mail: redakce@vcelarstvi.cz; inzerce@vcelarstvi.cz

internetové stránky: www.vcelarstvi.cz

Neobjednané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo veškeré příspěvky podle potřeby stylisticky a rozsahově upravovat.

Uzávěrka redakčního materiálu je k poslednímu dni měsíce, jenž aktuálnímu číslu o dva měsíce předchází (např. červené číslo – konec dubna).

Redakční rada:

Ing. Zdeněk Kulhánek (předseda), MVDr. Miloslav Peroutka, CSc. (místopředseda), Vlastimil Dlab, Ing. Oldřich Doležal, Ing. Oldřich Veverka, Ing. Pavel Cimala, Mgr. Zuzana Samleková

Korektury: Jana Hrabáková

Sazba: ARTEDIT, spol. s r. o., Štěpánská 9, Praha 1

Tisk: Europrint a.s., Pod Kotlářkou 3, Praha 5

Distribuce:

Česká pošta, s.p., Politických vězňů 4, Praha 1

Toto číslo bylo odevzdáno do tisku 18. 4. 2018

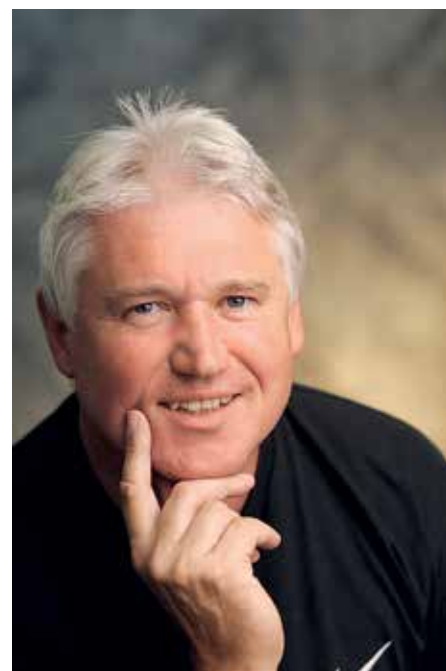
a vyšlo dne 23. 4. 2018

MK ČR E 126/ISSN 0042-2924

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Včelařství vychází za přispění
Ministerstva zemědělství

Vážení čtenáři, přátelé včelaři,

jaro je tady a s ním i ta nejočekávanější část včelařského kalendária. Teď jde o to přinést do úlu co nejvíce pylu a nektaru. V souvislosti s tím jsem si položil otázku, kam se vlastně dnešní včelařství ubírá? Tak všeobecně, z globálního pohledu. A uvědomil jsem si, že odpověď není vůbec jednoduchá a jednoznačná. Včelařit a vydělat na medu za každou cenu? Nebo včelařit pro radost? Vytočit si med pro vlastní potřebu, pro rodinu či pro nejbližší přátele, přebytek prodat „ze dvora“. Mít radost z pobytu v přírodě a včelařením se vyloženě bavit.

U nás má včelaření letitou tradici, patříme k nejzavčelenějším zemím Evropy. Naši včelaři jsou „koumáci“, neustále hledají nejrůznější způsoby, metody nebo postupy, jak své včelaření vylepšit. Někteří z nich možná najdou inspiraci v aktuálním čísle Včelařství. Nalistujte si rubriku Jak to dělám já, tentokrát dokonce ve dvojím provedení. Jedním z nich je článek přítele Jaroslava Hájka na téma dvířka, uteplivky a okénka. Třeba to bude inspirace právě pro vás. Dále jsou tu stále rubriky, na které jste již zvyklí, nicméně v této souvislosti doporučuji otočit časopis až na úplně poslední stranu obálky, kde se nachází pravidelný příspěvek Ing. Miroslavy Novotné Pyl pro včely. Ten květnový totiž přesně zapadá do kontextu „mít ze včelaření radost“. Jak? Nabídkou rostlin, které nejen poskytnou druhovou pestrost pylu, ale mohou potěšit i vás. Svým vzhledem, květy nebo plody.

Jenže včelaření nepřináší jenom radost, ale nejednou i starost. Před necelými deseti lety napsal Petr Prokeš, jeden z bývalých

redaktorů Včelařství, že „varroáza zatím nevystrkuje růžky“. Dnes, řečeno slovy Ing. Dalibora Titěry, „bojujeme s varroázou po celý rok“. A pokud jde o zdraví včel, přesně po deseti letech se doc. Vladimír Ptáček vyjádřil k tzv. Rašovské metodě včelaření. Noblesně, s nadhledem a s elegancí se podělil o své vlastní včelařské zkušenosti na toto téma.

A tak bych mohl pokračovat dál. Například Mgr. Luděk Sojka, bývalý předseda ČSV zamířil za včelaři do Nizozemska. Byl tam už před lety, ale tentokrát byl jeho cílem Amsterdam, přesněji Včelí park na kraji nizozemského velkoměsta. Já však chci na závěr zaměřit trochu blíž – do Slovinska. Včelaření tam má podobnou tradici jako u nás. Na rozdíl od tuzemských včelařů však byli Slovinci před několika málo lety o něco iniciativnější a „slízli smetanu“, která původně měla patřit všem českým včelařům. V roce 2012 padl při mezinárodní soutěži IMYB na půdě Senátu ČR návrh vyhlásit 20. květen Světovým dnem včel. Datum bylo vybráno víceméně náhodou, nicméně se shoduje se dnem narození významného slovinského včelaře Antona Janše. Bohužel memorandum, které tehdy odsouhlasili zástupci všech 14 účastnických států, časem zmizelo kdesi ve stozích úřednických listin a do hry vstoupili právě Slovinci. Jak vzpomíná jeden z účastníků tehdejšího setkání v Senátu: „Řečeno sportovní terminologií, nahráli jsme jim pěkně na smeč!“

Petr Kolář
redaktor

Včelařská tradice na veletrhu Techagro

Na včelařskou expozici zavítala i předsedkyně ČSV Jarmila Machová, kterou doprovodil tajemník sekretariátu Ing. Petr Šerák (vlevo). Před stánkem ČSV Brno-Město se s nimi vyfotografovali Petr Vydra (druhý zleva) a Marek Linger

Účast včelařů na Mezinárodním veletrhu zemědělské techniky Techagro v Brně se již stala tradicí. Veletrh se koná každý sudý rok, takže lze říci, že po šesti prezentacích v posledních 12 letech včelaři již patří k veletržní-

mu inventáři. Poté, co je návštěvníci v předchozích ročnících mohli najít v pavilonech Z, D a E, tak v posledních dvou letech museli zájemci o nabídku včelařských firem z celé republiky zamířit do prvního patra pavilonu C.

Na Brněnské výstaviště letos přijelo na 40 subjektů, od včelařských spolků až po výrobní a prodejní firmy. „Účast v podstatě kopíruje poslední ročník,“ říká Marek Linger, jeden z hlavních organizátorů včelařské expozice. „Někteří dříve stabilní účastníci letos nepřišli, ale nahradili je noví. Jsou tu i Poláci, Maďari, Chorvaté – ti poprvé, a na „technologickou špičkovou“ vystavovaných a prodávaných produktů přijela dokonce i včelařka z Číny.“

Nabídka vystavujících firem je tak ustálená, že tu včelař najde vše, co potřebuje – od včelařských pomůcek přes váhy medomety až po krmení. Jistou nadhodnotu představuje soutěž o Medovinu roku, o níž píšeme na jiném místě.

Připravil: Petr Kolář

Národní soutěž Medovina roku 2018 v Brně

Souběžně s přípravou včelařské výstavy při veletrhu Techagro se uskutečnil další ročník národní soutěže domácích medovin. Včelaři se jí mohli zúčastnit zasláním libovolného počtu vzorků v kategoriích přírodní, bylinná a ovocná medovina. Za zaslání vzorek pak obdrželi volnou vstupenku na veletrh. Po nevýrazném začátku se nakonec sešlo asi 75 vzorků medoviny. Nejsilněji byla zastoupena kategorie bylinná medovina. Vyhodnocení vzorků probíhalo v sídle České barmanské asociace v Brně – Líšni v pátek 23. 3. 2018. V hodnotící komisi byli zastoupeni členové barmanské asociace, profesionální výrobce medoviny ze Slovenska i zástupci z řad běžných včelařů – výrobců medoviny nebo konzumentů. Byli rozděleni do dvou skupin: jedna hodnotila přírodní a ovocné, druhá bylinné medoviny. Vzorky podávané v náhodném pořadí pak komise bodovala. Posuzovala bar-

vu, vzhled, vůni, chuť a celkový dojem ze vzorku. Všechny soutěžní vzorky pak byly k ochutnání bezplatně po celý čas včelařské výstavy na patře pavilonu C.

Slavnostní vyhlášení výsledků se uskutečnilo v zahajovací den včelařské výstavy, tedy v neděli 8. 4. 2018. Výrobci tří nejlepších vzorků v každé kategorii obdrželi diplom, vítězové každé kategorie navíc broušenou sklenici s logem soutěže. Předání se zúčastnili mimo organizátorů i zástupci Jihomoravského kraje. V kategorii přírodních medovin se na prvních třech místech umístili Tomáš Majkus, Martin Paleček a Vojtěch Broža, v kategorii ovocných medovin Tomáš Vorlíček, Jiří Holoubek a Pavel Veverka a v kategorii bylinná medovina Antonín Snášel, Marcel Třasoň a Helmut Herman. Většina zasláných vzorků měla vynikající úroveň a potvrdila neustále rostoucí kvalitu domácích medovin. Uznání

Absolutní vítěz soutěže Antonín Snášel z Velkých Opatovic

za odvedenou práci patří také organizátorům soutěže, zejména Marku Lingerovi, dále Petru Nasadilovi a Janu Strouhalovi z Brna.

Ing. Oldřich Veverka
olda.veverka@gmail.com

Zemřel Vladimír Lněnička, kolega a přítel

Na obalu knihy Včelařství od autorů Drašar a kolektiv je fotografie táty a syna Lněničkových. Jejich chov matek byl známý v celé republice. Lněničkovi měli, vedle stanic Výzkumného ústavu včelařského a Včelařské stanice v Jablůňanech, jako

jedni z mála fyzických osob oblastní chov matek. Inseminací šlechtili vynikající linii místní kraňky, pojmenované po místu chovu na Kozích horách na Příbramsku. V době, kdy začala pronikat na naše území varroáza a bylo omezeno zasilání oplozených matek, byli to Lněničkovi, kteří přišli s myšlenkou i s úspěšnou praktickou realizací zasilání otevřených matečnicků. Není proto divu, že 1. 1. 1995 nastoupil Vladimír Lněnička mladší na sekretariát Českého svazu včelařů do odborného oddělení jako referent. Časem si doplnil včelařské vzdělání, absolvoval SOUV-VVC, o. p. s. v Nasavrkách. Byl činný i jako funkcionář ve své mateřské ZO ČSV Praha 4, v Městském výboru ČSV Praha a také v RV ČSV.

Jak vidíme na fotografii, Vlášda si zachoval nejen tvář, ale i srdce dítěte. Nejlépe si rozuměl s počítači, a když jsme si nevěděli rady se stávkujícími programy, nikdy nám neodmítl pomoc. Vladimír byl jedináčkem a byl velmi silně vázán na

rodiče. Po jejich smrti zůstal sám. Svou samotu umocnil i odchodem ze sekretariátu svazu v roce 2015. Zemřel opuštěný v únoru 2018 v nedožitých 54 letech.

Vladimíre, děkujeme Ti za vše, co jsi pro Český svaz včelařů vykonal.

Čest Tvoji památce.

Předsednictvo a sekretariát ČSV

Dvacátý květen patří včelám a včelařům

Zahájení IMYB 2012 na půdě Senátu ČR. Při tomto setkání se zrodila myšlenka Světového dne včel

Dvacátého května 2016 se poprvé oficiálně konal Světový den včel. Rok předtím ho schválila Valná hromada Apimondie během kongresu v Jižní Koreji. Zástupci 86 zúčastněných zemí tehdy přijali návrh slovinských včelařů, aby se datum 20. 5., den narození jejich krajana, průkopníka moderního včelařství Antona Janši (20. 5. 1734 – 13. 9. 1773), stalo každoročním svátkem včel. V následujícím roce následovalo zařazení Světového dne včel do databáze mezinárodních dnů OSN, a to po schválení Evropskou komisí. V listopadu 2017 pak návrh schválil Hospodářský

a finanční výbor OSN, Valné shromáždění OSN o něm hlasovalo v New Yorku 20. 12. 2017. Podpořilo ho 155 států včetně všech zemí EU a dále USA, Čína a Rusko. Včely a další opylovatelé konečně získali místo, jaké si zaslouží s ohledem na jejich význam pro svět a lidstvo.

Za posledních 30 let zmizely pouze z Evropy až tři čtvrtiny nejrůznějších opylovatelů. Přesná příčina není zcela jasná, nicméně řada vědeckých studií poukazuje na zvýšenou spotřebu pesticidů ze skupiny tzv. neonicotinoidů. Tyto běžně používané pesticidy ovlivňují nervový a reprodukční

systém hmyzu. Používají se k ošetření semen před setbou. Rostliny ale absorbují méně než 20 % těchto chemikálií, zbytek uniká do životního prostředí. Slovinsko zakázalo používání neonicotinoidů už v roce 2011. Stalo se tak první zemí EU, která proti těmto látkám přijala nějaké opatření.

Slovinci byli první v tomto směru, prvotní iniciativa ke vzniku Světového dne včel však vznikla někde zcela jinde. A to na půdě Senátu ČR, kde byl tento dnes mezinárodně uznávaný svátek neoficiálně vyhlášen v roce 2012 účastníky mezinárodní včelařské soutěže IMYB 2012. Zástupci 14 zúčastněných zemí podepsali memorandum, jehož hlavním mottem bylo vyhlášení Mezinárodního dne včel a včelařství. Původní březnový termín se na základě připomínky německé delegace změnil na květnový. Zcela logicky, protože v květnu jsou včelstva již v plné síle...

Očití svědkové tvrdí, že volba data 20. 5. byla zcela spontánní. Byl to totiž jeden z mála květnových dnů, který byl v mezinárodním kalendáři OSN dosud volný. Ke škodě věci memorandum u nás časem „vzniklo do vytracena“, iniciativní Slovinci naopak spojili navržené datum s narozením svého slavného rodáka...

Text: Petr Kolář

Foto: archiv Včelí stráže

Květen – měsíc rojů a chovu matek

Květenství pampelišky lékařské se jmenuje úbor a tvoří jej až 200 jednotlivých květů

Příroda

Květen, nesoucí dříve pojmenování máj, začíná magickou filipojakubskou nocí (z 30. dubna na 1. května), kdy se na vyvýšených místech od pradávna zapalují ohně. Dnes tuto tradici známe jako pálení čarodějnic. Ke svátku obou apoštolů se váže i lidová slovesnost: „Na Filipa a Jakuba chroustili bzučí, to již o svatém Martinovi (11. listopadu) studený vítr hučí.“ Po předchozím aprílovém měsíci přichází konečně vyrovnanější počasí, při němž převažují teplé a slunné dny. Nicméně začátek měsíce je ještě poznamenán vojtěško–floriánskými chladny, singularitou přesahující z dubna. Pranostiky jsou již našťástí optimistické: „Na svatého Floriána (4. května) končí chladna a otevírá se pastvin brána.“ Pozvolné navyšování teplot přináší stanislavské oteplení, jehož patronem je svatý Stanislav slavící svátek 7. května. Tyto příjemné teploty na krátký čas ukončí vpád arktického vzduchu ze severu a nastupuje jedna z nejnámějších teplotních singularit zvaná ledoví muži. Rčení na toto období zní: „Pankrác, Servác, Bonifác, ledoví bratři, přinesou chladna, jak se patří.“ Jejich svátky připadající na 12.–14. května korespondují s ochlazením, zvýšeným množstvím srážek a ojediněle též ranními mrazíky, které mohou zásadním způsobem ovlivnit úrodu v daném roce. Nejcitlivější jsou na tyto mrazíky třešně, meruňky, broskvoně, vinná réva nebo ořechy, kterým v některých letech zmrznou květy a přicházíme tak o úrodu. Zmrzlíky doprovází svatá Žofie, se kterou jsou spojeny hlavně studené přeháňky, a to i v pranostikách: „Deštivá svatá Žofie víno snadno vypije. Svatá Žofie políčka často zalije.“ V polovině května přichází fortunátské jaro a s ním i vpád teplých vzduchových hmot z jižních oblastí rozpouštějících oblačnost, díky čemuž bývá nouze o srážky. Sucha mohou nezřídkou trvat až do červnového Medarda, což může velmi negativně ovlivnit úrodu. Lidová slovesnost mluví za vše: „O svatém Fortunátu (1. června) kapka deště má cenu dukátu.“ V poslední květnové dekádě se s 65% šancí objevují malí

ledoví muži přinášející již jen mírné ochlazení. Představují je světci Urban, Filip a Beda slavící svátky 25.–27. května. Z pohledu zemědělců a návazně tedy i včelařů můžeme říci, že v květnu je ideální mírný průběh počasí s dostatkem deště, což opět potvrzuje lidová rčení: „Chladný máj, ve stodole ráj. Chladný květen bude-li rositi, mnoho sena budeš nositi.“

Květen je skutečným měsícem kvetoucích rostlin a příroda včelám nabízí pestrou škálu květů. Signifikantní rostlinou včelařského jara je třešň ptačí, případně její kulturní odrůdy kvetoucí v zahradách jen o něco později. Po třešních nakvétají na mezích slivoně trnky a v sadech ovocné stromy, louky se žlutí květy pampelišek lékařských, které jsou bohatým zdrojem nektaru i pylu. Mezi dominantní zdroje nektaru vrcholného jara náleží brukev řepka olejka, která tvoří u některých včelařů nejvýznamnější snůšku za celou sezonu. Řepkovým medem laická veřejnost neprávem opovrhuje, je však třeba si uvědomit, že je zdrojem cenných brassinů (rostlinné hormony) s protirakovinnými účinky. Snůšku poskytují též střemchy, hloh, jírovce, vrby nebo rybíz.

Včelstvo

V květnu dosahuje včelstvo vrcholu svého růstu a síly. Matka denně klade až 1 500 vajíček a stejné množství včel se později líhne. Úl je zásobován dostatkem pylu i sladiny. V případě malého prostoru pomalu ubývá volných buněk a matka je tak omezována v kladení. Pokud se přidají další faktory, dochází k rozvoji rojové nálady. Mladá a zdravá matka ji za normálních okolnos-

Nouzové matečnický bývají založeny i na starších larvičkách a jsou tak nejhorším možným způsobem získávání matek

tí potlačuje mateř látkou produkovanou kusadlovými žlázami. Tento feromon se předává potravou a je součástí vůně včelstva. Pokud se jeho koloběh naruší, včely se přestávají o matku starat a zakládají misky budoucích matečnicků.

Rojení

Nejdůležitějším životním cílem všech organismů na Zemi je rozmnožovat se a tím zachovat svůj druh. Včelstva se rozmnožují rojením, při kterém se z jednoho včelstva stanou dvě, ojediněle i více. Rojení iniciují po zavíčkování rojových matečnicků včelí dělnice a ne matka, jak je někdy mylně uváděno. Po prvoroji se starou oplozenou matkou mohou vylétnout tzv. poroje s matkami neoplozenými. I kdyby matka z poroje zvládla snubní let a vrátila se, nemá společenství z důvodu malého množství včel šanci přežít zimu. S rojem vylétávají trubci a dělnice všech věkových kategorií s mednými volátky naplněnými medem, který jako zdroj potravy postačí na první dny života mimo úl. Rojení je tak pro včelaře značně neekonomické, a proto se mu snaží nejrůznějšími metodami zabránit. Jakmile včelstvo naráží matečnický, je jejich vylamování jen bojem s větrnými mlýny. Poté již pomohou razantní zákroky, jako jsou přeléták nebo odebrání plodových plástů na tvorbu oddělků. Aby mohl roj postavit nové dílo, zanést ho zásobami a vyvést zimní generaci včel schopnou přežít zimu, dochází k rojení v klimaticky nejlepší části roku s dostatkem pastvy, tedy hlavně v květnu. Impulzů pro vznik rojové nálady je několik, mezi nejdůležitější náleží nepoměr mezi zavíčkovaným a otevřeným plodem, ke kterému dochází v malém úlovém prostoru. Důvodem je nedostatek volných buněk pro vývoj nových včel. Mladušky s plně rozvinutými hltanovými žlázami najednou nemají odběr pro krmenou kašičku, takže ji polykají, což vede ke zduření jejich vaječnicků a dělnice se mění v trubčice. U včelstva plně převládne rozmnožovací pud, všechny ostatní činnosti jsou utlumeny. I za silné snůšky proto ustává ruch na česně, dělnice se nestarají o matku, pouze ji donutí zaklást vystavěné mateř misky – základy matečnicků. Špatně živěná matka zeštlhlá a je schopná letu. Další příčinou rojení je přehřátí úlového prostoru, což může být vyvoláno nedostatkem místa, zúženým česněm, zavřenými očky, příliš slunným stanovištěm, či natbytím včel. U rojení nesmíme opomenout také genetické předpoklady. Rojové náladě můžeme účinně předcházet včasným rozšiřováním úlového prostoru a také chovem mladých matek a tvorbou oddělků. Když už se nám nějaký ten roj usadí na dostupném místě a je prokazatelně náš (poznáme podle matky značené nejlépe opalitovými čísly, díky nimž víme, ze kterého úlu se včely vyrojily), přistoupíme k jeho usazení. Cizí zalétlý roj raději zlikvidujeme, protože bychom si na stanoviště mohli zavléci nějakou náka-

zu, což by v současné době nebylo nic neobvyklého. Na usazení si připravíme roják, rozprašovač s vodou a kuklu. Roje, byť vypadají hrozivě, nejsou nebezpečné, protože včely jsou nasáté medem a navíc nechrání žádné hnízdo s potomky, obličež bychom si ovšem měli vždy chránit. Včely porosíme vodou, aby ztěžkly, nerozletovaly se do okolí a bylo snazší sklepnout je do rojáku. V něm už máme vloženou jednu souš a mezistěny. Roják s rojem položíme pod místo, na kterém byl roj usazen, aby do něj vletly všechny zbývající včely. Je dobré vědět, že jeden kilogram včel tvoří asi deset tisíc jedinců, nicméně rojové včely nasáté medem jsou těžší, a proto jeden kilogram roje odpovídá šesti tisícům včel (Švamberk 2017). Podle váhy roje tedy můžeme odhadnout množství včel. Včelstva vzešlá z roje jsou velmi vitální, ochotně staví dílo a v další sezoně jsou z nich silná produkční včelstva.

Sériové matečnický získané dvojím přelarováním

Práce včelaře

V květnu je nejdůležitější předcházet vzniku rojové nálady. Na prvním místě je to zajištění dostatečného prostoru pro kladení matky a ukládání sladiny při narázových snůškách, čehož docílíme vložením dalšího nástavku. Důležité je i zajištění dobré cirkulace vzduchu úlem, což umožní rozšíření česna a otevření všech oček. Zaměstnání mladých včel stavbou plástů je také jednou z prevencí rojové nálady. Standardem je obnova jedné třetiny plástů ročně, ale včely zvládnou během velmi krátké doby i kompletní obnovu díla – typickým příkladem je přemetení na mezistěny. Výbornou metodou je též zebrování, kdy se plodové plásty uspořádají tak, aby byl na střídačku plod zavíčkovaný, otevřený a plásty čerstvě zakladené. Pokud je zavíčkovaných plodových plástů mnoho, není nic jednoduššího než jeden až dva odebrat a využít na tvorbu oddělků. Plodovými plásty lze i vyrovnávat sílu včelstev slabších, neboť je lepší mít všechna včelstva na stanovišti ve stejné nebo alespoň podobné kondici. Samozřejmostí jsou kvalitní matky ozna-

čené barvou či opalitovou značkou, díky kterým poznáme jejich stáří. Starší matka se slabší produkcí mateří látky je opět rizikovým faktorem pro vznik rojové nálady. Chováme většinou matky do stáří dvou let, starší jen pokud jde o matku mimořádných vlastností a výkonu. Rojovou náladu můžeme na druhou stranu úspěšně využít při chovu matek. Svědomitý včelař by si měl vést u každého včelstva úlový deník a zapisovat si důležité informace o počtu obsednutých uliček, plochách plodu, množství zásob, bodavosti, rozbíhavosti, tichých výměnách, spadu roztočů apod.

Přidávání nástavků

Během květu třešni vkládáme do včelstva další nástavek vystrojený zčásti soušemi, stavebním rámkem a mezistěnami. Pokud je včelstvo dostatečně silné a obsedá oba nástavky, můžeme přidávaný nástavek vložit mezi oba původní. Lze převést jeden až dva plásty s otevřeným plodem. Plásty se zbytky medu z loňského medobraní stejně tak stavební rámek lákají matku k zaklacení a zajistí okamžité obsazení nového nástavku včelami. Po týdnu je vhodné vložit pod horní nástavek, nyní sloužící jako medník, mateří mřížku. Matka bude s největší pravděpodobností poblíž trubčiny v prostředním nástavku, ale i tak raději po několika dnech zkontrolujeme medník, jestli v něm matka náhodou neklade. V takovém případě ji odchytneme a přemístíme pod mřížku. Někdo může namítat, že je mřížka rušivým elementem snižujícím medné výnosy, na druhou stranu však usnadní práci s medníkem při jeho vytáčení. Celý tento proces bývá označován jako nasazení medníku, preferuji však výše popsané rozšíření plodiště před klasickým nasazením medníku nad původní nástavky a případným převšováním zavíčkovaného plodu. Během květu řepky dosahuje včelstvo vrcholu růstu, a proto můžeme vložit čtvrtý nástavek. Postupujeme stejně jako u prvního rozšiřování a nástavek umístíme jako druhý ode dna. Po několika dnech přesuneme mateří mřížku o nástavek níže, tedy na tento naposled přidávaný, a opět kontrolujeme matku, která by měla klást v novém nástavku.

Chov matek

Rojovou náladu je ideální využít v náš prospěch zejména při chovu matek, který zahájím zpravidla ve druhé polovině května. Plemenný materiál беру vždy ze včelstev s nejlepšími vlastnostmi, tedy s největšími mednými výnosy, dobrým sezením na plástech, čistícím pudem a rozhodující je u mě mírnost a tiché výměny. Vzhledem k tomu, že nejlepší matky jsou pouze ty, které byly od počátku svého vývoje kvalitně živěny, přelaruji dvakrát. Den předem vložíme

chovný rámek s plastovými matečnickovými miskami do včelstva k tzv. ovonění a včely na jejich okraji vytáhnou voskovou obrubu. Druhý den do misek nakapu vodu a přenesu do nich starší larvičky, u kterých je téměř stoprocentní přijetí. Jako chovné vybírám silné včelstvo s velkým množstvím mladušek a dostatkem zásob, které začalo narážet matečnický. Připravím si jej tak, že nad mřížku převěším do medníku dva plásty s nejmladším plodem. Chovné rámky s přelarvenými miskami vkládám do medníku mezi plodové plásty. Druhý den chovný rámek vyjmu a larvičky, které se nyní vznášejí ve vrstvě mateří kašičky, odstraním. Teprve do mateří kašičky přelaruji jednodenní larvičky, které jsou od počátku výborně živěny. Rámek opět vložíme do chovného včelstva a ponechám v klidu. Matečnický zužitkovávám dva dny před jejich líhnutím. Prvním způsobem je zaškolkování matečnicků do speciálních školkovacích klíček a ty můžeme nechat líhnout se v chovném včelstvu. Zralé matečnický většinou vkládám do oplozovacích oddělků, matka se tak líhne do přirozeného prostředí svého budoucího společenství. Tato metoda má jedinou nevýhodu – nemůžeme kontrolovat vylihnutí matky, a tak pouze čekáme, než matka pohlavně dozraje (to trvá až týden), následně se vrátí ze snubních proletů a začne klást, což může být další týden. Včelaři je často využívána metoda startér – finišér, u které je velmi vysoké procento přijetí matečnicků. Jako

Mladá, čerstvě rozkladená matka připravená na značení. Letošní barva bude červená

startér poslouží osiřelec nebo sádka, což je plemenáč či roják, do kterého ometeme mladušky alespoň z pěti plodových plástů, vložíme plást zásobní, plást s vodou a dva se zavíčkovaným plodem. Dbáme na to, abychom s mladuškami nepřemetli i matku. Mezi plodové plásty umístíme chovný rámek, roják (plemenáč) uzavřeme a zajistíme pouze dobré větrání. Druhý den přijaté matečnický přeložíme do chovného včelstva a následuje postup popsaný výše.

Text a foto: Mgr. Marian Solčanský,
učitel včelařství
www.vcelarstvi-solcansky.webnode.cz

Spolky, ČSV a ochrana osobních údajů ve vztahu k GDPR

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR, dále jen „Nařízení“) bylo přijato v dubnu 2016 a vstupuje v účinnost od 25. května 2018. Nařízení stanoví změny pro zvýšení ochrany osobních údajů.

Hlavní změny:

- značné posílení práv subjektů osobních údajů, které se zrcadlově odrážejí do povinností správců a zpracovatelů, které vyplývá ze zvýšeného důrazu na bezpečnost a odpovědnost při správě a zpracování osobních údajů;
- konkretizace a zpřesnění pravidel pro mezinárodní zpracování a správu osobních údajů, směřující především k harmonizaci pravidel v členských státech EU;
- některé nové instituty a povinnosti, jako je například předběžné posouzení přijatých opatření k ochraně osobních údajů, povinnost vést záznamy o zpracování osobních údajů, ohlašování případů porušení zabezpečení osobních údajů či jmenování pověřence pro ochranu osobních údajů.

Postavení spolků a tedy i Českého svazu včelařů, jakožto správců osobních údajů ve vztahu ke členům, se nebude Nařízením nijak významně měnit, stávající povinnosti pro spolky v této oblasti nebudou podstatně rozšířeny. I po nabytí účinnosti Nařízení zůstanou v platnosti následující povinnosti spolků při zpracování osobních údajů jejich členů:

- Spolky nemají oznamovací povinnost vůči Úřadu na ochranu osobních údajů podle ustanovení § 16 zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. Dle stanoviska úřadu se oznamovací povinnost podle § 16 nevztahuje na zpracování osobních údajů, jde-li o zpracování, které „sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti sdružení (spolků), a které se týká pouze členů sdružení nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů“.
- Spolky jsou povinny zajistit souhlas svého člena ke zpracování osobních údajů pro účely činnosti spolku (vedení seznamu členů apod.). Nařízení definuje, že souhlas musí být svobodný, konkrétní, informovaný, a jednoznačný a musí být udělen prohlášením nebo zjevným potvrzením (subjekt musí učinit nějakou akci, nestačí například jen souhlas uvedený v obchodních podmínkách). Souhlas bez

těchto náležitostí bude neplatný.

- Spolky jsou rovněž povinny splnit informační povinnost vůči svým členům, tj. informovat členy zejména o tom, že jsou shromažďovány jejich osobní údaje pro účely činnosti spolku, v jakém rozsahu (jméno, příjmení, rodné číslo atd.) a komu mohou být zpřístupněny (např. hlavnímu spolku v případě pobočného spolku, nadřízené organizaci apod.).

Správce osobních údajů v okamžiku získání osobních údajů je povinen zajistit informování subjektu údajů o následujících skutečnostech:

- a. doba, po kterou budou osobní údaje uloženy, nebo není-li možné ji určit, kritéria použitá pro stanovení této doby;
- b. existence práva požadovat od správce přístup k osobním údajům týkajícím se subjektu údajů, jejich opravu nebo výmaz, popřípadě omezení zpracování, a vznést námitku proti zpracování, jakož i práva na přenositelnost údajů;
- c. pokud je zpracování založeno na čl. 6 odst. 1 písm. a) nebo čl. 9 odst. 2 písm. a) Nařízení, je nutná existence práva odvolat kdykoli souhlas, aniž je tím dotčena zákonnost zpracování založená na souhlasu uděleném před jeho odvoláním;
- d. existence práva podat stížnost u dozorového úřadu;
- e. skutečnost, zda poskytování osobních údajů je zákonným či smluvním požadavkem, nebo požadavkem, který je nutné uvést do smlouvy, a zda má subjekt údajů povinnost osobní údaje poskytnout, a ohledně možných důsledků neposkytnutí těchto údajů.

Nadále platí, že zpracovatel musí přimnout vhodná technická a organizační opatření k ochraně zpracovávaných osobních údajů, s ohledem na technické a finanční možnosti, mezi které patří například šifrování uložených osobních údajů.

Ve vztahu k zaměstnavatelům (tj. i spolkům) Nařízení stanoví, že „*právním předpisem, anebo kolektivní smlouvou, lze stanovit konkrétnější pravidla k zajištění ochrany práv a svobod ve vztahu ke zpracování osobních údajů zaměstnanců v souvislosti se zaměstnáním...*“. Zaměstnavatel zpracovává osobní údaje zaměstnanců většinou z několika různých „zákonných právních důvodů“,

jednak se osobní údaje vyskytnou typicky na pracovní smlouvě a ta musí být uložena v elektronické či listinné podobě u zaměstnavatele, dále zaměstnavatel poskytuje ze zákona osobní údaje zaměstnanců například správě sociálního zabezpečení za účelem řádné evidence apod. V tomto ohledu nezavádí Nařízení pro zaměstnavatele žádné nové povinnosti.

Naproti tomu například pro zveřejnění osobních údajů zaměstnanců na webových stránkách zaměstnavatele bude třeba, aby zaměstnavatel získal výslovný souhlas zaměstnanců, a pokud ho nezíská, osobní údaje zveřejnit nebude moci.

Pokud mají spolky svou agendu v souladu s aktuálně platnou právní úpravou, nemusí kvůli nadcházející účinnosti Nařízení provádět žádná nová opatření, aby pravidlům stanoveným v Nařízení vyhověly.

ČSV v souvislosti s evidencí členů např. pro účely zasilání časopisu Včelařství, Svěpomocného fondu ČSV či vnitřní statistiky zpracovává osobní údaje členů (jména a příjmení členů, emailové adresy, data narození, telefonní čísla), evidenci přihlášek o členství, včelařskou evidenci a statistiku (dotace, léčení včelstev), pořizuje fotografie a videozáznamy ze včelařských akcí a proto je také nucen přizpůsobit tento proces zpracování a ochranu osobních údajů novému Nařízení o GDPR.

Na ČSV proto nyní aktivně probíhá auditní šetření ve spolupráci s odborníkem na GDPR a Komisí pro IT – konkrétně probíhá zjišťování úrovně současného stavu ochrany osobních údajů v oblasti pracovní právní a v oblasti členské evidence.

Na základě tohoto šetření bude zjištěno co má z hlediska zajištění GDPR Český svaz včelařů na dostatečné úrovni, či jaká bude nutno provést opatření, jak dosáhnout souladu stávajícího stavu s novými právními předpisy. Změny, které vyžaduje GDPR budou následně zapracovány do směrnice (Pravidla práce v CIS – např. rodná čísla členů – již nyní skrytá a viditelná pouze pro potřeby dotace 1.D – budou nahrazena jiným identifikátorem tak, aby základní organizace ČSV nebyly vystaveny případným kontrolám a postihům ze strany ÚOOÚ).

Veškerý další a podrobný postup a případné změny, jež z GDPR pro základní a okresní organizace vyplynou, budou sděleny všem organizacím ČSV prostřednictvím oběžníku.

Mgr. Martin Roztočil, MBA, MPA
právník ČSV, z.s.

„Zemědělci a včelaři se chtějí informovat,“

říká radní Kraje Vysočina Ing. Martin Hyský

Jihlavský seminář o spolupráci zemědělců a včelařů, o němž jsme psali v minulém čísle, svědčí o tom, že Kraj Vysočina řeší zlepšení vzájemné informovanosti obou skupin. Jedním z účastníků byl Ing. Martin Hyský.

Bude mít tato úspěšná akce pokračování?

Zmiňovaný seminář byl po dohodě se zemědělci iniciativou včelařů, a to vzhledem k tomu, že letos došlo k novým legislativním požadavkům pro obě skupiny. (Vyhláška 18/2018 Sb., o veterinárních požadavcích na chov včel a včelstev a o opatřeních pro předcházení a zdlouvání některých nákaz včel a o změně některých souvisejících vyhlášek a vyhláška č. 19/2018 Sb., kterou se mění vyhláška č. 342/2012 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných

Z pozice kraje se snažíme věnovat propagaci včelařství, ať už finančně nebo prostřednictvím nabídek směrem ke včelařům k účasti na akcích, které kraj organizuje pro veřejnost

veterinárních činností, ve znění pozdějších předpisů). S kolegy jsem tuto iniciativu uvítal jako velmi smysluplnou a do její organizace jsme se jako kraj zapojili. Snažíme se vždy reagovat na aktuální problémy, které jsou řešeny ať ze strany včelařů nebo zemědělců. Co se týká pokračování, rádi uspořádáme akci, která přispěje k výměně

zkušeností či k dalšímu vzdělávání v tak zajímavém oboru jakým včelařství je.

Čím Kraj Vysočina podporuje zájem o včelařství zejména mezi mladými lidmi?

Domnívám se, že zájem o včelařství mezi mladou generací roste, ale nelze ho z pozice kraje zásadně ovlivnit. Dítě si musí přivonět k plástu medu, sledovat na jaře včelky, jak s prvními jarními paprsky vylétají z úlu, poslouchat včely v úlu v zimě, ochutnat čerstvě vytočený med..., a to vše ovlivní budoucí včelaře, kteří si na tyto krásné chvíle prožité většinou s prarodiči, či jinými včelaři vzpomenu ve zralejším věku a postupně se začnou včelaření věnovat. Z pozice kraje se snažíme věnovat propagaci včelařství, ať už finančně nebo prostřednictvím nabídek směrem ke včelařům k účasti na akcích, které kraj organizuje pro veřejnost. S potěšením konstatuji, že včelaři nabídky přijímají a spolupracují, což také přispívá k atraktivitě námi pořádaných akcí a samozřejmě i k popularizaci včelařství.

Podpoří kraj finančně prevenci proti šíření moru včelího plodu, jako se to letos podařilo ve středních Čechách?

Kraj Vysočina finančně podpořil vyšetření moru včelího plodu v roce 2016. V letošním roce jsme již tuto problematiku diskutovali se zástupci včelařů i veterinářů a vzhledem k výskytu onemocnění touto chorobou v našem kraji uvažujeme o zopakování této akce na přelomu let 2019/2020.

Radní pro zemědělství Kraje Vysočina
Ing. Martin Hyský

Co připravuje kraj na letošní rok pro propagaci včelařství?

Kraj Vysočina v letošním roce vypsala výzvu na zemědělské akce, do které se zapojily i včelařské organizace. Finančně podpoříme např. Den medu v Cidlině, Novoměstské slavnosti, Chotěbořské dny medu či včelařskou výstavu ve Žďáru nad Sázavou. Okresní organizace Českého svazu včelařů na Vysočině také v těchto dnech obdrží celkem 460 000 korun na svou činnost.

Jaký je váš vztah ke včelaření, ať osobní, nebo zprostředkovaně v rodině a mezi přáteli?

Mnoho mých přátel, či kolegů a kolegů včelařů, takže i díky nim mám možnost blíže ke včelaření „přičichnout“ a včelí produkty vychutnávat či využívat.

Připravil: Ing. Zdeněk Kulhánek

Ošetření ozimů postřikem

Šlechtění včel a chov matek v českých zemích – V.

Krajina neovlivněná intenzivním zemědělstvím, Králický Sněžník, fotografováno 30. 4. 2012

V dubnovém čísle Včelařství jsme charakterizovali základní geografická plemena včely medonosné. Plemena se liší exteriérovými znaky včel a vlastnostmi včelstev. Vlastnosti jsou posuzovány v hrubých rysech, které obecně přisuzujeme celému plemeni.

Šlechtění včelstev uvnitř jednotlivých plemen se provádí na základě hodnocení jemnějších nuancí u každé jednotlivé posuzované vlastnosti. Zde velmi záleží na schopnosti šlechtitele vnímat drobné odchylky v chování včelstev, pečlivosti při vedení chovatelské evidence a na neustálém hledání souvislostí mezi jednotlivými generacemi odchovávaných matek, respektive jejich včelstev. Vlastností, které můžeme u včelstev hodnotit, je poměrně hodně a záleží na každém šlechtiteli, co vše je schopen vyhodnotit a přenést do dalších odchovaných generací.

Dědičnost a proměnlivost

Díky dědičnosti dochází k přenosu některých znaků z rodičovské generace na generaci potomků. Jednotliví potomci ale nemusí být totožní. Jejich proměnlivost může být dána faktory jak genetickými, tak podmínkami vnějšího prostředí. Proto můžeme dědičnost definovat jako schopnost organismu reagovat určitým způsobem na určité podmínky vnějšího prostředí a na změny těchto podmínek (M. J. Sirks 1956). Do toho se promítají specifika včely medonosné, mezi které patří partenogeneze a polyandrie.

Partenogeneze

Partenogeneze se ve včelstvech projevuje vývojem trubců z neoplozených vajíček. Trubec tak předává svému potomstvu jen vlohly své matky a předcházející generace jejich rodičů. Tedy „báby a děda“ z matčí-

ny strany. Toho lze velmi dobře využít při vytváření chovatelského okrsku. Všechny matky, které se nám podaří umístit do včelstev v okrsku (ať už formou oplozených matek či pomocí matečnicků), budou produkovat trubce, kteří budou předávat na další potomstvo jen vlohly své matky a prarodičů z matčiny strany.

Polyandrie

Polyandrii včelích matek nazýváme skutečnost, že se matky při snubním letu páří s více trubci, podle některých zdrojů až s 18. To má za následek, že dělničí potomstvo ve včelstvu je tvořeno polosestrami, které mají společnou matku, ale různé otce. Díky tomu je včelstvo relativně velmi přizpůsobivé změnám vnějšího prostředí, neboť variabilita vložených vloh dokáže v různých extrémních situacích zafungovat ve prospěch včelstva.

Heterózní efekt

Heterózní efekt nastává při křížení dvou různých plemen či linií a výsledné vlastnosti potomstva nelze odhadnout podle vlastností rodičů. Projevem heterózního efektu je situace, kdy potomstvo v některých vlastnostech dosahuje jiných hodnot, než je průměr rodičů. Efekt může být pozitivní i negativní.

Vlastnosti

Jednotlivé vlastnosti, které chceme ve včelstvech posílit do té míry, aby se v následu-

jících generacích staly charakteristickými pro odchovanou generaci včelstev, vybíráme na základě pozorování, měření a testování. V našich středoevropských podmínkách mezi ně nejčastěji patří:

- medný výnos;
- mírnost;
- sezení na plástech;
- dodržování plodové pauzy během zimování;
- schopnost přezimování při dlouhých zimách;
- rychlý jarní rozvoj;
- rojivost;
- schopnost vyhledávat drobné zdroje snůšky;
- odolnost proti nemocem.

Tyto vlastnosti mají pro jednotlivé šlechtitele různou míru důležitosti a je jen na šlechtiteli, kterou vlastnost upřednostní ve svém výběru.

Medný výnos

Pro většinu včelařů je medný výnos nejdůležitější ukazatel kvality včelstva. Jako vlastnost je podmíněn více okolnostmi, počínaje zdravotním stavem včelstva, jeho silou, aktuálním stupněm rozvoje včelstva, stářím matky, schopností včel vylétat za snůškou již při nižších teplotách a dalšími. Výsledek synergie všech okolností je dobře změřitelný a každý včelař rád zváží a zaznamená velikost úrody. Šlechtit na medný výnos ale můžeme jen v takových přírodních podmínkách, které poskytují minimálně jednu hlavní snůšku. To bohužel není všude samozřejmé. Stejně tak jsou roky, kdy očekávaná hlavní snůška proprší či se výrazně ochladí a výběr na medný výnos nelze provést.

Mírnost

Jde o velmi důležitou vlastnost pro včelaře, kteří včelaři rádi. Zásahy ve včelstvech mají spojené s časem, který věnují aktivnímu odpočinku a netouží si tyto chvíle znepríjemňovat zbytečnými žihadly. Zcela se jim vyhnout nejde, ale jejich množství lze snížit na přijatelnou úroveň. Kdo včelaři na zahradě u vlastního domu či v hustě obydlené oblasti, potřebuje mírné včely už jen pro klidné soužití včel s vlastní rodinou a nejbližšími sousedy. Mírnost včel je vlastnost vysoce dědičná a lze ji velmi dobře hodnotit. Pokud dochází při křížení včelstev k heteróznímu efektu, jeden z prvních signálů, který zaznamenáme, je právě zvýšená bodavost včelstev.

Sezení

Při zásazích ve včelstvech velmi oceníme, pokud včely neopouštějí plásty, případně se „nevylévají“ přes hrany nástavku ven. Jde o dobře popsatelnou a vysoce dědičnou vlastnost, kterou ocení všichni včelaři, používající nástavkové úly. Ometání hran před nasazením dalšího nástavku či víka je úkon rutinní, ale u rozlézavého včelstva marný. Zamačkané včely na styčných plochách nástavků vypovídají o včelstvu, případně o včelaři, dostatečně.

Dodržování plodové pauzy při zimování

Tato vlastnost, tak samozřejmá pro kraňku, je pro plemena, pocházející z oblasti s mírnou zimou, neznámá. Již naši předkové v 19. století zjistili, že vlaška u nás nedokáže přezimovat, protože její včelstva jsou zvyklá vychovávat plod i během zimy. Ze stejného důvodu se zřejmě nerozšířila ani včela buckfastská v Británii, ač tam byla vyšlechtěna. Klima jihozápadní Anglie zimní plodování buckfastské včely dovolovalo, v ostatních částech Velké Británie již tak příznivé podmínky pro zimování včelstev nejsou. Rozšiřování včely buckfastské v německy mluvících zemích je zřejmě víc založeno na vlasteneckých pohnutkách německých včelařů, než na vhodnosti buckfastského plemene pro zimování v podmínkách střední Evropy. U nás dobře přezimují plemena, která dodrží alespoň dvouměsíční plodovou pauzu (od konce října do zimního slunovratu). Nastane-li plodová pauza dříve, tím lépe. Je to důležité nejen z důvodu náročnosti na výchovu plodu v nepříznivých teplotních podmínkách, ale i z hlediska účinnosti léčení včelstev proti varroáze.

Schopnost přezimování při dlouhých zimách

Schopnost přezimování včelstev při dlouhých zimách úzce souvisí s předcházející

vlastností. Ač je Česká republika malá, podmínky pro zimování jsou velmi rozdílné a se stoupající nadmořskou výškou se výrazně prodlužuje zimní období bez možnosti proletu včelstev. Zimy v období let 2013–2015 byly relativně teplé a s „vánočním“ proletem. To se o minulé zimě a té právě končící říct nedá. A právě v takových zimách jednoznačně obstojí jen včelstva se schopností zimovat i v horších podmínkách. Právě letošní zima ukázala, že včelstva v podhorských podmínkách v nadmořské výšce kolem 480 m neměla možnost proletu od 7. 11. 2017 do 11. 3. 2018. Tedy celé 4 měsíce. Včelstva to zvládla krásně a s minimální spotřebou zásob.

Rychlý jarní rozvoj

V současných klimatických a pastevních podmínkách České republiky se jarní snůška stala nejistějším snůškovým zdrojem. Proto potřebujeme chovat včely, které dokážou vytvořit na první velkou jarní snůšku silná včelstva. Jednou z podmínek je prudký jarní rozvoj včelstev. Tato vlastnost je vlastní kraňce, která po prvním proletu začíná prudce plodovat.

Rojivost

Sklon k rojení je zakódován u všech plemen včely medonosné, neboť to je přirozený způsob rozmnožování včelstev. Obecně lze konstatovat, že včelstva plemen s pomalým jarním rozvojem mají menší sklon k rojivosti než včelstva s rychlým jarním rozvojem. U kraňky byl původně sklon k rojení velmi silný, ale díky úsilí mnoha šlechtitelů se ho podařilo výrazně potlačit. Mezi jednotlivými včelstvy existují výrazné rozdíly a dědičnost této vlastnosti je vysoká. Zásadně se nesmí ke šlechtění vybírat včelstva, o jejichž předcích víme, že se pokusili vyrojit. Stejně tak používání rojových matečnicků je pro odchov matek zcela nevhodné. Tím se tato vlastnost zesiluje a příští rok se včelař nebude stačit di-

vit. Výběr na sklon k rojení nelze provádět v letech, kdy se žádná včelstva nerojí. Je to dáno okolnostmi špatných podmínek pro jarní rozvoj včelstev, případně výborných snůškových podmínek. To komentoval můj učitel Ing. Vladimír Řeháček svou známou průpovídkou: „Když ve včelstvech zvítězí pud sběrací nad pudem rozmnožovacím, rojení se obávat nemusíme.“ Celková snaha šlechtitelů je směřována k maximálnímu omezení sklonu k rojení. Vyrojené včelstvo je pro snůšku v daném roce již nevyužitelné a veškeré úsilí chovatele přichází vniveč.

Schopnost vyhledávat drobné zdroje snůšky

Jde o vlastnost, která mnohdy stojí stranou zájmu chovatelů. Zvláště v oblastech, které poskytují desítky hektarů pastvy „přimo před česnem“. Zde včelstva opravdu nemusejí uplatňovat svou schopnost nalézat drobné zdroje snůšky. Lze ji hodnotit jen v podmínkách bez vlivu intenzivního zemědělství. Takových míst příliš není, ale pro chovatele, kteří včelaři v podhorských a horských podmínkách, má tato vlastnost velký význam. Měří se velikostí medného výnosu v situaci, kdy těžko můžeme určit hlavní snůškový zdroj. Na Hanušovicku si s ostatními včelaři v takových situacích často voláme a dohadujeme se: „z čeho to včely mohou nosit.“ Názory včelařů na skutečný zdroj snůšky bývají velmi rozdílné. Nicméně výsledek stojí za to.

Posuzováním výše uvedených vlastností směřuje šlechtitel k naplnění svého chovatelského cíle. Tím jsou vitální včelstva se zvýrazněnou vlastností podle chovatelského záměru šlechtitele, která se dokážou přizpůsobit neustále se měnícím faktorům přírodních, klimatických a snůškových podmínek.

Ing. Pavel Cimala,
chovatel matek *Carnica Cimala*,
www.vcelimed.cz, www.carnica-cimala.eu

Mírné včelstvo včely kraňské

Včelstvo včely kraňské vyzimované po 4 měsících bez proletu, fotografováno 1. 4. 2018

Povinnosti chovatelů včel při uvádění medu na trh

V souvislosti s nedávným seminářem pro zdravotní referenty jednotlivých okresních organizací ČSV, který se konal v Nasavrkách, by Státní veterinární správa ráda doplnila a upřesnila informace, které na této akci zazněly.

Naprostá většina včelařů v České republice svou činnost provozuje z důvodu produkce medu, nikoliv z důvodu chovu včel pro opylování zemědělských plodin, jako je tomu jinde ve světě. Dokonce i ti, kteří chovají včelstva převážně k produkci matek, mohou vytočit více medu, než spotřebují ve vlastní domácnosti a následně jej tedy prodávají/dodávají dalším subjektům. Těmito subjekty nemusejí být vždy jen koneční spotřebitelé, kteří med kupují pro vlastní spotřebu, ale mohou to být i výkupny medu nebo výrobci potravin s obsahem medu a podobně. V souvislosti se způsobem prodeje medu dalším osobám pak často vznikají otázky, co je potřeba splňovat v rámci legislativy v oblasti potravinového práva. Pro lepší srozumitelnost bych rozdělil prodej medu na dvě základní skupiny, kterým se budu věnovat podrobněji. První skupinu tvoří včelaři, kteří prodávají med výlučně formou „ze dvora“, druhou všichni ostatní, tedy ti, co prodávají nejen „ze dvora“, anebo neprodávají „ze dvora“ vůbec.

Základním rozdílem z pohledu legislativy je skutečnost, že prodej „ze dvora“ má jiný, mírnější režim než běžné uvádění na trh

Prodej vlastního medu

U první jmenované skupiny uvádím jen pro připomenutí, že při tomto způsobu prodeje se musí vždy jednat o med vlastních včel, nikoliv o med získaný z jiných zdrojů. Veterinární zákon, který definuje tento způsob prodeje, uvádí přesněji: „Prodej malých množství vlastních produktů z prvovýroby přímo konečnému spotřebiteli“ v § 27a, běžně označovaný jako prodej „ze dvora“. Jednoznačně určuje, že prodejcem je chovatel včel a příjemcem je konečný spotřebitel nebo místní maloobchod. Dále se zde dovíme, na kterých místech lze prodávat „ze dvora“ a jaké doklady musí med doprovázet. V prováděcí vyhlášce č. 289/2007 Sb., je uvedeno, jaké množství medu lze prodat za rok formou „ze dvora“.

Podrobnější informace k této formě prodeje jsou k dispozici na webových stránkách Státní veterinární správy: <https://www.svscr.cz/zivocisne-produkty/prodej-medu/>, zde tedy jen stručně: Maximální množství 2 tuny za rok, prodej na stanovišti, v domácnosti chovatele, v tržnicích a na tržištích, do maloobchodu (maloobchodem mohou být například také stravovací zařízení, závodní nebo školní jídelny, distribuční centra supermarketů atd.). V čem je vlastně prodej medu „ze dvora“ jiný než běžné uvádění potravin (medu) na trh? Základním rozdílem z pohledu legislativy je skutečnost, že prodej „ze dvora“ má jiný, mírnější režim, než běžné uvádění na trh. Vychází se zde ze skutečnosti, že je vždy znám producent (chovatel včel) a že jde o prodej přebytků prvovýroby. Prvovýrobou se rozumí v souladu s pokyny pro provádění některých ustanovení nařízení o hygieně potravin (celý text pokynů: http://www.svscr.cz/wp-content/files/Pokyn_k_provadeni_nekterych_ustanoveni_narizeni_EU_c._852_2004.pdf) všechny činnosti, které se dějí v prostorách chovatele včel (v domácnosti, na stanovišti) a které podstatně nemění povahu produktu (medu). Naopak vše, co probíhá mimo prostory chovatele včel (například u souseda) nebo činnosti, které podstatným způsobem mění povahu medu, nelze považovat za prvovýrobu, ale za standardní výrobu potravin (medu). Povinnosti prodejce „ze dvora“ ve vztahu k prodeji medu jsou:

- doložit sledovatelnost, pokud není med prodáván přímo na stanovišti nebo v domácnosti včelaře;
- povinné označení medu, pokud není dodán přímo do stravovacího zařízení, které provozuje sám chovatel včel;
- zajistit požadovanou kvalitu a zdravotní nezávadnost medu (stejně jako ostatní producenti potravinářských podniků ve smyslu nařízení ES č. 178/2002).

V rámci sledovatelnosti musí obchodní doklad obsahovat minimálně tyto údaje:

- přesný popis potraviny (med);
- objem nebo množství (v hmotnostních nebo objemových jednotkách);
- jméno a adresu chovatele včel, odkud byl med distribuován a jméno a adresu

subjektu, kam byl med od chovatele distribuován;

- odkaz na šarži (stačí datum minimální trvanlivosti, popř. použitelnosti);
- datum odeslání.

Podstatnou skutečností v obou případech prodeje medu je fakt, že včelaři jakožto producenti medu jsou vždy považováni za provozovatele potravinářských podniků

V rámci povinného označení medu musí být na sklenici (etiketě) minimálně tyto údaje:

- název potraviny (MED), jsou-li uvedeny další, doplňující údaje, musejí být pravdivé, nesmějí být zavádějící nebo vytvářející dojem, že má med zvláštní vlastnosti;
- jméno nebo obchodní název a adresa chovatele včel (chovatelem může být i právnická osoba);
- čisté množství v hmotnostních jednotkách;
- datum minimální trvanlivosti (DMT), popř. datum použitelnosti. Uvádí se např. slovy: „minimální trvanlivost do 31. 5. 2018“, nebo slovy: „minimální trvanlivost do konce května 2018“ nebo, pokud je stanovena DMT delší než 18 měsíců, slovy: „minimální trvanlivost do konce 2018“
- podmínky uchování nebo použití;
- země původu nebo místo provenience.

V rámci kvality a zdravotní nezávadnosti musí med splňovat všechny parametry, stanovené pro potraviny obecně spolu se specifickými kvalitativními ukazateli pro med (příloha č. 3 vyhlášky č. 76/2003 Sb.).

Povinnost registrace

Druhou skupinu tvoří včelaři, kteří svou činností nesplňují podmínky uvedené v § 27a veterinárního zákona. Tato skupina má kromě povinností pro prodej ze dvora ještě celou řadu dalších povinností. V tomto textu se budu podrobněji věnovat registraci. Registraci se rozumí prosté ohlášení činnosti. Vždy je lepší konzultovat předpokládanou činnost s pracovníky příslušné krajské veterinární správy (dále jen KVS), kteří vám poradí, zda podávat

žádost, a o co přesně by mělo být žádáno. V této souvislosti bych rád upozornil na skutečnost, že prodej medu do výkupny není prodej „ze dvora“, protože se nejedná ani o prodej konečnému spotřebiteli, ani o dodání do maloobchodu, který zásobuje přímo konečného spotřebitele. Pokud tedy dodáváte med do výkupny, je to běžné uvádění medu na trh, proto je potřeba být registrován. Není nutné, aby včelaři žádali o registraci u KVS, protože už registrováni jsou. Státní veterinární správa v tomto případě obdrží informace o adrese zařízení

a o činnosti, kterou se zabývá z Evidence zvířat u pověřené osoby. Tímto však nejsou dotčeny příslušné povinnosti registrace a schválení v jiných případech než při dodání medu do výkupny (zprostředkovatelé, výrobci, importéři apod.).

Podstatnou skutečností v obou případech prodeje medu je fakt, že včelaři jakožto producenti medu jsou vždy považováni za provozovatele potravinářských podniků. Pokud však prodávají pouze „ze dvora“, nemusejí žádat KVS o registraci provozovatele potravinářského podniku.

Přeji všem pracovitým včelařům úspěšný rok, plný radosti z náročné práce, a věřím, že Státní veterinární správa také touto cestou dává chovatelům včel najevo svou upřímnou snahu nebýt jen orgánem, který ukládá pokuty, ale být pro včelaře pomocníkem a rádcem, na kterého se mohou s důvěrou obrátit, jsou-li jejich úmysly poctivé.

MVDr. Pavel Texl,
odborný rada,

odbor veterinární hygieny a ochrany veřejného zdraví
Ústřední veterinární správa Státní veterinární správy

Kvalita mezistěn stále aktuální

Téma přednášky zaujalo rakovnické včelaře

Nejlepší mezistěny jsou z více buněk zanesených medem, dozvěděli se mj. rakovnickí včelaři z přednášky Dr. Ing. Františka Kamlera, ředitele Výzkumného ústavu včelařského v Dole. Hovořil o příčinách nedostatku vosku, kteří někteří včelaři snadněji vyhazují, než pracněji vytavují.

Stěžejním tématem byla kvalita mezistěn, obsah vosku a dalších látek v nich. Uvedl, že velmi špatné mezistěny byly uvedeny na trh v Polsku, ale i v jiných evropských zemích. V prezentaci ukázal, že u sedmi zahraničních vzorků mezistěn byl obsah parafinu nad 70 %. Nefalšovaných, s parafinem pod pět procent, bylo 14 vzorků. Některé mezistěny byly dokonce vyráběny z vosku, do nějž byl s parafinem přidán i lůj. Na mezistěnách s vyšším obsahem parafinu včely nestavějí a při vyšších teplotách v úlu se mezistěny bortí.

Dalším znehodnocujícím parametrem jsou cizorodé látky, které se do vosku dostávají s některými, u nás nepovolenými léčivými a s pesticidy z vnějšího prostředí. Aby se včelaři uchránili zakoupených nekvalitních mezistěn, tak si ve stále větším měřítku vyrábějí mezistěny vlastní. Nejlevnější je metoda jejich lisování na malém zařízení, případně si je mohou nechat vyrobit od certifikovaných a kontrolovaných výrobců me-

zistěn (jejich seznam byl zveřejněn v letošním únorovém čísle Včelařství).

Po skončení přednášky Dr. Kamler odpovídal na četné dotazy týkající se kvality vosku a z nich vyráběných mezistěn.

Text: Zdeněk Kulhánek

Foto: Hana Sarová

Kategorie falšování	% parafinu
vysoká	nad 70
vyšší	45-70
nižší	20-45
nízká	5-20
nefalšované	pod 5
další přídavky + 15 % lůj - PL max. obsah parafinu 77,4 %	

Tabulka Dr. Ing. Františka Kamlera s výsledky rozborů obsahu vosku v mezistěnách

ZO Bučovice oslavila 120 let

V neděli 8. 4. 2018 se sešli členové Základní organizace Bučovice k oslavě 120 let od svého vzniku. A sešli se nejen členové, ale i ti, kteří v minulosti byli váženými členy a přáteli, ale z důvodu věku nebo zdraví již nevčelaři. ZO Bučovice patří se svými 99 členy a zahrnující 23 obcí k větším organizacím našeho svazu. Za její práci přišel v rámci oslav poděkovat i pan starosta Bučovic, členové Okresní organizace Vyškov a další. Oslavy jsou vždy tou správnou dobou zavzpomínat na začátky, na významné události a také jsou příležitostí pro udělení vyznamenání svým nejlepším včelařům a funkcionářům. V Bučovicích bylo oceněno 17 vzorných včelařů. I pan starosta dostal čestné uznání pro obec Bučovice. Minutou ticha uctili členové a hosté památku zemřelých osobností. Mezi těmi, kteří se oslav nedožili, je Libor Hanousek,

včelařská osobnost, která přesáhla hranice Vyškovska. Jeho knížku „Začínáme včelařit“ máme mnozí doma. I když je z roku 1991, je nadčasová a srozumitelná. Oslav se zúčastnila jeho manželka a dcera a bylo milé si poslechnout, jak celá rodina pokračuje v jeho včelařském odkazu. Protože jak říkal, bez včel se prostě nedá žít.

(JM)

Vyjádření k tzv. Rašovské metodě včelaření s upřímnou omluvou jejím tvůrcům

Zdravá silná včelstva lze bez problémů zimovat v prostoru pro hlavní snůšku (Langstrothy 2/3 vpředu) nebo jen o něco sníženém (Optimally uprostřed a 3 nástavky 39 x 24 místo 4 vzadu), což odstraní nebo oddálí nebezpečí rojení

Detail k k vedlejšímu obrázku – vlevo v Optimalech a vpravo v úlech na míru 39 x 24

Někdy v roce 2007 se na mně obrátil Dr. Roman Lingart se žádostí o posouzení společného díla jeho a spoluřešitelů prof. Vítězslava Bičíka a doc. Jiřího Vagery s názvem „Praktické využití včelího díla při potlačování chorob a parazitóz včel a včelího plodu“ tedy tzv. Rašovské metody. Já jsem tehdy měl nezvykle mnoho práce s výukou, digitalizací výukových programů i sám se sebou a dopis jsem ve shonu založil. Teprve nyní, po více než 10 letech, si dovoluji s prosbou o prominutí mého nekolegiálního jednání svůj dluh splatit a k jejich publikované metodě přidat vlastní zkušenosti se včelstvy.

Podstata uvedené metody spočívá v aplikaci poznatků o roční dynamice pohybu divokých včelstev po stavbě v dutinách na včelstva chovaná v úlech. Cílem je ozdravení chovu od moru včelího plodu a snížení škodlivého působení roztoče *Var-*

roa destructor na kastu dělnic v zimních generacích. Umožněním chovat během jara a léta trubce na 4–6 plástech autoři dosahují naprostého omezení rojení včelstev, čímž se zvýší produkce medu.

V úvodní pasáži autoři předpokládají,

že mor plodu se vyskytuje pouze u včelstev chovaných na rámcích, nikoli u včelstev žijících divoce v dutinách a odvolávají se na informace z Nového Zélandu, kde průzkumem mělo být zjištěno, že divoce žijící včelstva nemají s morem problém. Pokud by mor v divokých včelstvech skutečně nebyl, nemohl podle mého názoru přežít až do vynálezu rámků (1844). Napadá mě otázka, na kterou neznám odpověď: je možná latentní infekce, aniž by ve včelstvu došlo k úhynu a rozkladu nějaké larvy?

Autoři dále předpokládají, že divoce usazené roje nejdříve vystavějí mnoho díla pouze pro uložení medu z medných váčků a teprve pod vrstvou medu začnou plodovat. Měl jsem roj s oplozenou matkou usazený volně v prostoru a včely začaly plodovat téměř přímo od nejvyšších buněk středových pláštů. Med, pokud vůbec byly

Jedna včela obsedne tři buňky

Plást plný zavíčkového plodu poskytne včely na tři a více pláštů

přebytky, uložil roj do plástů bočních. Navíc tříkilogramový roj si v nejlepším případě nese pouze 1 kg medu a část spotřebuje na produkci vosku. Teprve později, po vylíhnutí plodu, vznikne prostor pro med nad částí plodového hnízda, což je však již dílo zaplodované. Pokud matka v roji není oplozená, včely prakticky nestavějí, dokud se neoplození. Pak je ovšem situace podobná. Každý to můžeme s roji podle libosti vyzkoušet.

Pokud roj v přírodě donese dostatek zásob, zavíčkují je v prvním roce na díle již zaplodovaném; zimuje na žemlových plástech těsně pod věnci medu. Během zimy se sunou po plástech vzhůru a plodovat začne zase na vlastním, již žemlovém díle. Jakmile se zvětší počet včel z plodu, zavěsí se pod dílo a v případě dostatku snůšky začnou včely prodlužovat pláсты, nyní panenským dílem, na které přejde matka a zaklade je. Včely je mohou současně zanášet medem, který postupně přenáší nahoru do buněk po vylíhnutém plodu. Dynamika pohybu včelstva na díle bývá zřejmě různá podle velikosti dutiny, kterou má konkrétní včelstvo k dispozici. V úzkých prostorech bývá pohyb vertikální. V širokých prostorech vodorovných mohou silící včelstva stavět nové pláсты i stranou od plodu. Zda se na ně během zimy přesunou, nebo nikoli, závisí od tvaru dutiny, množství plástů a umístění česna.

Žije-li včelstvo ve stromě v prostorové dutině, kam mají přístup myši, může docházet k jevům, které autoři popisují, tedy k destrukci části hnízda. U menších včelstev, žijících v malé dutině, kterou si uchrání, se nakonec zavíčkovaný med opět ocitne v horní části plástů, původně postavených rojem. Dověděl jsem se o podobném včelstvu v komíně ve zdi, a to od dělníka, který komín opravoval. Dílo bylo postavené pod kosím hnízdem, které tvořilo strop dutiny. Včelstvo mělo 4 úzké svislé pláсты a vysoké rámy zcela tmavé, tedy používané několik let.

Dílo je pro včelstvo drahocenná věc, do které muselo vložit mnoho úsilí. Včely samy, pokud jim dáme možnost, dávají z nějakých důvodů přednost dílu tmavému před panenským. Můžeme se o tom přesvědčit, když např. přidáme nahoru nástavek vybavený z poloviny plásty nezakladenými a z poloviny tmavšími. Ať pro plodování nebo pro zásoby či krmení, včely nejdříve obsadí a použijí dílo tmavé. MUDr. Václav Kučera, známý moravský kočující včelař, např. považoval tmavé dílo za „včelí placentu“, která má pro včelstvo specifický význam. Mimochodem roj se vždy usadí na tmavé dílo, má-li možnost volit úl. Na druhé straně v případě potřeby dovedou včely tmavé dílo vykousat a buňky obnovit.

Tim nechci zpochybňovat tvrzení autorů, že tmavé dílo může být zdrojem infekce. Platí to zejména, když si je včelař přinese odjinud. Léta jsem včelařil s tmavým dílem bez moru, až si jedno z mých včelstev přineslo nákazu z asi 2 km vzdáleného ohniska. Paradoxně bylo toto ohnisko objeveno na zcela novém díle u začátečníka, kterému chtěl zkušený včelař se včelařením pomoci, a právě při prohlídce snadno našel nemocné buňky na právě vytažených mezistěnách. Vlastní zdroj nákazy byl ve včelíně nedaleko.

Mám vyzkoušeno, že při nedostatku díla do medníku včelstva ve snůškové kondici vystavějí jeden nebo i dva medníky mezistěn 39 x 24, postavené nahoru, zavíčkují je a pak do nich matky s oblibou odspodu rozšiřují plodové těleso. Takto by pak zůstaly zazimovány na panenských plástech se zásobami medu, ale není to přirozená cesta roje.

Autoři uvádějí, že včelstva se během zimy raději přesunují na panenské dílo nahoru. Mně právě jedno nejkvalitnější zůstalo sedět dole na tmavém díle, kde začalo plodovat a odtrhlo se od zavíčkovaných zásob na světlém díle těsně nad sebou.

Pokud jde o přenos zásob před zimou,

Vysoký podmet Optimalu zastavěný převážně trubčinou

jednají včelstva různě. Moje 4 včelstva měla nad plodištěm nástavek s nedostatkem zásob. Počítal jsem, že zásoby přesunou k plodu (jak uvádějí i autoři). Stalo se tak u jednoho včelstva; tři ostatní se v zimě při lednové oblevě přesunula nahoru na málo zaplněné pláсты pod teplým stropem a do jara uhynula hladem. Z toho plyne, že v zimě nad včelstvem musejí být zavíčkované zásoby a již žádné další pláсты.

Souhlasím s poznatkem autorů, že chov trubců v několika trubčích plástech může dlouhodobě sloužit k ochraně dělníčího plodu před roztoči *Varroa destructor*, pokud je trubčí plod přítomen. Včelař však nesmí zapomenout trubčí plod z úlu včas odstranit a roztoče zlikvidovat.

Pro úlový systém, který autoři používají, může 4–6 trubčích plástů sloužit i jako zábrana rojové nálady, protože směřuje úsilí včelstva na živění velkého počtu trubčích larev. Já s výborným výsledkem používám jednodušší metodu, kterou mohou ve svých úlech využít i oni. Spočívá ve znalostech o vývoji plodu a včelstva, které popsal Otakar Brenner (1969). Vývoj včelí dělnice od vajíčka po larvu trvá 21 dnů. Jedna včela po vylíhnutí obsedne 3 buňky. Obec-

Včelstvo v jednom nástavku zavěšené v podmetu, již může být v rojové náladě

Včelstva v různých úlech ve velkém prostoru v době květu akátů. Mendelův včelín, úplně vpravo úl na Adamcovu míru v 5 patrech

Včelstvo v Kučerově úlu s 8 plásty 30 x 31 musí mít 6 nástavků, aby se nerojilo

Nový velkoprostorový úl MUDr. Kučery s plochou plástů přes 600 dm² a stavbou trubčiny v podmetu

Včely dovedou staré dílo vykousat a buňky obnovit

ně z jednoho plástu plodu budou za tři týdny 3 rámy včel na plástech nahusto. Ze zimních dělnic na jaře bývá za tři týdny polovina, pozdější dělnice žijí déle. Brenner používal tuto metodu k odhadu síle ní včelstva. Mně se časem ujasnilo, že jde i o klíč k rojení.

Máme-li např. na jaře včelstvo na jednom tradičním nástavku s 10 až 11 plásty, obsedající 9 plástů, které má 3 plásty plodu, bude mít za tři týdny 9 plástů včel nahusto a z původního osazenstva polovinu, tedy dohromady 13 plástů obsednutých včelami. Již se prakticky do úlu nevejde. Včely se sice mohou zčásti zavěsit v podmetu. Matka však mezitím zaplodovala v přepočtu další 4 plásty, ze kterých za další tři týdny bude 12 plástů nových včel, tedy dohromady již na dva nástavky. Pokud máme včelstvo v jednom nástavku a připustíme situaci, že se včely za tři týdny do úlu nevejdou, začnou chovat rojový plod. Produkují jinak živé dělnice, které po vylíhnutí nechtějí pracovat na běžném díle, stavět ani nosit zásoby. Včely jsou natolik inteligentní, že poznají, v jaké situaci budou podle prostoru, množství včel a plodu v krátké budoucnosti.

Máme-li, což je běžné, včelstva ve dvou tradičních nástavcích, prostorová krize nastává tak rychle. Včely postupně obsazují spodní nástavek, avšak ještě než ho obsadí, došlo by k podobné situaci, protože matka nahoře dále intenzivně ploduje. Proto dáme třetí nástavek v předstihu nahoru jako první medník. Například přes mřížku s vlhkými plásty, aby jej včely rychle obsadily, nebo s trochou plodu, jako Rašovství. Mám vyzkoušeno, že většina kvalitních matek potřebuje velmi rychle čtvrtý prostor, třeba nástavek se soušemi pod první částečně zanesený medník. V nouzi i s mezistěnami. Je však známo, že včely dříve, než mezistěny vystavějí, hotové dílo již zaplní.

Důležité při této metodě je, že včelstva se ani na jediný den nesmějí dostat do situace, že za tři týdny se do úlu nevejdou, jinak přepnou na výchovu rojového plodu. Pro běžná včelstva je jako limit pro nerojení 400 dm² plástové plochy, tedy 4 běžné prostory s 10 až 12 tradičními rámy. (Včelstva klidně zvládnou i 5 velkých nástavků.) U nízkých nástavků je to 6 nástavků Optimalu nebo 6 nástavků Lanstroth 2/3.

Mám vyzkoušeno, že 2 tradiční prostory – plodiště a medník – zvládnou zaplnit včelami jakékoli náhradní matky. Tři tradiční nástavky se zdravými včelstvy a dobrými matkami se vždy vyrojí. Zde by sice pomohly stavební rámy pro trubce podle Rašovské metody, avšak snadnější je včas přidat čtvrtý nástavek. Včelstva ve velkých prostorech přinesou i hodně medu a mění si matky tichou výměnou, podobně jako je tomu u Rašovské metody. Jeden nebo dva trubčí plásty můžeme vložit pro výchovu trubců i zde. (Pokud ponecháme trubčinu ve včelstvu na zimu, proletují se mladí trubci spolu s mladými včelami. První normální trubce jsem pozoroval v kvalitním včelstvu 8. března.) Během snůškového období zastavějí včelstva trubčinou vysoký podmet, který i zaploduje. Takže trubce si chovají také.

Při této metodě není tolik nového díla (i když by mohlo být, pokud bychom rozšiřovali mezistěnami), ale je o jeden nástavek větší medník, a to také bez rojení. Silná včelstva zvládnou i 5 tradičních nástavků nebo 7 nízkých Optimalů. Chov trubců pak stačí v menší míře, včelstva mohou místo toho chovat dělnice. Metodu jsem před časem zveřejnil ve Včelařství (Ptáček, 2005).

Trubci určitě mají ve včelstvu svůj význam. Nejsm si však jist, zda jsou schopni zahrřívát plod. Možná se na zavíčkovaném plodu shromažďují, protože on sám vyvíjí teplo a jim je tam dobře. Pokud jde o velikost trubců, zjistil jsem, že mohou slou-

žit jako živé mezerníky, jestliže se úl zřítí a plásty s medem se naválí jeden na druhý. Dělnice v medu vydrží nejméně týden a mezitím mohou záchranné čtyři plásty opravit.

Zda v chování včelstev ve třech nástavcích hrají úlohu sobecké geny, si netroufám tvrdit, protože přidáním jediného nástavku včelstva reagují jinak. Jsou to inteligentní tvorové, dovedou řešit situace, do níž se dostávají. Teorii pana Richarda Dawkinse považuji za výtvar jeho myslí, který má s pravdou málo společného.

K ilustraci svých názorů uvádím několik snímků včelstev z Mendelova včelína a úlů MUDr. Kučery, který přešel od nástavků k vysouvákům. V posledních letech však existuje v Brně značné nebezpečí reinfekce roztoči z hynoucích divokých včelstev v okolí. Některá včelstva se dokonce začínají na tyto snadno dosažitelné zdroje snůšky specializovat. Proto je dnes přezimování tak silných včelstev, jako jsou na obrázcích, spíše vzácností. Důležité je hledat všechny možnosti, jak roztoče v průběhu snůšky co nejlépe likvidovat. Dnes slabá včelstva nespojujeme, protože bychom spojili nepřibuzné roztoče. Zazimujeme jednotlivá včelstva v síle, ve které se před zimou nacházejí. Na jaře však pravidlo přidávat potřebný prostor včas platí dále bezvýtku.

Doc. RNDr. Vladimír Ptáček, CSc.,
přednášející odborník ČSV, člen MSV,
Smetanova 41, 602 00 Brno,
ptacek.home@seznam.cz
<http://www.sci.muni.cz/ptacek/>

Použitá literatura:

- Brenner O. (1969): Zákonitosti života včelstva. SZN Praha, 256 s.
Ptáček V. (2005): Nenechme se přepočítat včelami aneb včas dodaným prostorem proti rojení. Včelařství, Praha: ČSV, 2005, roč. 58(139), č. 4, s. 100–101.

Moje poznatky z prohlídek včelstev

V květnu dochází ve včelstvech k největšímu rozvoji. V případě, že jsou v tomto období teplé noci nad 10 °C a k tomu dostatečná vlhkost, přijde výrazná květová snůška. Ale je to také období, kdy u včel začíná převládat rozmnožovací pud. Přírodním způsobem rozmnožování včelstev je rojení.

Pro některé včelaře je to období jak jednoduše rozšířit svá včelstva. Jde o tzv. „sběratele cizích rojů“. Neuvědomují si, že v případě chycení cizího roje si mohou zadělat na velké problémy. Jestliže neznáme původ roje, měli bychom ho utratit. Roj neznámého původu může být zdrojem nemocí (varroáza, mor včelího plodu, nosematóza, virová onemocnění, atd.). Jestliže známe jeho původ, je po usazení roje do nového nebo minimálně vydezinfikovaného úlu pryč vhodné provést ošetření proti roztoči *Varroa destructor*, a to přípravkem Varidol 125 mg/ml. Ošetření se provede formou fumigace: Varidol nakapeme na fumigační pásky, které se po vložení do úlu zapálí. Postupujeme podle informací v příbalovém letáku.

V tomto období se na nás obracují i včelaři, kteří zjišťují, že mají pokálené plásty a nevědí si s tímto problémem rady. Příčin může být několik:

- zácpa včel „Májovka“ (obr.1) je neinfekční onemocnění především mladých včel, kdy dochází ke špatnému trávení

pylu. Příčinou tohoto onemocnění je nedostatek vody v úlu nebo toxický pyl. Nemocné včely mají zduřelý zadeček a kálejí v úlu a na letáku několikacentimetrové nitkovité výkaly žlutohnědé barvy. Napadené včely nejsou schopné letu a hynou. Onemocnění předcházíme chovem silných včelstev, výběrem vhodného stanoviště (prosluněné místo) a v neposlední řadě zajištěním zdroje nezávadné vody a pylu;

- nosematóza (obr. 2) je houbovitě onemocnění zažívacího traktu dospělých včel. Původcem jsou parazitické houby *Nosema apis* a *Nosema ceranae*. Množí se v žaludku včely, infikovaní jedinci ne-

dokážou strávit potravu a důsledkem je průjem. Ve včelstvech se tato nemoc šíří především v důsledku koprofagie, tzn. požíváním výkalů. Ve výkalech je spousta nestrávené sladiny a spor původce nemoci. Těmito sladkými výkaly se živí zdravé včely a po pozření se stávají přenašeči onemocnění.

Nosema apis se prakticky vytrácí sama postupně tak, jak včelstva sílí a tepelně ovládají úl. *Nosema ceranae* je odolnější a rychleji se množí. Onemocnění přežívá ve výkalech až dva roky. Pokálené úly se musejí dezinfikovat a plásty vytavit. Diagnostika se provádí mikroskopem. Toto vyšetření lze uskutečnit i v domácích podmínkách. Postup je následující: nachytaným včelám, které usmrtíme, oddělíme zadečky a ty rozdrtíme v hmoždíři, přidáme destilovanou vodu a rozmícháme, kapku roztoku dáme na podložní sklíčko mikroskopu a při zvětšení 400× pozorujeme mikrosporidie *Nosemy*. Protože většina z nás nemá dostatek zkušeností, nedokážeme od sebe rozeznat *N. apis* od *N. ceranae*. Pro podrobnější vyšetření musíme oslovit akreditovanou laboratoř;

Jde o tzv. „sběratele cizích rojů“. Neuvědomují si, že v případě chycení cizího roje si mohou zadělat na velké problémy

- **zvápenatění včelího plodu** je další onemocnění, které lze pozorovat v tuto dobu. Původcem nemoci je mikroskopická houba *Ascosphaera apis*, která se vyskytuje ve formě malých či větších plodnic. Larvy včel se nakazí potravou,

výtrusy v žaludku larev vyklíčí a ve střevěch vyrostou do dlouhých vláken, která postupně prorostou celým tělem larvy, až se z ní stane bílá mumie. Toto onemocnění pozorujeme na plástech se zavíčkovaným plodem, na česnech popřípadě před úly v podobě bílých nebo šedobílých mumií (obr. 3, 4 a 5).

Onemocnění se dá léčit pomocí výparů kyseliny mravenčí, obměnou díla a dezinfekcí úlů. Prevencí proti tomuto onemocnění je chov dostatečně silných včelstev. Napadené mumie je nutné z úlu odstranit a spálit. Pokud jsou mumie šedo zelené až černé, mají už výtrusnice a hrozí tak přenos nákazy. Proto je dobré silně napadené plásty označit na horní loučce a následně je odstranit.

Nemoci, které v tomto období ovlivňují naše včelstva, je samozřejmě daleko víc, ale tyto výše uvedené jsou z pohledu prohlížitele nejčastější a nepodléhají povinnému hlášení veterinární správě.

Martin Paleček,
učitel včelařství

Jednoduchý chov matek a tvorba oddělků

Včelstvo vystavělo rojové matečníky

Dnešní kapitola bude určena těm začínajícím včelařům, kteří se již nějakou dobu starají o svá včelstva. Rozebereme v ní, jak si jednoduchým způsobem vychovat nové matky a jak vytvořit nová včelstva metodou tvorby oddělků.

Naším prvním krokem bude trochu netypicky značení matek. Řadu let se používá systém pěti barev červená – zelená – modrá – bílá – žlutá, které se pravidelně rok co rok střídají v pětiletém cyklu. Pro letošní rok platí barva červená. Připomenutí barvy najdete také v barevném proužku na titulní straně časopisu Včelařství. Matky se značí na hrudi malou kapičkou barvy, nebo se na barvu či jiné vhodné lepidlo nalepí opalitelná značka s číslem. Lze také použít fixu na značení matek. Z tohoto označování mívají včelaři zbytečně strach, aby přitom matku nechtěně více nezmačkli. Proto je vhodné nacytat klíčku trubců a značení si na nich nacvičit. Zkušenější včelaři drží matku při značení mezi prsty. Pro nás bude lepší měkká podložka – například kus vyššího molitanu. Nejčastěji se na lepení opalitelné značky používá acetonová barva odpovídající příslušnému roku. Pokud opalitelná odpadne, poznáme podle barvy stáří matky. Barvu před použitím dobře zamíchejte a zkuste si její hustotu nanečisto: když se rychle rozteče, je příliš řídká, nechte z otevřené nádoby s barvou odpařit část ředidla. Častěji bývá příliš hustá, a tak ji pomocí malé stříkačky několika kapkami ředidla dořeďte. Z lepidel se používá Herkules, lak na nehty nebo přírodní lak Šelak. Na nabrání barvy nebo lepidla slouží například kovový špendlík zapíchnutý v tužce, stéblo trávy, prostě co je k dispozici. Před vlastním značením si vše pěkně připravíme: vymáčkne opalitelnou značku, otevřeme barvu nebo lepidlo, nachystáme

čistou zápalku. Matku z plástu je nejjednodušší „vychytout“ za hruď palcem a ukazováčkem. Kdo ještě nemá jistotu, použije výchytku ve tvaru skřipce. Levou rukou (platí pro praváky) matku šetrně držíme z boku za hruď ve směru od zadečku, nabere malou kapičku barvy nebo lepidla a přeneseme na hruď. Potom nasliníme čistý konec zápalky, nabere na něj číslo a umístíme na barvu nebo lepidlo. Po značení na barvu necháme matku ještě několik minut v klícce, než ji vrátíme zpět do včelstva. To proto, aby pach barvy nepřekryl vůni matky a její vlastní včely jí neublížily. Oproti tomu značení fixou je velmi rychlé, ale není tak dobře viditelné jako opalitelné značky. Matky v oddělcích značíme brzy po rozkladění. Matky z tichých výměn nebo rojové matky při prvních jarních prohlídkách, kdy je počet včel v úlu ještě malý.

Práce vynaložená na označení matky se nám mnohonásobně vrátí při manipulaci se včelstvy – označená matka doslova „zárí“ na plástu. Také máme přesnou informaci o věku matky, víme, že nedošlo k její výměně, nebo podle čísla matky dokážeme určit vyrojené včelstvo. Ideální stav je mít ve včelstvech jednoleté či dvouleté matky. Mají vysokou plodnost, udržují silná včelstva a zejména v prvním roce se velmi málo rojí.

Máme-li ve včelstvu starou matku, nebo nám vlastnosti včelstva nevyhovují, je potřeba matku vyměnit. Někdy včely předběhnou včelaře a provedou samy tzv. tichou výměnu. V tomto případě se objeví

na okraji plodového plástu jeden, maximálně dva matečníky. Z nich se vylíhne mladá matka, vykoná snubní let a začne klást v úlu společně se starou matkou. Pokud ve včelstvu objevíme naráz starou označenou a mladou neoznačenou matku, je to typické pro tichou výměnu. Včelstvo si pak vybere lepší matku, a to může trvat i řadu měsíců. Matky z tiché výměny bývají velmi kvalitní. Nejčastěji takto včelstva mění matky ke konci druhého nebo v průběhu třetího roku jejího života.

Pokud najdeme po obvodu plodových plástů několik matečníků často různého stáří, jde o matečníky rojové. Rojová nálada se objevuje v průběhu května až června a je způsobena řadou faktorů. Mezi nejčastější můžeme zařadit nedostatečný prostor, přehřívání zavíčkovaného plodu, dlouhé špatné počasí v bezsnůškovém období, přehřívání úlu na slunci nebo jenom výrazný genetický vliv „mámy“ matky. Kraňka má selekci potlačenou rojivostí, ale přesto má v některých letech snahu se vyrojit ve vysokém procentu včelstev. Zuzitkování rojových matečníků (i když tato možnost vypadá velmi lákavě) proto nedoporučuji právě pro riziko přenosu rojivosti do dalších generací.

Takže připadá v úvahu buď si matku zakoupit, nebo si ji odchovat sami. Kvalitní přirozeně spárené matky získáte v síti šlechtitelských chovů, jejich seznam najdete na <http://www.vcelarstvi.cz/chov-matek/>. Při objednávce uvádějte své číslo chovatele, které máte uvedeno ve výpisu u ČMSCH z Hradištká. Matky se běžně posílají poštou na dobírku. Pokud máte chovatele ve své blízkosti, domluvte si osobní odběr.

Druhou možností je vychovat si matky sami. Coby začátečníkům bych doporučil určitou zjednodušenou verzi chovu, a to odchov matek ze zakoupených otevřených nebo zavíčkovaných matečníků. Kontaktujte nejbližšího chovatele matek a domluvte si odběr nejlépe zralých matečníků, tedy optimálně 1 den před vylíhnutím. V tomto stadiu jsou matečníky odolné vůči otřesům a vydrží bez přítomnosti včel několikahodinový transport od chovatele matek k vám na včelnici. Někdy chovatelé nabízejí tzv. otevřené matečníky, tj. přijaté matečníky ve stáří 6 dnů od položení vajíčka. Tento plemenný materiál se dá převážet v polystyrenových lištách s nakapanou trochou vody ještě lépe než zralé matečníky, ale musíte je dochovat před vložením do oddělků. Otevřené matečníky nejsou

úplně vhodné k bezprostřední tvorbě oddělků, protože mladé včely po vrácení se starých včel do původního úlu hůře pečují o plod než běžné včelstvo.

Na chov vybíráme silná včelstva, která velmi dobře krmí plod. Poznáme je tak, že plást otevřeného plodu s malými larvičkami se nám na slunci zaleskne, protože je plný krmné kašičky. U tohoto včelstva přeložíme do medníku nad mřížku dva plásty otevřeného plodu. Pokud jsme nenašli matku nebo je neoznačená, otřepeme všechny včely z těchto plodových plástů do plodiště a plásty překládáme bez včel. Kojičky se během 15 minut přemístí do medníku. Jednotlivé matečnický můžeme pomocí držáků zapíchnout přímo do plodových plástů, ale hrozí riziko přistavění těchto matečnicků k plástu. Výhodnější je připravit si chovnou lištu o délce horní loučky vašeho rámmu, do ní středem navrtat otvory průměru 3 mm s roztečí asi 25 mm. Druhou možností je vyříznout na pile v liště drážku šíře 3 mm a zalít ji rozpuštěným voskem. Na lištu přemístíme zakoupené otevřené matečnický a opatrně vložíme do chovného včelstva. Pokud není žádná snůška, můžeme povzbudit péči o matečnický plackou medocukrového těsta vloženého přímo shora na lištu. Za 9 dnů máme k dispozici zralé matečnický.

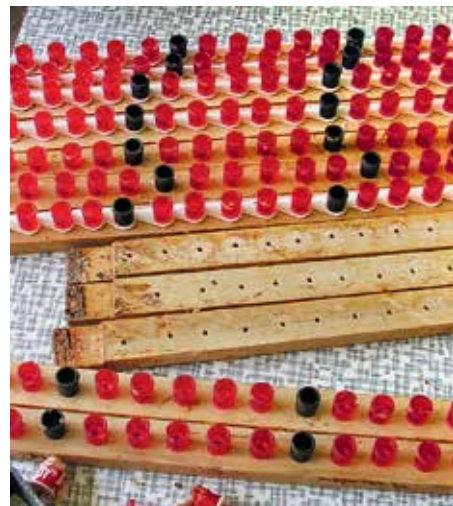
Jako nádobu na tvorbu oddělků použijeme nejčastěji buď styrodurový plemenáč na 3 až 6 rámků, nebo prázdný rezervní nástavek, který posadíme na oddělkové mezidno opatrně po obvodu nízkými lištami. Nahoře oddělek uzavřeme důkladně zatepleným víkem. K omezení úniku tepla z obsednutých plástů slouží styrodurová přepážka, která brání zachlazení plodu. Tu vkládáme za poslední plást.

Oddělky vytváříme z nejsilnějších včelstev zhruba ve druhé polovině květu řepky, tedy kalendářně nejčastěji mezi 10. a 25. květnem. Včelstva musí být rozplodovaná, s převahou zavíčkováného plodu. V tomto případě představuje odběr 1–3 plodových plástů současně dobrou prevenci vzniku rojové nálady. Čím dříve

oddělky vytváříme, tím menší minimální množství plodu potřebujeme – u oddělků vytvořených v první dekádě května stačí jeden plodový plást, u oddělků vytvořených po půlce května dva, a u červnových oddělků 3 plodové plásty. V červenci již nemá smysl oddělky vytvářet, nedosáhly by potřebné síly.

Při vlastní tvorbě oddělku vyhledáme nejprve starou matku, abychom ji omylem nepřeložili také. Dále vybereme příslušný počet plástů co nejvíce zavíčkováného plodu (malé množství otevřeného plodu nevádí). Plodové plásty doplníme 1–2 zásobními plásty (mohou to být i staré nespotřebované zimní zásoby). Popřípadě do panenské souše nastříkáme vodu a vložíme zužovací přepážku. Velkým problémem je vracení létavek z oddělku zpět do původního včelstva. Ideálním řešením je převoz na jiné oddělkové stanoviště, vzdálené minimálně 3 km. Pozor – pokud překračujeme hranici obce, je podmínkou pro převoz podle platné Metodiky kontroly zdraví pro rok 2018 negativní vyšetření na mor včelího plodu! Další možností při ponechání oddělku na stanovišti je otřepat z dalších plodových plástů mladušky, které zaplní vymezený prostor a tak zabrání zachlazení plodu. Po deseti minutách po vytvoření oddělku vložíme do uličky mezi plodové plásty zralý matečnický. Pokud oddělky převážíme jinam, vkládáme matečnický bezprostředně po otevření úlů na novém stanovišti. Riziko při vytváření oddělků představuje bezsnůškové období, kdy se objevuje slídívnost. Oddělky jsou ihned po vytvoření napadány slídícími včelami. Jediné rozumné řešení je převoz oddělků, nebo jejich vytvoření posunout na příznivější období.

Matky se líhnou zpravidla 16 dní po položení vajíčka. V některých případech se může líhnout i den zpozdít. Proto případnou kontrolu vylíhnutí matky provádíme až dva dny po termínu líhnutí. Pokud má matečnický pravidelně odstraněné víčko, jako když se odřízne víčko na konzervě, matka se dobře vylíhla. V této chvíli nemá

Sériové lišty s připravenými matečnickými miskami

smysl hledat ji na plástech, protože velmi čile přebíhá z jedné strany na druhou. Pokud je matečnický na špičce zavíčkováný a je vykousaná díra z boku, podařilo se nám omylem přeložit do oddělku starou oplozenou matku. Máme-li dobrou evidenci, můžeme matku vrátit do původního včelstva a znovu přidat zralý matečnický. Za příhodného počasí matka absolvuje po 6–7 dnech snubní let a deset dnů po vylíhnutí začíná klást. Při dlouhotrvajícím špatném počasí se může oplození zpozdít i o čtrnáct dnů a někdy přitom hrozí i úplná ztráta matky nebo vyšší procento jejího poškození včelami. Jestliže není v přírodě alespoň drobná podněcovací snůška, je potřeba oddělky v pravidelných intervalech přikrmovat asi kilogramem cukru v roztoku nebo medocukrovým těstem. Oddělky rozšiřujeme mezistěnami nebo soušemi.

Takto vytvořené oddělky skýtají záruku, že do konce včelařského roku zesílí minimálně na plný nástavek. Můžeme je zazimovat jako nová nebo záložní včelstva a nebo velmi jednoduše použít na výměnu matek.

Ing. Oldřich Veverka,
olda.veverka@gmail.com

Značení matky

Nízké oddělkové mezidno

Uspořádání plástů, oddělovací přepážky a krmné sklenice v oddělku

Dvířka, uteplivky a okénka

Vyřezávání stavebního rámtku:

Situace ve spodním nástavku po otevření dvířek, odebrání uteplivky, odebrání okénka a ometení včel z vnější strany stavebního rámtku. Buňky jsou zaplodované, zavíčkováné a roztoči uzavřeni v buňkách. Následuje ometení včel z vnitřní strany, vyřezání a odebrání plástu. Vlastní dřevěný stavební rámtk se z úlu nemusí ani vyndávat. Vratíme okénko, uteplivku, zapíšeme den, kdy jsme tento zákrok provedli a zavřeme dvířka. Vše trvá mnohem kratší dobu, než u úlu typu dno + nástavky bez okénka

Do časopisu Včelařství přispívám od roku 2011 a za tuto dobu jsem získal mnoho včelařských přátel jak u nás, tak ve Slovenské republice. Desítky z nich mne navštěvují a stovky dalších mi telefonují nebo píšou. Podle jejich reakcí na mých článcích oceňují především to, že zpracovávám náměty, o kterých se píše jenom minimálně, nebo vůbec. V dnešním článku si rozebereme problematiku dvířek a okének u našich úlů.

Když jsem začal v roce 1975 včelařit, tak byla úlová otázka v Československu velice zastaralá. V provozu bylo stále hodně Budečáků, různých almárek a dalších nevyhovujících úlů. Přesto se už začaly prosazovat nástavkové úly, které jsme přebírali především z USA. To byl výrazný pokrok, ze kterého těžeme do dnešních dnů. Udělali jsme ale chybu, že jsme automaticky převzali očka v naprosto nevýhodném umístění uprostřed přední stěny nástavku, tam, kde se protínají úhlopříčky přední stěny. Toto umístění oček se z estetického hlediska líbí včelařům, ale pro včely je to nejhorší místo, jaké může včelař zvolit. O tomto problému jsem se zmiňoval již v řadě svých předešlých článků. My jsme však převzali ještě jeden problém. V USA včelaři kočují na nesrovnatelně větší vzdálenosti než u nás, proto dvířka a okénka ve spodním nástavku nepoužívají. Klasické tříštivé sklo by bylo při prvním delším kočování rozbité. V České republice se ale kočuje na daleko kratší vzdálenosti. Dnes už jsou vyvinuté

průsvitné umělé hmoty, které mají pevnostní strukturu na nesrovnatelně vyšší úrovni než klasické sklo. Do našich kočovných úlů je lze bez problémů použít.

Pokud použiju včelařskou terminologii, tak po roce 1989 se v Československu „vyrojilo“ velké množství soukromých výrobců úlů. Stalo se to, co je v tržním hospodářství zákonitě. Nastal mezi nimi ostrý konkurenční boj, který je nutí stlačovat cenu úlů co nejvíc. Zájem výrobců je proto úly vyrábět co nejjednodušeji, s co nejmenšími výrobními náklady. Často se divím, že se jim za tak nízkou cenu vyplácí úly vyrábět. Většinou se jedná o dno, na které se nasazují nástavky. Kdyby výrobci přidali ke spodnímu nástavku dvířka, uteplivku a okénko, tak by se cena úlů značně zvýšila.

Tady ale do hry vstupuje to, co včelaře v posledních desetiletích nejvíce trápí. Je to varroáza, která nás nejspíše bude trápit ještě v dalších desetiletích. Proti varroáze používáme celou řadu metod. V tomto článku se zaměříme na biologický boj

(vyřezávání stavebních rámtků). Pokud má včelař úly, které dnešní výrobci většinou vyrábějí (dno + nástavky), tak má biologický boj proti varroáze mnohem více ztížený než včelař, který má u spodních nástavků dvířka, uteplivky a okénka. Včelař, který je takto vybaven, může bez rozebírání úlů stavební rámtk za okénkem, případně další rámtky za ním, odebrat. Je to velká úspora času a práce. Když budu porovnávat úl typu dno + nástavky (bez dvířek, uteplivky a okének) a zůstanu u rámtkové míry 39 x 24 cm, která u nás převažuje, tak jako plodiště se používají většinou dva nástavky. Následuje mateří mřížka a třetí, případně čtvrtý nástavky jako medníky. Aby měl včelař v tomto typu úlů stavební rámtk co nejbliž, tak ho dá do druhého nástavku. V tomto okamžiku se dostáváme k obrovské nevýhodě úlů, které jsou vyrobené jenom jako dno + nástavky bez dvířek, uteplivek a okének. Pokud je na jaře pěkné počasí, tak včely stavební rámtk vystaví za týden. Při zhoršeném počasí, které je na jaře pravidlem, trvá tato stavba i 10–12 dnů. Matka musí potom buňky na stavebním rámtku zaklást a než je včely zavíčkovají, tak to trvá dalších 9 dnů. Pokud chceme stavební rámtk vyřezat s co největším efektem (je celý vystaven, zavíčkován a roztoči na trubčím plodu uzavřeni v buňkách), tak na tuto práci máme čas jenom 2–3 dny. Trubčí plod se 23. den začíná líhnout a s ním opouští stavební rámtk také roztoči. Včelař, který má úly typu dno + nástavky bez dvířek, uteplivek a okének na stavební rámtk nevidí. Den na jeho vyřezání určuje velice těžko a čeká ho zákrok, který je hodně pracný a časově náročný. Musí odebrat jeden nebo dva medníkové nástavky a mateří mřížku. Teprve potom uvidí stavební rámtk a zjistí, že není ještě celý vystaven, zakladen a zavíčkován. Bývá to především u včelstev, které se chystají na rojení. Nebo naopak zjistí, že přišel pozdě. Trubci jsou vylíhli a s nimi stavební rámtk opustilo i velké množství roztočů. Důsledkem jsou tisíce roztočů na podložkách a další navazující nemoci, které zavinila varroáza.

Včelař, který má úly s dvířky, uteplivkou a okénkem ve spodním nástavku a na stavební rámtk se může podívat, je v obrovské výhodě. Proti varroáze může zasáhnout s největším efektem, s daleko menší pracností a časovou úsporou. Po otevření dvířek a odebrání uteplivky, přesně zjistí, že je správný čas stavební rámtk vyřezat. Ten je celý vystavený, zakladený a buňky jsou zavíčkováné. Roztoči jsou uzavřeni v buňkách. Já to dělám tak, že odeberu okénko

a stavební rámek nemusím z úlu odebrat. Lehce zakouřím a včely z vnější strany stavebního rámmu opatrně ometu. Dávám přitom pozor na matku. Okénko mám přiložené ke dnu úlu a včely mi při ometání nepadají na zem, ale pohodlně pokračují do podmetu. Potom stavební rámek odříznu u bočních louček, případně u spodní loučky a nakonec u horní. Plást si šikmo nakloním na levou ruku a včely opatrně ometu i z vnitřní strany. Znovu dávám pozor na matku. Plást bez včel odeberu, vrátím okénko, uteplivku, napíšu si den, kdy jsem tento zákrok provedl, a dvířka zavřu. Zákrok mi trvá mnohem kratší dobu než u úlu typu dno + nástavky. V biologickém boji proti varroáze jsem daleko úspěšnější, protože zasáhnu v pravý čas a s největším efektem.

V tomto místě bych se chtěl obrátit na mladé, začínající včelaře. Při výběru úlu by pro vás neměla být rozhodujícím kritériem cena úlu, ale to, jak efektivně se vám v něm bude včelařit.

Ve včelařství jsem si několikrát přečetl, jak studené okénko vadí včelám. Když to napíšu velice mírně, tak tato informace obchází skutečnost velkým obloukem. Začnu srpnem. Kolem 10. srpna stavební rámek definitivně vyříznu. Před tím jsem to udělal jenom jednou v květnu. Někteří včelaři vyřezávají stavební rámek stále, po celou sezónu. To ale nepovažuji za dobré řešení, protože včelstvo trubce potřebuje. Tento problém si včely vyřeší samy, když si trubčinu postaví na mezistěnách nebo dělnicím díle.

Během podzimu začínají včely postupně prostor u okénka na stavebním rámmu opouštět a začínají vytvářet zimní chumáč. Zimují ve dvou nástavkách po 11 rámmkách rámmkové míry 39 x 24 cm. Ve druhém nástavku je očka, u kterého sedí zimní chumáč v prvních 6–8 uličkách. Je tedy od okénka ve spodním nástavku co nejvíce vzdálen. Celou zimu studené okénko zimujícím včelstvu vůbec nevádí a na úspěšné zimování nemá žádný vliv. Situace se po prvním přinesení pylu a později nektaru v únoru, březnu a dubnu začíná postupně měnit. Včel v úle rychle přibývá a jak včely, tak zaplodované plásty se k okénku přibližují.

Když začne včelstvo koncem dubna na stavebním rámmu za okénkem stavět, potom období studeného okénka, které bylo funkční na podzim a v zimě a včelám naprosto nevádí, končí. Celé období, kdy včely na stavebním rámmu pracují (duben–srpen), je okénko prohřáté a plodu na stavebním rámmu nevádí. Stavební rámek je součástí plodového hnízda, protože hned další plásty vedle něj jsou také zaplodované. Kdykoliv v tomto období otevřu ve spodním nástavku dvířka, odeberu

uteplivku a přiložím ruku na sklo okénka, tak je nádherně teplé. Plod na stavebním rámmu vůbec neohrožuje. Argumentaci se studeným okénkem považují minimálně za nepřesnou.

Na závěr bych chtěl uvést, že se dvířek, uteplivky a okénka ve spodním nástavku u úlu typu Javořičan nikdy nevzdám. I přesto, že je výrobní cena tohoto úlu proti typu dno + nástavky, vyšší. Už jenom proto, že

se na dění v úlu můžu bez rozebírání kdykoliv podívat. Často je to podívaná, která překonává mnohé televizní programy.

Jaroslav Hájek
Kaliště 36

588 51 Batelov

Tel.: 606 107 539

e-mail: horniduben@centrum.cz

ZO Horní Dubenky, okres Jihlava

Letní snímek Javořičanů:

Úly Javořičany při hlavní červnové, lesní, medovicové snůšce. První týden v červnu se vytvoří jarní, převážně řepkový med. Včelstva, která přinesla 30 kg a více řepkového medu dostávají ještě 3. medníkový nástavek. Včelstvo má v té době celkem 5 nástavků. Je to výborné protirojové opatření. Když přijde dobrý medovicový rok, tak tato včelstva překonají hranici i 100 kg medu za sezonu

Zimní snímek:

Zimní chumáč je vytvořen ve druhém nástavku u očka. Včelstvo sedí v prvních 6–8 uličkách u očka. Studené okénko vzadu ve spodním nástavku je od zimujících včel co nejvíce vzdáleno a na úspěšné zimování nemá žádný negativní vliv

Globální role včely medonosné při opylení planě rostoucích rostlin

Dominantní role včely medonosné při opylení zemědělských plodin je obecně známá. O jejím podílu na opylení planě rostoucích rostlin se však ví velmi málo. To se nyní mění díky pionýrské studii mezinárodního vědeckého týmu pod vedením Joshuy Kohna.

Globalizovaný chov včel

Domestikace a následný transport se přičinily o globální rozšíření včely medonosné. Ta se dnes chová na všech kontinentech s výjimkou Antarktidy, přičemž v Novém světě, Austrálii a Oceánii a ve značné části Asie nepatří k původním druhům. Do Ameriky se dostala včela medonosná až v roce 1622, do Austrálie zřejmě v roce 1822 a do Japonska byly včely medonosné dovezeny z Evropy a Ameriky až po roce 1876. Na Korejském poloostrově je začali včelaři chovat dokonce až počátkem 20. století. I v těchto nových domovinách však hraje včela medonosná velmi významnou roli při opylení jak zemědělských plodin, tak i původních planě rostoucích druhů flóry. První globální přehled o roli včely medonosné jako opylovače ve volné přírodě nyní přináší studie americko-švýcarského týmu vedeného Joshuou Kohnem z University of California v San Diegu publikovaná ve vědeckém časopise *Proceedings of the Royal Society B*.

Bezmála 90 % krytosemenných rostlin je opylováno širokým spektrem živočichů od bezobratlých včetně hmyzu až po obratlovce reprezentované například americkými kolibříky nebo asijskými kaloni. Včela medonosná patří mezi opylovače, kteří si v nepřehledné nabídce pozemské flóry příliš nevybírají. Je s to opylovat i rostlinné druhy, se kterými se dostala do kontaktu relativně nedávno poté, co byla člověkem dopravena na nové lokality. Obecně platí, že volně žijících hmyzích opylovačů na světě ubývá s tím, jak člověk narušuje životní prostředí. I proto je velmi důležité vědět, nakolik plní včela medonosná roli opylovače nejen na polích, v zahradách a sadech, ale i ve volné přírodě. I v nových areálech svého rozšíření čelí v současnosti včela medonosná velkému tlaku a leckde se včelaři potýkají s masovým úhynem včelstev. Nejdrastičtější příklad nabízí syndrom zhroucení včelstev ze Severní Ameriky. Ten nemá dopad jen na úrodu plodin závislých na opylení včelou medonosnou, ale také

na planě rostoucí druhy, při jejichž opylení sehraje včela medonosná důležitou úlohu. Význam studie Kohnova týmu spočívá v tom, že nám poprvé ukazuje v globálním měřítku, co vše včely v přírodě zajišťují a kde mohou vyvstat závažné problémy, pokud populace včel dramaticky poklesne.

Včely a rostliny

V oblastech, kde je včela medonosná původním druhem, se jako opylovač vyskytuje v 90 % ekosystémů, v nichž dochází k opylení kvetoucích rostlin živočichy. V částech světa, kam byla zanesena člověkem, se podílí na opylení ve více než 60 % takových ekosystémů. Včela medonosná je výhradním opylovačem necelé dvacetiny druhů rostlin a většinou opylovačem asi šestiny rostlinných druhů. Naproti tomu nebyla přistížena při návštěvě květů bezmála poloviny rostlinných druhů.

Pro rozšíření včel se ukazují jako klíčové některé klimatické a krajinné parametry. Evidentně jim svědčí vyšší teploty a dávají přednost krajinně, kde se na malé ploše teploty drasticky neliší. Vyhovují jim vyrovnané klima v průběhu roku a menší rozdíly mezi ročními obdobími. Svízelné podmínky nacházejí na menších ostrovech, naopak na kontinentech se jim vede dobře.

Kohn a spol. porovnávali také úspěšnost opylení květů při návštěvě včely medonosné s úspěšností opylení jinými opylovači. Zjistili, že se včela vyrovná průměrným opylovačům. Při opylení se pohybuje přinejmenším na úrovni 90 % jejich úspěšnosti. Za špičkovými volně žijícími hmyzími opylovači ale zaostává. Dosahuje zhruba jen tři čtvrtin jejich efektivity. Včela medonosná se neliší v úspěšnosti opylení kulturních plodin a planě rostoucích rostlinných druhů.

U některých rostlinných druhů plní včela roli opylovače jen velmi špatně. V těchto případech může její vysoký výskyt sehrát dokonce negativní roli, pokud včely navštěvují i tyto květy často a přitom je poškozují. Pak je produkce semen těchto rostlin významně potlačena a reprodukce rostlinného druhu snížena.

Rizika pro volně žijící hmyzí opylovače

Včela medonosná navštěvuje květy dvakrát častěji, než všechny druhy čmeláků. Přitom čmeláci jsou jejími největšími konkurenty. Ostatní volně žijící hmyzí opylovači hrají ve srovnání s včelou medonosnou

v globálním hledisku ještě menší roli. To ale nijak nesnižuje význam volně žijících hmyzích opylovatelů. Naopak. Včela medonosná v mnoha případech neopyluje významnou část planě rostoucí flóry. Dokonce i v ekosystémech, kde na včelu medonosnou připadá více než polovina všech návštěv květů, se u šestiny rostlinných druhů podílí včela medonosná na opylení zcela okrajově. Z toho je zřejmé, že navzdory její významné roli jako opylovače volně rostoucích rostlinných druhů je třeba v ekosystémech udržet četnost i diverzitu dalších hmyzích opylovatelů.

Rozvoj včelařství může mít na volně žijící hmyzí opylovače negativní dopad,

protože pro ně představují početné populace včely medonosné příliš silnou konkurenci. Tento efekt může být zvláště silný v oblastech, kde je tato včela nepůvodním druhem. Tam se pak její negativní vliv projeví i při relativně malém zastoupení. K tomu už došlo např. po introdukci včely medonosné v Austrálii. Do pozadí tam ztlačila nejen některé původní druhy včel, ale následně došlo i k úbytku těch druhů rostlin, které byly na opylení původními australskými hmyzími opylovači existenčně závislé a které včela medonosná neopyluje.

Autoři studie poukazují na fakt, že se na opylení místní flóry podílejí jak včely

medonosné z chovů, tak i volně žijící „divoké“ včely medonosné. Jejich vzájemný poměr bývá různý, ale fakt, že tyto včely působí na stejném území, je možné chápat i jako stabilizační prvek působení včely medonosné na místní flóru, protože včely žijící mimo chovy jsou vlivem tvrdého přírodního výběru obvykle odolnější k chorobám i cizopasníkům. Pokud tedy dojde k poklesu stavů včel z domácích chovů, mohou je při opylení zastoupit včely medonosné z divokých včelstev. To platí třeba pro některé oblasti Jižní Ameriky, kde mezi včelami medonosnými dominují divoce žijící afrikanizované včely.

Jaroslav Petr

Co je nového a co naopak zůstává při starém

Celý rok 2018 proti varroáze

Cílem všech včelařových zásahů musí být zdravé včely a naprosto nezávadné včelí produkty. Toho se dá dosáhnout i s malým počtem zásahů a s minimálním množstvím účinných látek.

Princip zůstává už 35 let stejný. V zimním období bez plodu se pokusíme o zničení pokud možno všech parazitů. Kontrola účinnosti léčení ze zimní mčeli je součástí tohoto zásahu a pomáhá udržet „týmový duch“ nezbytný pro plošná opatření.

Jarní nátěr plodu vodní emulzí přípravku M1-AER dokáže napravit situaci, kdy se ještě po zimě z nejrůznějších důvodů vyskytuje ve včelstvech nebezpečně mnoho roztočů. Ti by se začali na plodu velmi rychle množit.

V případech, kdy se neprovedl jarní nátěr plodu, je v období před snůškou možné v případě potřeby ošetřit včelstvo kyselinami. Nejvíce vyzkoušený a osvědčený je Formidol 41. Pro chovatele, kteří mají včely na odlehklých stanovištích, je výhodný Formidol 81.

V roce 2018 jsme rozšířili nabídku léčivých přípravků proti varroáze o přípravky VarroMed. Je založený na kombinaci kyseliny šťavelové a mravenčí. Více informací se dočtete v letáku pro VarroMed, který byl vložen v minulém (dubnovém) čísle Včelařství a zejména v příbalové informaci, která je samozřejmě v krabičce u přípravku, a také na našich webových stránkách www.beedol.cz. Doporučujeme příbalovou informaci pečlivě přečíst. Žádný lék není zázračný, ale VarroMed se dobře hodí jako součást celoročního systému boje s varroázou. Zvláště tam, kde začíná rezistence.

VarroMed se hodí pro jarní léčení a v podletí.

Pozor ale na předávkování a opakované aplikace. Kyselina šťavelová může mít – navzdory „přírodnímu“ jménu – na včely vážnější vedlejší účinky, než třeba Varidol.

Rozhodnutí o dalším léčení si musí udělat každý včelař sám. Rozhodne se na základě monitoringu zamoření pomocí varroadna, zasítovaných podložek nebo oklepem roztočů ze včel pomocí moučkového cukru. Monitoring cukrem prozradí, kolik roztočů ve včelstvu je, ale léčit se moučkovým cukrem nedá.

V podletí hrozí, že namnožení roztočů varroa navíc rozšíří virové infekce. V případě většího napadení je nutné ochránit generaci dlouhověkých včel před poškozováním. Proto se dávají pásky Gabon PF 90. Ujistěte se, zda Gabon PF 90 ještě účinkuje. V některých místech si roztoči přivykli na flualinát. Nepadají-li, je v záloze Gabon FLUM (v klinickém hodnocení), Formidol nebo VarroMed. V žádném případě nedoporučujeme v tomto období a ve včelstvech s plodem používat přípravky na bázi amitrazu. Tuto účinnou látku si necháváme až na zimu, na období bez plodu.

Známé schéma v aktuální podobě. Více podrobností a průběžné aktualizace hledejte na www.beedol.cz

V zimě nadále doporučujeme tři ošetření bez plodu, a to Varidolem, z nichž jedno může (ale nemusí) být nahrazeno VarroMedem. Ve veterinární metodice ochrany zdraví není výslovně uvedeno, že se ošetřuje třikrát. Není to ani v příbalové informaci. Z dlouholeté zkušenosti ale víme, že účinnost v praxi je kolem 90 % (s plodem mnohem méně). Pro dosažení požadované nulové parazitace je třeba skutečně ošetřit třikrát. Tím současně řešíme i reinvazi roztočů způsobenou zalétáváním včel v teplých dnech. Ošetřit v zimě včely VarroMedem víc než jedenkrát je lákavé. Jenže pozor, v létě se včelstvo obměňuje rychle, ale zimní včely musejí vydržet ve včelstvu od října až do Velikonoc. Zkušenosti s VarroMedem jsou zatím nedostatečné a opatrnost je namístě. K té nabádá i příbalová informace.

Ing. Dalibor Titěra, CSc., a kolektiv
Výzkumný ústav včelařský v Dole

Z Výzkumného ústavu včelařského Dol – V.

Vylučování nektaru u hlavních polních plodin

Izolatory nad skupinou pokusných rostlin zamezujú prístupu včel

Již od roku 1974 se ve výzkumném ústavu zabýváme problematikou vztahu kvetoucí rostliny a včely medonosné. Předmětem tohoto výzkumu byly také naše hlavní olejniný řepka a slunečnice. Obě plodiny patří mezi hmyzosubné, dobře opylované včelou medonosnou.

Řepka ozimá patří mezi druhy fakultativně (příležitostně) cizosprašné, dobře reagující na opylení včelou medonosnou. Všeobecně se pokládá ze dvou třetin za cizosprašnou a z jedné třetiny za samosprašnou. Vlivem intenzivního šlechtění docházelo v posledních 40 letech k významným zásahům do genotypu rostlin. Dalo by se očekávat, že mohlo dojít ke změně stupně cizosprašnosti, a tedy k reakci na opylení včelou medonosnou množstvím vylučovaného nektaru. V letech 1976–1980 a následně pak v letech 2000–2002 jsme ve Výzkumném ústavu včelařském hodnotili celkem 29 různých odrůd. Porovnali jsme výnos semene z rostlin v technické izolaci s rostlinami volně opylenými. Zvýšení výnosu u jednotlivých odrůd se pohybovalo v rozmezí od 15 do 70 %, v průměru 55 %. Při terénních pokusech po přísunu dvou včelstev na hektar se výnos sklizeného semene zvýšil o 10–20 %, tj. o 2–5 q/ha. Po dobrém opylení porost odkvetl rychleji a stejnoměrněji.

Slunečnice patří mezi rostliny hmyzomilné a z dosavadního sledování hyb-

ridů i mezi plodiny s různým stupněm cizosprašnosti dobře reagujícími na opylení včelou medonosnou. Mezi opylovateli drtivou většinou převažuje včela medonosná. Různí hybridní slunečnice reagují na opylení včelou medonosnou různým zvýšením počtu nasazených nažek. V opylovacích pokusech v letech 1994–96 jsme pracovali s 21 hybridy. Porovnávali jsme výnos nažek z rostlin v technické izolaci a rostlin vystavených normální opylovací činnosti včel. I když se v naší pěstitelské praxi takové podmínky nenacházejí, výsledky podobných pokusů ukazují na reakci pěstovaných hybridů na opylení včelou medonosnou a vyjadřují maximální potenciál reakce na dobré opylení stejně, jako tomu bylo u řepky ozimé. Našli jsme hybrid (Labud), který byl autosterilní, a v technické izolaci nenasadil prakticky ani nažku. Většina dalších hybridů vykazovala po opylení zvýšení výnosu o 20–80 % v porovnání s výnosem v technické izolaci. Z hlediska praktického pěstování bychom mohli na slunečnici prezentovat obdobnou filozofii jako u řepky ozimé. Z toho může-

me usuzovat, že při přísunu dvou včelstev k jednomu hektaru bychom mohli očekávat průměrné zvýšení výnosu minimálně o 10 %. Včelaři někdy mají obavu včelstva ke slunečnici přisunovat, odůvodňují to příliš velkým zeslabením včelstev při květu slunečnice, a také tvrzením, že slunečnice včely zabíjí. Zeslabení včelstev v době květu slunečnice je normální jev, květ spadá do obdoby přípravy včelstev na zimu, kdy včelstva přirozeně redukovují svou sílu na polovinu.

Práce v této oblasti významně zpomalily až omezily problémy s nástupem varroázy. Včelařská praxe ale přicházela občas s názory, že pěstované odrůdy řepky ozimé nemedují a včelstva tím přicházejí o velice významný zdroj snůšky. Takže jsme začali zjišťovat, jak nové odrůdy řepky ozimé vylučují nektar. Ve spolupráci se svazem pěstitelů olejnin jsme z běžně pěstovaných odrůd vytipovali deset. V roce 2015 jsme tyto vybrané odrůdy – kultivary vyseli. Jednalo se o následující odrůdy: Arabella, Artoga, Brilland, DK Exception, DK Explicit, DK Exprit, Sherpa, Sidney, SY Saveo a Witt. Jako standard pro tento pokus jsme z genové banky získali odrůdu Brilland. Používali jsme ji v letech 1980 až 1990 a podle našich zjištění vylučovala nejvíce nektaru.

Jak se takový pokus zakládá? Z každého kultivaru jsme metodou znárodných bloků vyseli 10 hnízd ve sponu 60 x 60 cm

Přehled vylučování nektaru na 10 květů za 24 hodin v mg cukru v nektaru

Odrůda, kultivar	mg cukru
Scherpa	10,3
Brilland	9,9
SY Saveo	9,7
Witt	9,4
Sidney	8,7
DK Exprit	8,3
DK Explicit	7,8
Arabella	7,7
Agrota	7,6
DK Exception	7,4
Průměr	8,68

Mezi odrůdami byla i bíle kvetoucí odrůda Witt

V izolátoru se nektar odebírá z jednotlivých rostlin

po asi 5–10 rostlinách. Na jaře jsme hnízda vyjednotili na 2–3 rostliny před květem na jednu rostlinu. Na pozemek s rostlinami byly umístěny 2 včelotěsné izolátory. Nektar jsme odsávali mikropipetami z každé rostliny vždy z 10 květů sedmkrát v průběhu kvetení. Refraktometrem jsme změřili sacharometrickou sušinu a vypočítali obsah cukru v nektaru. Data jsme zpracovali analýzou rozptylu jednoduchého hierarchického třídění s více pozorováními v podtřídě. Pouze mezi mezními hodnotami Sherpa 10,3 mg/10 květů a DK Excep-

tion 7,44 mg/10 květů byl průkazný rozdíl na hladině $P=0,05$. Tímto pokusem jsme dokázali, že vybrané odrůdy řepky nevylučovaly méně nektaru než odrůdy pěstované před 40 lety.

Včelaři si často stěžují, že včelstva umístěná u řepky neposkytují uspokojivý výnos medu. Nízký výnos může být ovlivněn silou včelstev; řepka začíná kvést koncem dubna až počátkem května, kdy včelstva nemusejí být při síle. Je také známo, že vylučování nektaru u řepky je ovlivňováno především teplotou a relativní vlhkostí vzduchu,

půdní vláhou, zásobou přístupných živin v půdě, stavem porostu. Nejmenší role je přisuzována odrůdě pěstované řepky.

V případě slunečnice je situace daleko složitější. V zemědělské praxi se pěstují stále více rané hybridy s menšími úbory a krátkou dobou kvetení. Z dosavadních zkušeností víme, že vylučování nektaru je v porovnání s řepkou daleko více ovlivněno především kvalitní půdou a vláhou.

Text a foto: Dr. Ing. František Kamler, ředitel VÚVČ Dol

Heinrich Storch: Na česně

Koncem loňského roku se na pulty knihkupectví dostala včelařská publikace s názvem Na česně, kterou napsal známý německý včelař Heinrich Storch. Jedná se o knihu, která u nás chyběla. Je neocenitelnou pomůckou každého včelaře.

Autor je známý německý včelařský mistr a jeho publikace již patří v německy a anglicky mluvících zemích ke klasice. Zmíněnou knížku napsal ve 40. letech 20. století, kdy byl chov včel jiný než dnes. I tak neztratila nic na své aktuálnosti a odbornosti. Publikaci přeložil Radomil Hradil, jemuž s odborným překladem včelařské terminologie pomáhal známý český včelař a chovatel matek Aleš Cimala.

Kniha je napsána velice přehledně a dělí se na tři části:

1. Pozorování během roku, která jsou rozdělena po jednotlivých měsících;
2. Pozorování na úlové podložce;
3. Závěr, v němž se kniha zaměřuje na pozorování stavebního rámku za okénkem podle Paschkeho.

Na obálce je obrázek včelaře, který sedí před košnicovým úlem a zblízka pozoruje dění před sebou. Pozorování včel a dění na česně i v bezprostředním okolí úlu bývalo dříve primárním zdrojem informací o včelstvu a jeho zdravotním stavu. Stránky jsou rozděleny vždy na dvě části. Na jedné polovině strany jsou popsána pozorování a na druhé odborné závěry a vysvětlení. Během okamžiku je tak možné dozvědět se odpověď. Mottem této cenné včelařské příručky je: „Včelař doká-

že číst z chování včel na česně jako z otevřené knihy, nepotřebuje včelstva otvírat, a tak je rozrušovat v jejich posvátném klidu. Naopak mu včelstva dokáží napovědět, pokud se v nich něco zlého děje. Včelař tak může včas zasáhnout.“ Tato kniha by neměla chybět žádnému včelaři, měla by mu pomáhat v jeho včelařské praxi a usnadňovat mu rozhodování.

Jindřich Meduna,
včelař, Choceň

Univerzální bedny

Je mi 57 let, chodím do práce, vedu včelařský kroužek a v průběhu roku se starám o 35 včelstev. Jenže roky přibývají a sil ubývá. Při medování jsem používal sololitové přepravní bedny na 11 rámků 390 x 240. Po manipulaci s plnými bednami jsem toho měl za celý den tak akorát dost. Pokud bedny nebyly plné a rámků bylo málo, tak popadaly a měl jsem je na jedné hromadě.

Natlouci vymezovací hřebíčky nebo hřebenače – to také něco stojí, ale jak je potom očistit? Skončila sezona – a poskládané rámkové zabíraly až příliš místa. V zimě přišla mlha a měl jsem všechno samou plíseň,

kteřou bylo potřeba důkladně odstranit.

V roce 2016 jsem na trenčínské výstavě zlepšovatelů předvedl univerzální bedny z potravinářského plastu, s filtrem proti UV záření na 1–8 rámečků a s horní louchkou 25–27 mm. Pláсты se vkládají do posuvných lišt zabraňujících sesmeknutí a roztažení bedny při zatížení a přepravě. U nás se používá celá škála rámků různých systémů a velikostí a další se vymýšlí. Díky těmto bednám mohu přepravovat rámkové Langstroth, B, Dadant, Optimal, Zander, Adamec, Českoslovák a některé další rámkové míry, jako je Velkopolská

nebo Maďarský Bocian. Větší bednu lze použít na rámkové 240–300 mm výšky, menší na 232 a nižší (polorámky). Na víku jsou opatřeny širším lemem zaručujícím včelotěsnost, což je důležité při slídivosti včel.

Bedny jsou štosovatelné a zabírají málo skladovacího prostoru. Pro přepravu živých včel mohou být opatřeny zasíťovanými otvory na bocích. Lze je využít jako roják a v neposlední řadě na máčení plástů s melecitózním medem.

Štefan Strýček,
včelař, Medlovice
106stefan@seznam.cz

Zeptali jste se...

Ohlasy k článku „Cena medu“

V editoriale Včelařství č. 3/2018 jsem vyzvala k vyjádření k dotazu jednoho z našich členů, který nesouhlasil s uveřejňováním inzerátů na prodej medu pod cenou ve Včelařských inzerčních novinách, a navrhoval, aby svaz vytvořil jakési doporučení nebo metodiku tvorby ceny medu.

Toto téma vás čtenáře příliš neoslovilo. Reakcí mnoho nepřišlo, níže uvádím tři typické:

1. příspěvek

Chci se také připojit k názoru přítele z Písku. Absolutně souhlasím s jeho názorem a mě, také jako malovčelaře pobuřuje současná situace s cenou medu v České republice. Měla by existovat nějaká ochranná norma, která by nás chránila před velkovčelaři a překupníky levného medu bůh ví odkud, kteří z důvodu kvantity záměrně snižují ceny medu. V porovnání s okolními státy jsme jako žebrační a nechápavě kroučíme hlavou jak je to možné, že u nás „musíme“ prodávat med za 80–90 Kč, když reálná cena je někde kolem 200–250 Kč. Dávat podobné inzeráty do Včelařství je podle mě podraz na malovčelaře a včelaře, kteří chovají včely pro radost. Myslel jsem, že časopis v první řadě hájí zájmy malovčelařů. Český svaz včelařů by tuto otázku měl řešit, nebo se alespoň o to pokusit.

J. P.

2. příspěvek

Reaguji na vaši výzvu ve věci článku „Cena medu“, který byl zveřejněn v časopise Včelařství č. 3/2018. V dopise člena svazu se jedná o dvě základní záležitosti.

Je pravdou, že prodejní cena medu je u nás nízká. Jsou však místa, kde cena kvalitního medu od známých včelařů se blíží 200 Kč/kg. Jiná je cena v létě a jiná v zimě,

Chtít po ČSV, aby doporučoval prodejní cenu medu, je skutečně nereálné. Kromě argumentů již popsaných výše, také existuje ochrana hospodářské soutěže, dohody narušující hospodářskou soutěž a další...

zejména kolem Vánoc. Stejně tak i cena zmíněného másla je v současnosti nižší než o Vánocích, i když pro produkci másla platí úplně jiné vlivy než pro med.

Při stanovení ceny medu se vychází z nákladů, tj. pořizovací ceny úlů, včelstev a ostatního zařízení, vztážené na očekávanou životnost, režijní náklady včetně ceny vlastní práce, příp. práce pomocníků. Přepokládaný zisk z této činnosti by se mohl pohybovat v rozsahu 10 až 20%.

Očekávat, že cenu každoročně doporučí ČSV nemá logiku. Každý včelař má jiné podmínky pro včelaření, jako např. pořizovací náklady zařízení, klimatické podmínky, zdroje pastvy pro včely, technologii včelaření, zdravotní podmínky včelstev v dané oblasti a především situaci na trhu s medem v daném regionu. Prodejní cenu medu při prodeji ze dvora si musí autor článku, ale i každý včelař svým zákazníkům určit sám a nespoléhat se na doporučení ČSV.

Pokud se jedná o záležitost inzerátů na levný med, jsem zásadně zastáncem dodržování svobody každého včelaře, a pokud tento dodržuje zásady inzerce a svým inzerátem nepoškozuje ostatní včelaře a životní prostředí, má mít možnost inzerovat zveřejnit.

S. H.

3. příspěvek

Pan O. CH. z Písku žádá holý nesmysl, tj. regulaci ceny medu na svazové úrovni. Dle mého názoru ekonomů cena medu vychází z následujících specifik českého včelařství:

a) převčelenost krajiny a vysoký počet včelstev na km² (nejvyšší v Evropě) a s tím spojenou vysokou produkcí medu;

b) dalším mimořádným specifikem je abnormální podíl hobby včelařů na celkové produkci, což brání promítnutí reálných nákladů do ceny medu;

c) úroveň včelařské praxe, zajišťující vysokou mednou produkci na jedno včelstvo;

d) relativně nízkou průměrnou spotřebu medu na jednoho obyvatele České republiky.

Jde tedy o příčiny, které ČSV neovlivní. Hobby včelař by sice rád prodal med za co nejvyšší cenu, ale jeho chování ovlivňuje

poptávka na dvoře. Přitom jde o hobby, příjem z včel ho neživí, je to přivýdělek. To nejpodstatnější pro něj je chov včel jako takový, nikoli prodej medu. Na svazové úrovni je toto z výše uvedených důvodů neřešitelné, proto je nesmysl přijímat jakékoli administrativní opatření. Ani jiné hobby spolky cenu produktů neřeší, chovatelé se nezabývají výkupní cenou jatečných králíků, zahrádkáři neřeší prodejní cenu rajčat.

G. N.

I když se mi nízké ceny medu nelíbí, mám podobný názor na zapojení svazu do tvorby ceny medu jako autoři 2. a 3. příspěvku. Jen bych upřesnila – v zavčelení jsme v EU na třetím místě. Před námi je Řecko 12 včelstev na km² a Maďarsko 10 včelstev na km². A my máme stejně jako Portugalsko 8 včelstev na km². Ta relativně nízká spotřeba medu je podle posledních statistik 1 kg na obyvatele za rok.

Inzerované medy v prodejních cenách kolem 90 Kč/kg mohou být baleny v sudech, konvích, nikoli ve spotřebitelských baleních, což odůvodňuje vyšší ceny.

Chtít po ČSV, aby doporučoval prodejní cenu medu, je skutečně nereálné. Kromě argumentů již popsaných výše, také existuje ochrana hospodářské soutěže, dohody narušující hospodářskou soutěž apod. S Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže bychom se určitě neradi seznamovali. Český svaz včelařů je spolek, jehož předmět činnosti je dán stanovami. I když téma ceny medu je stále živé, tvorba cen čehokoli k neziskové činnosti svazu nepatří.

A na závěr otázka. Víte, na co se na jaře nejčastěji ptají redaktori všech médií? Zvyšší se letos cena medu?

Mgr. Jarmila Machová

Včelařství v době feudalismu – část III.

Med znali již faraoni

Medařská práva

Medařské právo pro určité panství představovalo výsadní oprávnění poddaných, které v sobě zahrnovalo držbu včel, povinnosti vůči společenství, nižší soudnictví a organizační řád. Organizační řád upravoval práva a povinnosti medařů, volbu a působnost správního orgánu, ochranu proti nákazám a platební závazky. Dá se také říci, že medařské řády potvrzovaly dosud platná zvyková práva. Medaři získávali med jak od včel v lesích, tak od včel při domácích staveních. Tudíž stojí na pomezí mezi včelařstvím lesním a domácím.

Pokud medaři takovou brť našli, tak příslušný strom označili svým cejchem. Toto bylo velice důležité, protože takto označené stromy bylo zakázáno kácet

Medařská práva jsou známa z několika panství. Nejstarší pochází z období před třicetiletou válkou, tedy přibližně z druhé poloviny 16. století. Jedná se například o panství oderské, valašskomeziříčské a rožnovské. Jak vypadala, fungovala a jaká měla pravidla volená samospráva, to nám říkají písemné památky z panství ve Valašském Meziříčí. V čele celé volené samosprávy medařů pro dané území stál tzv. lamfojt; ten společně s osobami, které mu byly nápomocny se správou, měl za úkol bedlivě vyslechnout medaře, kteří by se dostali do sporu případně spravedlivě rozhodnout v duchu stanovených artikulů, aniž by stranil jedné ze stran. Pokud bylo třeba, tak mohl některá provinění trestat.

Jestliže se někdo chtěl stát medařem, tak musel informovat místního lamfojta, že má zájem vykonávat práva medařská. Následně byl povinen lamfojtovi zaplatit poplatek, který na panství Meziříčském činil 2 gr., a poté představil cejch, kterým bude

cejchovat, jinak řečeno značkovat, dřevo. Cejchování dřeva fungovalo následovně.

Medaři chodili po lese a hledali brť, ve kterých jsou včely. Pokud takovou brť našli, tak příslušný strom označili svým cejchem. Toto bylo velice důležité, protože takto označené stromy bylo zakázáno kácet. Toto označení bylo nedotknutelné a jeho zničení bylo trestné. Medař, který měl označený strom a oblíbil si ho, tak mu tento strom musel být prodán. Jakmile byla brť označena a osídlena včelstvem, bylo nutné ji na zimu uzavřít, aby včely nevyhynuly. Pro uzavření posloužila hlína, která

se ještě přiklopila kusem dřeva. Opětovně se veškeré brťe otvíraly po sv. Duchu za přítomnosti lamfojta. Zároveň platil zákaz, že v době od sv. Ducha do sv. Jakuba se nesmělo v uhliskách pálit uhlí,

Historické znázornění lesního včelařství Adamem Gottlobem Schirachs z roku 1774

protože to škodilo pastvě včel. Současně byl zaveden zákaz dělat paseky v blízkosti brtí, a nad tímto zákazem měli dohled hajní. Obecně platil zákaz kácet stromy u potoků. Pro toho, kdo tento zákaz porušil, byla vyměřena pokuta 2 funty pepře a do společnosti medařů musel odevzdat jednu kopy gr. Také ostatní medařské řády obsahují zákaz kácení stromu pod hrozbou pokuty; především bylo zakázáno kácet javor, klenčí a lípy na dřevo.

Včelí mor

Už od těchto dávných dob museli včelaři zápat s nemocí, které se říkalo včelí mor. Pro medaře na panství z Valašského Meziříčí platila povinnost, že jakmile medař objevil nákazu jeho roje včelím morem, musel to okamžitě oznámit lamfojtovi. Pokud tak neučinil, hrozila mu pokuta a trest. Dalším problémem, který v těchto dobách existoval, byl vybírač včel. Těmto osobám se také jinak říkalo dráče. Pokud kdokoliv o takové osobě věděl, opět ji musel oznámit lamfojtovi. Kdyby tak neučinil, hrozila by mu pokuta a trest.

Další podstatnou součástí medařského práva bylo také udělení práva nižšího soudnictví. Bylo tomu tak, protože starosta nebo rychtář nemohli vydávat spravedlivé rozhodnutí ve sporech pro oblast včelařství, jelikož neměli potřebné odborné znalosti. Nejedná se o věc nikterak speciální, na stejném principu fungovalo také třeba soudnictví mlynářské nebo horní. Hlavní soudní jednání se uskutečnilo během veřejného shromáždění medařů. Mělo to své opodstatnění, jelikož řešení sporu mělo být poučením i pro ostatní medaře. Místem konání shromáždění byl zámek, radnice nebo místo u lamfojta. Shromáždění byla pořádána většinou jednou nebo dvakrát do roka.

Lesní včelařství

Soudní řízení bylo zahájeno na návrh medaře, který obvinil druhého medaře, že se dopustil jednání, které porušovalo medařské artikuly nebo došlo ke způsobení škody. Snahou bylo, aby jednání probíhalo bez hádek. Nikdo se nesměl druhému plést do řeči, o tom byli všichni účastníci informováni ještě před začátkem soudního shromáždění. Jednání byla z počátku pouze ústní, jenom konečné rozhodnutí nebo povinnosti plynoucí z rozhodnutí se zapisovaly do knih, aby existoval doklad o závazku, který vyplynul z rozhodnutí.

Je třeba si uvědomit, že medařské soudnictví nebylo žádným všeobecným soudem. Tak jako nebyly jednotné medařské řády, tak nebylo jednotné medařské soudnictví. Medařský soud měl působnost pouze jen pro dané panství. Nejvíce se tyto soudy

uplatnily na východní Moravě. Měly svůj význam, jelikož vrchnosti napomáhaly ke stabilizaci právních poměrů mezi medaři, takže plynulá produkce medu a vosku nebyla nijak výrazně narušována.

Veškeré medařské řády platily na Moravě až do 18. století. Například z panství Valašské Meziříčí máme poslední záznam z roku 1782 od lamfojta Martina Palata, který do „*register medařských zapsal poslední kup včelína*“.

JUDr. Pavel Pumpř

Foto: archiv autora

Zdroje:

BERÁNEK, Vladimír. *Když pláсты tekly medem: medařská hospodářství, práva, soudnictví, příběhy*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2003.

Příprava medicíny z medu

CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ, Jan Evangelista. *Brtnictví: (lesní včelařství)*. V Písku: J. E. Chadt, 1913.

KALOUSEK, Josef. *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, svazek 29*. 1. vyd. Praha: Knihkupectví Bursík a Kohout, 1913.

Včelí stezkou z Úval na Rohožník

Krásná příroda romantického údolí Škvorecké obory na okraji Prahy přivedla újezdského včelaře Jaroslava Šimůnka k nápadu vybudovat tímto přírodním parkem včelí stezku. Vytvořil ji v roce 2017 jako výletní cíl pro rodiny s dětmi. „Chtěl jsem lidem přiblížit tradici včelařství,“ vysvětluje chovatel, který si tento kousek krásné přírody nevybral náhodou. „Mám tam osmnáct včelstev!“

Stezka je dlouhá necelých 5 km, začíná poblíž úvalského nádraží, končí u stanice MHD na sídlišti Rohožník, a je na ní 10 stanovišť. Na tom prvním v Úvalech si můžete vyzvednout letáček s 10 otázkami, na každém stanovišti se vyplní jedna. Na stezce jsou včelíny, kláty, košnice, čmelíny a další vymoženosti například včelí postel. „Jde to podlouhlý úl, na němž lze ležet

a přijímat tak blahodárnou energii a teplo, které včelstvo vyzařuje. Okoukal jsem to na netu,“ popisuje autor stezky, odkud také čerpal inspiraci. Na každém stanovišti najde návštěvník naučnou tabuli, která odhaluje tajemství života včel, seznamuje s jejich chovem a přináší informace o všech produktech, které včelařením vznikají. A zdůrazňuje význam včel jako důležitých opylovatelů.

Tím ale nápady újezdského včelaře zdaleka nekončí. V květnu a červnu bude každou sobotu na stanovišti a poskytne odborný výklad o včelách. A na polovinu června chystá Jaroslav Šimůnek ve Škvorecké oboře medování, při němž budou moci zatočit klikou ručního medometu a ochutnat med. Více na www.vceli-stezka.cz.

(PK)

Správa veřejného statku města Plzně, Arboretum Sofronka ve spolupráci s ČSV z. s. ZO Plzeň – střed a ČSV z. s. ZO Nýřany pořádají v rámci akce „Víkend otevřených zahrad“

Včelí dny 2018 na Sofronce

Program

9. června 2018 – sobota:

10.00 Bionomie producentů medovice s praktickou ukázkou vyhledávání producentů v terénu (přednáší Bc. Michal Počuch)
13.30–17.30 Kurz chovu včelích matek, včetně praktických ukázek (přednáší Ing. Aleš Křenek)

10. června 2018 – neděle:

10.00 Kurz pro začínající včelaře včetně praktických ukázek (přednáší Ing. Aleš Křenek)

Na co se můžete dále těšit:

- naučná stezka o včelách a včelařství s odborným výkladem
- prosklený klát (úl z dutého stromu)
- neckový úl neboli medná kráva (menší verze)
- včelín pro apiterapii
- prosklený školní úlek
- socha Sv. Ambrože, patrona včel a včelařů
- ukázka včelařských pomůcek, včetně dobových a různých typů úlů

Arboretum bude v obou dnech otevřeno od 9.00 do 17.00 hod.

V sobotu i v neděli bude také během celého dne možnost volných prohlídek i naučné stezky o borovicích. Každý den budou v 11.00 a v 15.00 hodin prohlídky arboreta s odborným výkladem, včetně možnosti návštěvy horní plochy s prvky pro výuku lesní pedagogiky a zookoutku s daňčí zvěří.

U nizozemských včelařů

Před prohlídkou areálu

Erikovo srdečné přivítání

Nizozemsko jsem si oblíbil před více než pětadvaceti roky. Příjemné klima, bohatá kultura a historie, klidná příroda, skvostné galerie, koncertní sítě, přístavy, dobré jídlo a v neposlední řadě skvělí lidé, především naši osobní přátelé Marianne a Ton van Noordenovi z Ouderkerku blízko Amsterdamu. Již v roce 2004 jsem tam pocítil touhu poznat svůj obor – včelařství.

V té době jsem byl předsedou ČSV, a tak jsem se dostal do samého centra nizozemského včelaření – města Wageningenu, kde mají včelaři svou základnu včetně kanceláří Nizozemského včelařského svazu (NBV), a také prodejnu včelařských potřeb, malou výrobní úlů, zpracovnu vosku a též nádherný přednáškový sál s trvalou včelařskou expozicí. Absolvoval jsem jednodenní setkání s tehdejší šéfem nizozemských včelařů panem Josefem Plaizierem. Provedl mne všemi zákoutími včelařského domu i rozsáhlou zahradou a parkem v okolí, kde jsou chována včelstva.

Z těchto vzpomínek krystalizovala touha poznat včelařství na venkově, na stanovištích malých včelařů i profesionálů. Každý rok při svých návštěvách jsem v doprovodu našich přátel potkával včelaře na různých místech – na belgicko-nizozemských hra-

nicích, v okolí Maastrichtu, blízko Haagu a až třeba v části Groningen na severu země.

Loni v létě jsem byl hostem velmi zajímavého spolku včelařů na samém okraji Amsterdamu. To místo se jmenuje Amstelveen. Již měsíc před příjezdem jsem komunikoval s panem Erikem Van Der Meerem, který je v onom místě považován za vynikajícího chovatele včel a znamenitého organizátora. Pozval mne do centra včelařského dění – do Včelařského parku (Bijen Amstelland). Jedná se o zelenou oázu na pokraji města, kde na několikahektarovém oploceném pozemku mají někteří místní včelaři umístěná svá včelstva. U každého stanoviště je malé zázemí (dílna, odpočinková místnost) a hlavně malé poličko oseté různými nektarodárnými a pylodárnými rostlinami. Bohatá zeleň okolního parku skýtá další možnosti včelí pastvy. Hned za vstupní

branou je příjemná budova se sálem, malou restaurací, zpracovnou vosku, medárnou a prodejnu včelích produktů i literatury. Na stěnách visí mnoho propagačních obrazů a fotografií, včelařských map a statistik výnosů medu v posledních letech. Nechybí ani mapa regionu a na ní přesná místa stanovišť dalších členů tohoto spolku.

Po přátelském přivítání jsme byli seznámeni s některými obecnými aspekty nizozemského včelařství, které řídí NBV a které vyhovují i včelařům v Amstelveenu. V celé zemi včelaři 20 profesionálních včelařů. Chovají svá včelstva především pro získávání medu a opylení ovocných stromů v sadech, svými včelstvy pomáhají opylovat i různé druhy zeleniny ve velkokapacitních sklenících a pomáhají i při výrobě semen (viděl jsem kdysi obrovský skleněný hangár a v něm se pěstoval lilek). Pro dalších 8 tisíc osob je včelařství zájmovou činností. Z nich je 7 tisíc organizováno v NBV. Tito včelaři chovají v průměru 10 včelstev a roční průměrná výtěžnost medu je 20 kg na včelstvo. V Nizozemí se včelaři převážně ve dvou typech úlů: nám známém Dandantu a též systémem Simplex (rámková míra 385 x 385, 10 rámků v nástavku). Někteří včelaři nostalgicky připomínají

Každý záhon v zahradě stál za pozornost

Úl pro včely samotářky

Pohled do zahrady spolku

V klubovně

chov včel v košnicích, a tak mívají nástavky opletené slámou. Na území státu se chovají tři druhy včely – Buckfast, Carnica a minimálně včela černá. V Amstelvenu chovají kraňku. Výběr druhu včely je na rozhodnutí chovatele, ale NBV se v různých částech země snaží plemena nemísit. Byl jsem poměrně podrobně seznámen se zavedeným systémem léčení včelstev, především v boji s varroázou. Vedle tradiční likvidace trubčího plodu a různých protirojových opatření používají včelaři v Amstelvenu kyselinu šťavelovou, po posledním vytáčení kyselinu mravenčí nebo alternativně Thymol či Apiquard. Poslední léčebný zásah do včelstva konají kolem Vánoc, opět použitím kyseliny šťavelové. Roztoče udržují pod kontrolou. Zásoby na zimu dodávají formou cukerného roztoku v množství 12–15 kg. Pokud je třeba v předjaří zásoby posílit, doporučují chovatelům těsto Apifonda.

Samozřejmě přišla řeč i na finanční stránku včelaření. Pokud včelaři z Amstelvenu uzavřou smlouvu o opylování v sadech na tři týdny, obdrží od zemědělece 70 eur na jedno včelstvo. Pokud se doba opylování prodlouží, pak se vyplácí 3 eura na včelstvo za každý další den. Ve velkých, speciálně větraných skleníkových hangárech platí jejich majitelé 35 eur na včelstvo

a týden. Nizozemští včelaři uspokojují poptávku po medu pouze z 15 % spotřeby v celé zemi. Zbývající potřebu zajišťuje import. Med prodávají převážně ze dvora a též v regionálních kamenných obchodech. Cena za jeden kg se pohybuje v rozmezí 7 až 12 eur.

Členové NBV platí do pokladny asociace jednorázově 60 eur za rok. Léčiva si každý včelař financuje z vlastních zdrojů. Spolek v Amstelvenu má navíc svou vlastní pokladnu a členové do ní přispívají naprosto dobrovolně různými částkami. Eric mi sdělil, že z těchto peněz jsou schopni uhradit veškeré režijní náklady na provoz Včelího parku, semena rostlin pro výsev na vlastních políčkách a údržbu všech zařízení a budov. V den otevřených dveří, které se těší velkému zájmu obyvatel širokého okolí Amstelvenu, mají návštěvníci možnost přispět dobrovolně do pokladny a zároveň si mohou nakoupit produkty od jednotlivých včelařů. Členové NBV dostávají 6krát v roce spolkový časopis Bijenhouden, měsíčně jim v digitální formě docházejí přehledné a podrobné zprávy z ústředí, členové jsou pojištěni a všichni mají možnost participace na shromážděních s přednáškami a účasti na tzv. studijních dnech (v zimním období).

Z časových důvodů jsme se nedostali ke třem ožehavým tématům evropského včelařství: antibiotika v medu, mor včelího plodu a falšování medu. S Erikem jsme domluveni, že se nad těmito otázkami sejdeme co nejdříve.

Přátelům v Amstelvenu jsem podal asi hodinový výklad (včetně odpovědí na dotazy) o českém včelařství. Vyzdvihl jsem významnou roli Českého svazu včelařů v naší zemi, poukázal jsem na tvořivou práci chovatelů včel v místních spolcích. Velmi příznivě byla přijata moje letitá snaha o sblížení včelařů v Evropě, především vzájemnými návštěvami. Shodli jsme se na skutečnosti, že Evropě chybí společná organizace typu světové Apimondie. Zmínil jsem se o svém působení ve vedení Apislavie s tím, že se tato organizace orientuje především na východní země, a to z důvodů tradice. Slyšení mých myšlenek se setkalo s příznivou odezvou a s přáním potkávat se častěji. Do Včelího parku v Amstelvenu mám prý dveře trvale otevřené. Myšlenka návštěvy nizozemských včelařů u nás nezapadla, v současné době ji v korespondenci s Erikem oživuji. Eriku, díky za krásný den v Amstelvenu!

Mgr. Luděk Sojka

Zahrada Včelařského parku je obklopena vysokými stromy

Všude jsou orientační a poznávací tabule

Květnové hrátky

Vítáme vás při dalším řešení úkolů určených nejen pro členy včelařských kroužků.

Vaše náměty a připomínky uvítám na mailové adrese jan.podpera@gmail.com.

Dlouhodobá soutěž ▶▶

Od lednového čísla časopisu Včelařství vycházejí vybrané úkoly označené jako soutěžní. Jejich řešení můžete vyplnit do on-line soutěžního formuláře. Pro každé číslo bude k dispozici nový formulář, který najdete například na webových stránkách ČSV (www.vcelarstvi.cz).

Body za jednotlivá čísla časopisu se vám budou sčítat. Soutěž skončí červeným číslem.

Nejúspěšnější řešitelé z řad členů včelařských kroužků mládeže dostanou pozvánku na setkání v Nasavrkách, které se bude konat od 6. do 9. srpna 2018, a další drobné odměny.

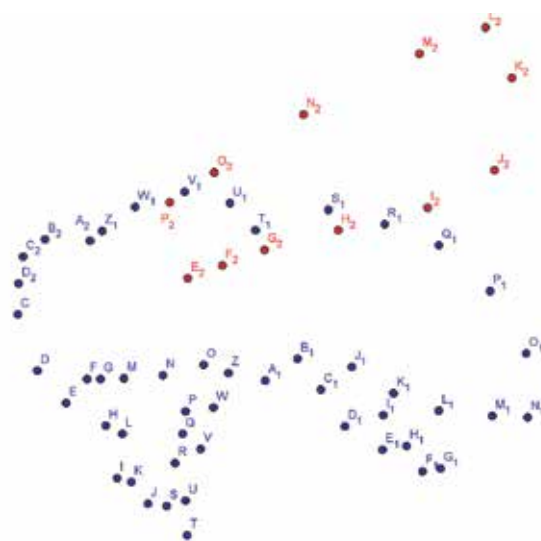
Soutěžní formulář je vždy k dispozici do konce příslušného měsíce.

Co k sobě patří?

Karl von Frisch Franz von Hruschka Lorenzo Langstroth František Adamec Albrecht Dürer Johann Mendel	rámková míra 39 krát 24 cm malíř (obraz „Venuše a Cupid jako zloděj medu“) zakladatel genetiky vynálezce medometu nástavkový úl Nobelova cena
--	--

Pokuste se nalézt o jednotlivých osobnostech další zajímavosti.

Spojovačka

Spojte jednou barvou body od C do D₂ a dále do C. Druhou barvou spojte body od E₂ do P₂. Určitě jste poznali, že získáte včelu.

Dokážete popsat vše, co ve výsledném obrázku vidíte? Dokreslete například oči, tykadla, košiček, žihadlo, sosák. Můžete se také zaměřit na anatomii, například na trávicí ústrojí.

Okénko do botaniky

Během jedné lednové vycházky jsem si prohlédl krásně napučené pupeny jednoho statného stromu. Poznáte ho?

▶▶ Soutěžní skryvačky

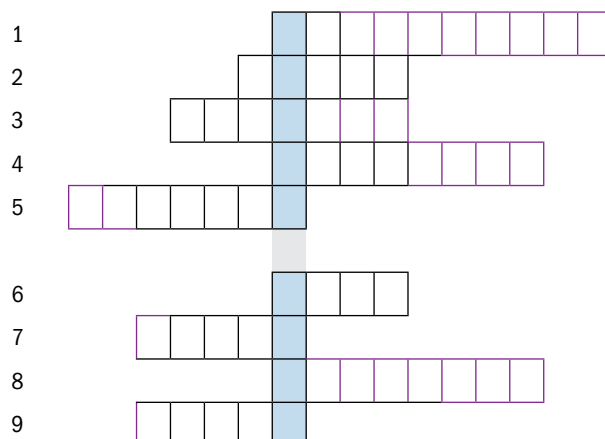
Najděte v následujících větách pojmy, které souvisejí se včelařením.

1. Účes nové žákyně je úžasný.
2. Myslivci ulovili srnku.
3. Mezi stěnami byl ukryt poklad.
4. Pojďme do kina!
5. Mnoho vos kousalo do ovoce.

▶▶ Soutěžní doplňovačka

Tajenkou dnešní soutěžní doplňovačky je název města. Zjistíte, kde se nachází a čím se proslavilo?

1. Včela má Nasonovu žlázu. Při označování navštívených květů používá včela _____ feromon, který vzniká právě v Nasonově žláze.
2. Orgán včely, ve kterém se produkuje mateří kašička.
3. Část včely, která je používána zejména při obraně.
4. Včelí dílo, které obsahuje buňky větších rozměrů než dělničí. Z takových buněk se líhnou včelí samci.
5. Název žláz, které produkují stavební materiál pro stavbu plástů.
6. Prostřední část včely.
7. Vchod do úlu.
8. Jeden z produktů včely medonosné. Nepoužívá se ani pro výrobu svíček, ani jako potravina. Pro své antibiotické i antivirotické účinky je důležitou součástí různých přípravků s dezinfekčními účinky.
9. Co mají společného následující pojmy: voskotvorné, Nasonovy, jedové?

Kvízové otázky

1. Jaký fyzikální jev může za výrazné antibiotické účinky medu?
 - a) difúze
 - b) Brownův pohyb
 - c) osmóza
2. Ve Starém Egyptě faraony po smrti mumifikovali. Jaký včelí produkt se používal při mumifikaci?
 - a) vosk
 - b) med
 - c) pyl
3. Kdo je patronem včelařů?
 - a) svatá Kunhuta
 - b) svatý Ambrož
 - c) svatý Václav
4. Pro vědce jsou nesmírně cenné nálezy včel, které jsou zalité v jantaru. Co je to vlastně jantar?
 - a) Hmota vulkanického původu. Při sopečné erupci stékající láva postupně chladla. Ještě před ztuhnutím pohltila mrtvolky včel, a tak je zakonzervovala.
 - b) Hmota rostlinného původu, která prošla mineralizací. Původně tekuté rostlinné pryskyřice ztuhly v prostředí bez přístupu kyslíku, a proto nepodlehly rozkladu.
 - c) Hmota neznámého původu. Ani v dnešní době si vědci nejsou jisti, odkud jantar pochází.
5. Jakým způsobem létá včela?
 - a) Včela mává křídly nahoru a dolů stejně jaké ptáci.
 - b) Včela zejména využívá vzestupných a sestupných proudů kolem úlů a stromů.
 - c) Křídla včely opisují za letu tvar osmičky.
6. Co je hlavním zdrojem energie pro výživu včelstva?
 - a) voda
 - b) pyl
 - c) cukry
7. Jak se jmenuje složitý cukr, který je příčinou vzniku tzv. cementového medu?
 - a) sacharóza
 - b) melecitóza
 - c) maltóza
8. Karl von Frisch objasnil význam včelích tanečků. Kdy to bylo?
 - a) v 90. letech 19. století
 - b) ve 30. letech 20. století
 - c) ve 30. letech 19. století

Autor stránky: Mgr. Jan Podpěra,
vedoucí kroužku mladých včelařů ve Mšeně (u Mělníka)

SOUV-VVC, o. p. s. Nasavrky ve spolupráci se svazy ČSV, z. s., ČMMJ, z. s.,
ČRS, z. s., ČZS, z. s. a ČSCH, z. s.,

vyhlašuje 1. ročník

fotografické soutěže Příroda kolem nás

Toulejte se naší krásnou přírodou, pozorujte, fotografujte a pošlete nám vaše fotografie přírody na téma „Příroda kolem nás“

Podmínky soutěže:

- Každý autor může zaslat maximálně 3 fotografie.
- Fotografie je nutno zaslat elektronickou formou od 1. 4. 2018 do 30. 11. 2018 na emailovou adresu janousek@souvnasavrky.cz. E-mail musí obsahovat tyto povinné údaje:
- Jméno a příjmení soutěžícího, věk, třída, soutěžní kategorie, adresa bydliště, e-mail, telefon a výslovný souhlas s nekomerčním použitím fotografií v souladu s podmínkami soutěže
- Zasláním fotografií do soutěže dáváte souhlas s jejich nekomerčním využitím v rámci SOUV-VVC, o. p. s. Nasavrky a dalších svazů, se zveřejněním na webech a k dalšímu nekomerčnímu zpracování fotografií.
- Soutěžící prohlašuje, že je autorem přihlášených soutěžních fotografií nebo osobou oprávněnou k výkonu majetkových autorských práv, opravňujících jej k účasti v soutěži se všemi právy a povinnostmi s tím spojenými.

Soutěžní kategorie:

- Pro žáky 2. stupně ZŠ
- Pro žáky středních škol

Vyhodnocení soutěže:

- Komise složená ze zástupců všech svazů a zástupce SOUV-VVC, o. p. s. Nasavrky vybere a ocení 12 nejlepších fotografií z každé soutěžní kategorie. Výsledková listina všech kategorií bude vyvěšena na stránkách SOUV-VVC, o. p. s. Nasavrky.
- Ceny budou nejlepším autorům následně osobně předány v areálu SOUV-VVC, o. p. s. Nasavrky, součástí bude i prohlídka areálu učiliště. Vítězné práce budou uveřejněny na stránkách jednotlivých svazů a SOUV-VVC, o. p. s. Nasavrky.

Požadavky na fotografie:

- Velikost: minimálně 2 MB – maximálně 5 MB
- Rozměry: minimálně 2 800 x 1 700 pixelů

Vybraná řešení z minulého čísla

Kvízové otázky
1b, 2c, 3a, 4c, 5a, 6b, 7a, 8d

Okénko do botaniky
Na fotografii byl kvetoucí loubinec trojlaločný, jiným názvem přísavník trojcípý. Doporučuje se pěstovat u zdi domů. Jeho listy chrání zed' a uvnitř

domu vytvářejí příjemnější klima. Včely láká natolik, že celá kvetoucí zed' jen „bzučí“. Kromě včel láká tato rostlina i jiný hmyz.

Osmisměrka
Tajenkou bylo přání: „Veselé Velikonoce“

Vlha pestrá, příležitostný konzument včel?

Vlha pestrá (*Merops apiaster*), pták velikosti štíhlého drozda, poutá pozornost lidí především díky exotickému vzhledu, kterému ostatně vděčí za své české jméno. Z praslovanského výrazu vlga (vilga), kterým byli označováni všichni pestří ptáci a kterým byla později vlha pojmenována, vzniklo přesmyčkou slovo žluva, dnes používané pro jiný, nicméně též velmi pestrý ptačí druh.

Druhým převažujícím zdrojem pojmenování vlhy je potravní specializace (např. anglicky European Bee-eater nebo slovensky včelárik zlatý). I když – zatímco pestrá paleta barev tohoto ptáka je nepopíratelná, s vášní pro konzumaci včel to tak jednoznačné není. Ke smůle vlh! Trochu jako v případě včelojeda lesního – ačkoli tento dravec velikosti káněte dostal po včelách své jméno, konzumuje převážně vosy.

Vlha není v přírodě České republiky žádným nováčkem. Vzácné zálety jsou

doloženy z konce 19. století, k prvnímu zahnízdění došlo poblíž Lednice v roce 1954. Od té doby u nás vlhy s přestávkami hnízdily až do 80. let minulého století, kdy se staly trvalou součástí naší ptačí fauny. V posledním desetiletí jejich počty u nás, stejně jako u našich sousedů, rostou, a tento trend zřejmě kopíruje probíhající klimatické změny. V současnosti hnízdí v celé republice téměř 1 000 párů.

Zpočátku se výskyt vlh omezoval pouze na jihovýchodní cíp Moravy, kam se šířili

ptáci ze Slovenska a Maďarska. Ostatně i dnes je na území Jihomoravského, Zlínského a Olomouckého kraje soustředěno více než 90 % „národní“ populace. Na „zbytek“ republiky pak připadá méně vlh, než kolik bychom jich napočítali třeba v katastrech jihomoravských měst Mikulova a Znojma. Ptáci hnízdící v západní části republiky mají dost možná svůj původ v západní Evropě. To nám snad jednou prozradí výzkum jejich migračního chování.

Vlhy mají rády teplo a líbí se jim v otevřené zvlněné krajině nižších poloh s rozptýlenou zelení a dostatkem kvetoucích rostlin. Rovinaté a intenzivně využívané zemědělské krajiny se vyhýbají, nenacházejí zde ani dostatek příležitostí ke hnízdění, ani dost potravy. Hnízdí nory si hloubí v šikmých stěnách nebo na prudkých svazích s ploškami bez vegetace. Často v terasovitých vinohradech, sádkách a dalších hospodářsky využívaných plochách. Zvláště si oblíbily místa s povrchovou těžbou písku a šterku, cihlářské hlíny nebo kaolinu. Ale také staveniště, třeba plochy určené pro satelitní zástavbu se skrývkami ornice a ruderální (rumištní) vegetací. Někdy dokonce postačí i výkopy pro základy zahradního domku nebo garáže. Souvislé zástavbě se však vyhýbají. Stěny nemusejí být nijak vysoké, v nouzi postačí jen koleje od zemědělské techniky, a už jsou u nás známy i první případy hnízdění v mírně svazitém terénu. Jak je z předchozích řádků patrné, jedná se o hnízdiště z velké části vytvořená člověkem. Ta původní – hlinité nebo písčité stěny na březích neregulovaných toků už bohužel v naší krajině protkané regulovanými napřímenými toky téměř nenajdete.

Ve vytěžené Mušlovské pískovně u Mikulova v posledních letech pravidelně hnízdí několik párů vlhy pestré

Foto: Jiří Kmet

Většinu roku tráví vlhy na zimovištích v tropické Africe, odkud se vrací až začátkem května. Zatímco západoevropská část hnízdní populace zimuje v oblasti od Senegalu po Niger, vlhy ze střední a východní Evropy létají až pod rovník. Vlastní hnízdění probíhá po vyhloubení nor od konce května. Délka nory se liší podle typu substrátu, v průměru je to něco přes metr. Na snůšce 5–7 vajec sedí po dobu 20–22 dnů převážně samice, kterou samec pravidelně krmí a občas i střídá. Hnízdní péče trvá přibližně tři týdny, mláďata však rodiče krmí dalších asi 12 dnů po opuštění hnízda. Některým párům pomáhá při výchově mláďat ještě další pták, tzv. pomocník. Přílišnou partnerskou věrností se vlhy příliš nezatažují, změny partnerů jsou časté, ale mohou být jen dočasné. A tak zatímco na zimoviště odlétají páry v průběhu srpna a začátku září společně, na jaře se vrací v menších hejnech, ale nezadané. Věrnost zachovávají spíše svým hnízdištím, hlavně těm, na kterých hnízdí více párů. Naopak hnízdění jednotlivých párů bývá zpravidla jednorázové. Záhy po vyvedení mláďat vlhy hnízdiště opouštějí. Před odletem na zimoviště se hejna čítající až několik set ptáků koncentrují na místech s bohatou nabídkou potravy. Velmi často to bývá okolí vod, kde je tou dobou množství vážek, šídel a dalšího hmyzu.

Lov létající potravy je pro vlhy, stejně jako pro rorýse, vlaštovky, jirčičky nebo břehule typický. Jsou to oportunisté, kteří loví takovou potravu, která je v danou chvíli dostupná v dostatečném množství a je zároveň energeticky vydatná. Nejčastější kořistí je hmyz – blanokřídlí, dvoukřídlí, vážky, motýli, méně jsou zastoupeni rovnokřídlí a brouci. Problém nastává při dlouhodobém poklesu teplot, kdy většina hmyzu nelétá. Vlhy se v takových podmínkách uchylují k netradičním metodám lovu, jakými je třeba lov kobylek, sedících ve vzrostlém obilí, nebo sběr sarančat za chůze v řídké a nízké vegetaci.

A jak je to s lovem a konzumací včel? Studie, zabývající se potravou vlh, dobře odrážejí jejich oportunistický přístup k volbě jídelníčku! Podíl včel a čmeláků v publikovaných pracích kolísá ve střední Evropě od 2 do 34 procent. Na jednom se však většinou shodují – vlhy loví včely a čmeláky především v chladném nebo deštivém počasí, kdy jiná potrava není k dispozici. A další důležitá informace – pokud si mohou vybrat, preferují trubce před dělnicemi, protože jsou větší. Na druhou stranu, trubců je výrazně méně.

Co tedy z dosavadních poznatků vyplývá? Z pohledu včelaře lze za významné považovat období od poloviny května do poloviny srpna, které vlhy tráví na hnízdištích

Vlha pestrá obývá otevřenou krajinu v teplejších oblastech České republiky, vyskytuje se zde většinou od května do srpna, zimuje v Africe
Foto: Dušan Boučný

a později na shromaždištích před odletem na zimoviště. Je to zároveň nejteplejší období roku, kdy je hmyzu dostatek (především v srpnu kulminují populace blanokřídlých, vážek a rovnokřídlých). Určité riziko tak hrozí hlavně při několikadenním ochlazení nebo dlouhotrvajících deštích. Škody na včelstvech však dosahují pouze jednotek procent a tyto ztráty, vzhledem k jejich přirozené obnově, nepředstavují pro ně (ani pro jejich chovatele) reálnou hrozbu. Za potravou vlhy létají 1 až 12 km od hnízdní kolonie. Výhodou je, pokud mají včely v okolí včelstev více zdrojů potravy, za kterými se mohou rozletovat do různých směrů. Pro vlhy je pak jejich lov obtížnější.

Co říci závěrem? Vlha pestrá je nesporně elegantní a krásný pták, lidé ji ostatně často považují za uprchlíka, kterého někdo choval pro okrasu doma v zajetí. I přes nárůst početnosti v posledních letech je na většině území České republiky stále vzácná, a tomu odpovídá i zákonná ochrana, která vlhu řadí mezi zvláště chráněné druhy. Není proto dovoleno žádným způsobem zasahovat do jejího přirozeného vývoje a ani nehnízdící ptáky pronásledovat. Upřímně – koho by to při pohledu její vzdušné hrátky, doprovázené melodickým flétnovým hlasem, napadlo...

Lukáš Viktor (hlavní text),

Česká společnost ornitologická
(viktora@birdlife.cz, 777 579 542)

Jiří Kmet (text v boxu),

zájmový včelař (20 včelstev), Mikulov
(jiri.kmet@seznam.cz, 725463790)

Praktické zkušenosti se včelařením v blízkosti kolonie vlhy pestré na jihovýchodní Moravě

V blízkosti Mikulova na Moravě se v posledních letech pravidelně vyskytuje hnízdní kolonie vlh čítající 5–10 deset párů. Kromě této kolonie se v katastru Mikulova vyskytuje vždy několik jednotlivě hnízdících párů.

V letech 2015–2017 bylo v období krmení mláďat pravidelně pozorováno při lovu hejno vlh čítající 15–30 jedinců nad včelnicí, která je vzdálena přibližně 600 m od hnízdní kolonie vlh. Na druhé srovnávací včelnici vzdálené asi pět kilometrů od zmíněné kolonie byly vlhy v uvedeném období pozorovány jen zcela výjimečně, a to pouze při přeletu, nikoliv při lovu. Na obou včelnicích je využíván stejný typ úlů i stejná provozní metoda a jsou na nich chovány včely obdobných vlastností. V jednotlivých letech byla na základě včelařských záznamů srovnávána celková kondice včel a medný výnos z obou výše uvedených stanovišť. Z těchto srovnání lze usoudit, že predace včel vlhou nemá žádný významný negativní vliv jak na výnosy medu, tak na kondici včel, neboť byly na obou stanovištích obdobné. Na včelnici bližší kolonii vlh byl za sledované období dokonce medný výnos o něco vyšší, což bylo s největší pravděpodobností dáno lepší nabídkou snůšky v okolí.

Pokud tedy srovnáme vliv vlhy na včelstva s takovými negativními faktory, jakými jsou například nedostatek nektarové a pylové snůšky, přemnožení roztoka *Varroa destructor* nebo chybné zásahy včelaře, pak jde o faktor nepodstatný. Tak jako v mnoha jiných případech i zde platí pravidlo, že nejlepší je chovat silné včely, které se s případnými ztrátami na dělnicích či trubcích snadno vyrovnají. Jako možné preventivní opatření se jeví umístění včelnice pod korunovým závojem stromů, který způsobí rozptýlení vyletujících včel, čímž se sníží riziko jejich soustředěné predace na malém prostoru.

V květnu 2018 slaví...

101 let

Ambruzová Anděla · ZO Radiměř

98 let

Červeňák Stanislav · ZO Vyškov

97 let

Fogl Stanislav · ZO Choceň
Jurzykowski Ludvík · ZO Dolní Lomná
Okénka František · ZO Velká n. Veličkou

96 let

Třešňák Jaroslav · ZO Teplice

95 let

Černý Miloslav · ZO Písek
Klanica Vladimír · ZO Šternberk

94 let

Dlouhý Vladimír · ZO Starý Svojanov
Havláková Anežka · ZO Tichá
Kozák Jan · ZO Ivanovice na Hané
Merunka Konstantin · ZO Kaplice
Tůma Václav · ZO Litvínov

93 let

Klvaňa Josef · ZO Loštice
Musil Josef · ZO Svitavy
Nejezchleb Stanislav · ZO Blansko

92 let

Holejšovský Evžen · ZO Ostrava-Zábřeh
Matyáš Zdeněk · ZO Přerov I

91 let

Červík Antonín · ZO Holešov
Dolejš Karel · ZO Lanškroun
Houserek František · ZO Ruda nad Mor.
Jakl Václav · ZO Borohrádek
Jurček Ewald · ZO Hlučín
Kalinová Marie · ZO Věmyslice
Kovář Josef · ZO Strakonice
Kubíková Libuše · ZO Pačejov
Vlček Josef · ZO Strašice
Vosáhl Ladislav · ZO Jičín

90 let

Bednář Vojtěch · ZO Ivanovice na Hané
Dupal Alois · ZO Brno-Židenice
Kos Stanislav · ZO Staré Sedliště
Kubeš Jaroslav · ZO Krásná Hora n. V.
Nekuda František · ZO Náměšť n. O.
Svoboda Jaroslav · ZO Český Krumlov
Szymza Alfréd · ZO Těrlicko
Švub Zdeněk · ZO Jeseník
Trojan Stanislav · ZO Plzeň střed
Vyržel Josef · ZO Litovel

85 let

Blažek Jan · ZO Havlíčkův Brod
Brandnerová Miluše · ZO Mirošov
Dolejš Václav · ZO Bučí

Došek Alois · ZO Střítež nad Bečvou
Hlava Alois · ZO Lomnice nad Popelkou
Jedlička Jan · ZO Zvole
Kotrba Zdeněk · ZO Skočice
Kuziv Jaroslav · ZO Kožlany
Metelka Josef · ZO Jablonec nad Jizerou
Nekněz Jaroslav · ZO Nové Město n. M.
Pajer Václav · ZO Přimda
Pilař Vladimír · ZO Městec Králové
Předota Ladislav · ZO Peruc
Salfický Vladimír · ZO Heřmanův Měs.
Stejskal Josef · ZO Letohrad
Šafránek Jaroslav · ZO Kaplice
Ševčíková Zdeňka · ZO Město Albrecht.
Šindelek Bohumil · ZO Bystřice p. H.
Vít Miloš · ZO Úpice
Zavacký Jiří · ZO Záměl-Potštejn

80 let

Bartoň Josef · ZO Jilemnice
Bedáň Jan · ZO Havlíčkův Brod
Beran Jan · ZO Mníšek pod Brdy
Brož Miloslav · ZO Lovosice
Buchta Alois · ZO Olomučany
Čaprata Jan · ZO Chánovice
Čáslavka Radomír · ZO Litomyšl
Černoch František · ZO Kladruhy
Červíková Alena · ZO Palkovice
Čihánek Karel · ZO Buchovice
Dáňa Josef · ZO Havlíčkův Brod
Diviš Miroslav · ZO Třebíč
Dymák Josef · ZO Chrudim
Hlinka Jaroslav · ZO Strakonice
Huszár Tibor · ZO Jablonec n. Nisou
Janda Stanislav · ZO Rudná
Janhuba Miroslav · ZO Olomouc
Jordán Karel · ZO Vroutek II
Kaválek Ctibor · ZO Hronov
Kropáček Václav · ZO Merklín
Kudrfalec Pavel · ZO Karlovy Vary
Kulička Jan · ZO Hranice
Lolková Ludmila · ZO Šternberk
Lukavský Ladislav · ZO Hostomice
Medal Miroslav · ZO Benešov n. P.
Miklík Jiří · ZO Přerov II
Mířoch Antonín · ZO Zlín
Moravec Stanislav · ZO Týn nad V.
Moravec Jaroslav · ZO Sedliště
Mrázek Jiří · ZO Havlíčkův Brod
Novák Vladimír · ZO Pacov
Onderka František · ZO Stará Ves n. O.
Paterna Jan · ZO Volyně
Pencek Osvald · ZO Petřvald
Piličik František · ZO Hřivínův Újezd
Pich Ladislav · ZO Rozstání
Polívka Jaroslav · ZO Kolín
Porcal Josef · ZO Slabce
Reif Ludvík · ZO Český Krumlov
Ryšánek Vladimír · ZO Moravské Bud.
Serbus Jaroslav · ZO Bělá pod Bezděz.
Smejkal Ladislav · ZO Ořechov
Suchánek Miloslav · ZO Luhačovice

Svoboda Alois · ZO Cheb
Šabatka Jan · ZO Albrechtice nad Vl.
Vágnér Vojtěch · ZO Drahotuše
Vaškovský Bohumír · ZO Mladá Vožice
Veselý Stanislav · ZO Třebíč
Virva Augustin · ZO Beroun
Višněvská Jitka · ZO Horní Bečva
Vrtělka Miloslav · ZO Velká Kraš
Zapletal František · ZO Fryšták
Zýka Jan · ZO Plzeň střed

75 let

Baloun Oldřich · ZO Řepín
Baubín Petr · ZO Praha 5
Berger Václav · ZO Volenice
Berka Miroslav · ZO Netvořice
Bis Jan · ZO Svitavy
Brož Josef · ZO Kaznějov
Čablík Jan · ZO Jablůnka
Daňhel Vlastislav · ZO Jindřichův H.
Dušek Jan · ZO Pacov
Dvořák Josef · ZO Dobřany
Facková Marie · ZO Vyškov
Folejtar Josef · ZO Humpolec
Franěk Milan · ZO Rakovník
Galia Jan · ZO Sedlnice
Grulich Josef · ZO Konice
Hedbávný Vlastimil · ZO Velké Meziříčí
Hep František · ZO Libáň
Hlaváček Stanislav · ZO Mělník
Holeček Bohumil · ZO Hradec Králové
Hozman Zdeněk · ZO Kouřim
Charvátová Jana · ZO Světlá nad Sáz.
Chuchvalec Stanislav · ZO Kouřim
Jachan Bedřich · ZO Vranová Lhota
Janečka Jiří · ZO Čeladná
Jiráček Rudolf · ZO Železný Brod
Jirušová Jana · ZO Ostrov
Jursa Antonín · ZO Morávka
Kincel Alfréd · ZO Domažlice
Klein Antonín · ZO Zábřeh
Klevar Radoslav · ZO Odry
Koryčánek Rostislav · ZO Uherské Hrad.
Kotek Vladimír · ZO Holice
Kotrba Josef · ZO Opařany
Kouba Zdeněk · ZO Fulnek
Krása Josef · ZO Rataje nad Sázavou
Kratochvíl Josef · ZO Dolní Hbity
Kubát Václav · ZO Broumov
Kučera Miroslav · ZO Rožná
Kuklínek Alois · ZO Šlapanice
Kyma Petr · ZO Sedlčany
Kyznar Jaromír · ZO Štěkeň
Lohniský Miroslav · ZO Lomnice n. L.
Lokaj Jan · ZO Pocinovice
Luksch Pavel · ZO Horní Planá
Macek František · ZO Libáň
Mach František · ZO Kroměříž
Markovec Ladislav · ZO Volary
Menčíková Marie · ZO Volyně
Moravec Jiří · ZO Hradec Králové
Moudrý Jindřich · ZO Karlovy Vary
Müller Jiří · ZO Rájec a okolí
Němec Antonín · ZO Škvorec

Němec Stanislav · ZO Luka n. Jih.
Novák Jaroslav · ZO Český Dub
Novák Václav · ZO Mladošovice
Oleják Antonín · ZO Sedlnice
Ouředníková Jana · ZO Nový Knín
Peterka Karel · ZO Milevsko
Pokorný Jan · ZO Myslkovice
Pospíšil Jan · ZO Prostějov
Premus Jan · ZO Stěbořice
Rathsmann Eckhard · ZO Broumov
Rejman Jiří · ZO Dolní Bousov
Rolinc Jindřich · ZO Dvory nad Lužnicí
Rýdlo Josef · ZO Jaroměř
Seemann Václav · ZO Liběšice
Skáciík Jiří · ZO Zlín
Slováček Zdeněk · ZO Ostrava-Poruba
Smejkal Miroslav · ZO Lanškroun
Smejkal Stanislav · ZO Vyškov
Světlík Antonín · ZO Plasy
Šafář František · ZO Žulová
Šamaj Milan · ZO Dětmarovice
Šibral Josef · ZO Moravský Krumlov
Šimek Václav · ZO Ledeč nad Sázavou
Šnoblt Čestmír · ZO Křtiny
Šperl Bohumil · ZO Strašín
Štrumfa Ladislav · ZO Litomyšl
Šurán Ladislav · ZO Brumov-Bylnice
Tuček Vojtěch · ZO Březová n. Svit.
Valach Jaroslav · ZO Litvínov
Vostřel Jaroslav · ZO Svitavy
Votava Antonín · ZO Jevišovice
Vykoukal Ladislav · ZO Jeseník n. O.
Vymetalík Miroslav · ZO Soběchleby
Wittka Jan · ZO Drahotuše
Zahradník Václav · ZO Lištany
Žáruba Jiří · ZO Čáslav
Zekucia Štefan · ZO Lázně Kynžvart
Zúbek Štěpán · ZO Uherské Hradiště
Zuska Pavel · ZO Měcholupy

70 let

Abrlová Miroslava · ZO Traplice
Andrejs Jan · ZO Jaroměř
Belháčová Štěpánka · ZO Znojmo
Boháč František · ZO Kozlovice
Březina Zdeněk · ZO Nová Bystřice
Čermák Jan · ZO Varnsdorf
Černošek Jan · ZO Holešov
Černý Ladislav · ZO Varnsdorf
Dalajka Stanislav · ZO Zlín-Malenovice
David Petr · ZO Humpolec
Diviš Jaroslav · ZO Hrotovice
Dubský František · ZO Popelín
Ferenc Ludovít · ZO Mariánské Lázně
Filipczyková Ludmila · ZO Český Těšín
Formánek Milan · ZO Rohovládova Bělá
Greplová Ludmila · ZO Ptení
Hartl Jan · ZO Knínice u Boskovic
Herzik Rudolf · ZO Mariánské Lázně
Hoferka Stanislav · ZO Náchod
Hořejší Antonín · ZO Stádlec
Houba Marek · ZO Varnsdorf
Hruška Jaroslav · ZO Zbečno
Chadima František · ZO Litomyšl

Chatrný Jan · ZO Náměšť nad Oslavou
 Jandl Petr · ZO Rožná
 Jeníček Karel · ZO Rožmitál pod Třem.
 Juráček Stanislav · ZO Moravec
 Jurák Josef · ZO Pozlovice
 Kapucián Jan · ZO Svoboda nad Úpou
 Kladiva Josef · ZO Horní Bečva
 Kolář Luděk · ZO Lázně Bělohrad
 Koudelka Zdeněk · ZO Písek
 Koudelka Stanislav · ZO Těchonice
 Kovařík Václav · ZO Bílina
 Kozáková Marie · ZO Bernartice
 Král Jiří · ZO Nepomuk
 Kratěk František · ZO Domašov n. B.
 Kraus Pavel · ZO Nýřany
 Krejčí Vojtěch · ZO Brodek u Prostějova
 Krejzar Vladimír · ZO Sokolov
 Krch Ladislav · ZO Zlatá Koruna
 Kubec Pavel · ZO Lukavec
 Leischner Pavel · ZO Strakonice
 Lhotka Petr · ZO Kynšperk nad Ohří
 Linhart Josef · ZO Pěčín
 Linhartová Hana · ZO Rožmitál na Šum.
 Linzmajer Václav · ZO Volenice
 Lukáš Alois · ZO Luleč
 Lupa Oldřich · ZO Šenov
 Mach Bohumil · ZO Prosiměřice
 Matějka Pavel · ZO Kamenice nad Lipou
 Míka Ladislav · ZO Zvole
 Mikeš Zdeněk · ZO Brandýs n. L.-St. Bol.
 Mohler Antonín · ZO Olomouc
 Mrňák Zdeněk · ZO Poděbrady
 Mucha Rudolf · ZO Slezská Ostrava
 Nadrchal Jan · ZO Drahotuše
 Navrátil Jaroslav · ZO Kroměříž
 Němec Jan · ZO Dolní Bukovsko
 Novák Karel · ZO Přerov I
 Novosad František · ZO Nový Hrozenkov
 Obšil Břetislav · ZO Šternberk
 Pargáč Jan · ZO Rožnov pod Radhoštěm
 Pavelek Vladimír · ZO Hradec nad Mor.
 Pavlín Jiří · ZO Jeseník nad Odrou
 Petr Vojtěch · ZO Jičín
 Petráš Miloslav · ZO Štramberk
 Pink Rudolf · ZO Frýdlant n. O.
 Pivoň Ladislav · ZO Bruntál
 Plášil Ladislav · ZO Křižany
 Polách Antonín · ZO Horní Lideč
 Polanská Jaroslava · ZO Česká Lípa
 Polášek Milan · ZO Jablunka
 Polášek Jan · ZO Ruda nad Moravou
 Poslední Bedřich · ZO Chříč
 Průša Stanislav · ZO Jílové u Prahy
 Regner Josef · ZO Náchod
 Rendl Václav · ZO Strážov
 Ryšavý František · ZO Chudčice
 Říha Zdeněk · ZO Podbořany
 Samek Josef · ZO Hustopeče
 Seidler Jiří · ZO Bílovec
 Setničková Jana · ZO Načeradec
 Schrotterova Anna · ZO Koleč
 Skřivánek Jiří · ZO Pozořice
 Sláma Václav · ZO Švihov
 Smítka Milan · ZO Lubenec

Studničková Běla · ZO Železný Brod
 Svatek František · ZO Šlapánov
 Svoboda Miloslav · ZO Sobčice
 Sýkorová Marie · ZO Hrob-Osek
 Šafka Vladimír · ZO Hořice
 Šimek Milan · ZO Nový Rychnov
 Šimek Jan · ZO Havlíčkův Brod
 Škabrada Jiří · ZO Sedlčany
 Štýbnar Vojtěch · ZO Olomouc
 Šulc Vítězslav · ZO Bečov nad Teplou
 Švejdar Jiří · ZO Městec Králové
 Švestka Josef · ZO Podbrdy
 Tvrdlík Karel · ZO Zruč nad Sázavou
 Uhřík Jaromír · ZO Vsetín
 Urban Jaroslav · ZO Mirošov
 Vajsar Jiří · ZO Červený Kostelec
 Vlk František · ZO Palkovice
 Zajíček Luděk · ZO Smržovka
 Zifčák Štěpán · ZO Volary
 Zvonář Jaroslav · ZO Klobouky u Brna

65 let

Ausbuher Zdeněk · ZO Kryry
 Banasinski Miroslav · ZO Šenov
 Baroň Pavel · ZO Bystřice pod Hostýnem
 Bartoněk Oldřich · ZO Brno-Bohunice
 Bartoňová Věra · ZO Žlutice
 Bartošik Tomáš · ZO Osek nad Bečvou
 Bečka Jan · ZO Nové Veselí
 Blahut Bohumil · ZO Hnojník
 Blecha František · ZO Velké Pavlovice
 Bouma Josef · ZO Ledec nad Sázavou
 Brozda Bohuslav · ZO Český Těšín
 Březina Jiří · ZO Olomouc
 Budín Stanislav · ZO Vrchotovy Janovice
 Cafourek Vladimír · ZO Doksy
 Dráb Jaroslav · ZO Janovice n. Ú.
 Dufek Pavel · ZO Chotěboř
 Dvořák Luboš · ZO Chyňava
 Ernest Vladimír · ZO Lukov
 Fáček Zdeněk · ZO Nová Cerekev
 Gomyla Josef · ZO Bruntál
 Grygar Rostislav · ZO Nymburk
 Habáň Stanislav · ZO Nivnice
 Hajšman Ilja · ZO Velhartice
 Hanák Alois · ZO Ivanovice na Hané
 Heimel Jan · ZO Tršice
 Hejtmánek Miroslav · ZO Kroměříž
 Hlubocký Vladimír · ZO Planá n. L.
 Hofman Jiří · ZO Konice
 Hochmal Jiří · ZO Mělník
 Hollman Jaroslav · ZO Jilemnice
 Honejšek Václav · ZO Jílové u Prahy
 Hrabáková Jindřiška · ZO Radnice
 Hrkal Karel · ZO Lomnice nad Lužnicí
 Hrouda František · ZO Roudnice n. L.
 Hypš Jiří · ZO Hradec Králové
 Chaloupka Jan · ZO Kašperské Hory
 Chrobáček Karel · ZO Slezská Ostrava
 Chvojka Jiří · ZO Kublov
 Jandora Mojmir · ZO Břeclav
 Janek Jiří · ZO Ořechov
 Johánek Josef · ZO Domažlice
 Jurásek Petr · ZO Bojkovice

Odešli z našich řad

Beneš Štěpán (82) · ZO Mlečice	Mudrák Oldřich (98) · ZO Vlachovice-Vrbětice
Brašna Milan (60) · ZO Jencice	Novák Milan (78) · ZO Znojmo
Břečka František (83) · ZO Strakonice	Pfleger Josef (87) · ZO Borek
Čapka Miroslav (80) · ZO Břeclav	Pluhař Rudolf (81) · ZO Kralupy n. Vlt.
Figel František (82) · ZO Radvanice-Bartovice	Průša Milan (87) · ZO Chrudim
Frank Bohumil (84) · ZO Žihle	Průgl Jaroslav (71) · ZO Březnice
Hanuš Antonín (78) · ZO Červený Kostelec	Příbyl Květoslav (84) · ZO Rychnov n. M.
Hrnčíř Jiří (85) · ZO Lázně Bělohrad	Sentivan Štefan (77) · ZO Nejdek
Jandák Josef (80) · ZO Kolín	Toman Václav (91) · ZO Klatovy
Klusoň Jan (83) · ZO Litomyšl	Zvolenský Ondřej (81) · ZO Trnava
Mach Jan (81) · ZO Vacov	
Mikyna Jiří (48) · ZO Klatovy	

Čest jejich památce!

Kabeláč Pavel · ZO Ostrov
 Kadlubiec Josef · ZO Fulnek
 Kaleta Rudolf · ZO Bystřice nad Olší
 Kamínková Věra · ZO Mohelnice
 Kašpar Josef · ZO Konstantinovy Lázně
 Kazda Jan · ZO Horažďovice
 Klenovský Otto · ZO Drevníky
 Kobián Milan · ZO Chocerady
 Kocourek Václav · ZO Charvatce
 Kolářová Miluše · ZO Litvínov
 Kopřiva Jiří · ZO Němčice nad Hanou
 Kotrlý Kamil · ZO Kunvald
 Koudelka Petr · ZO Loštice
 Král Pavel · ZO Sedlec-Prčice
 Kronďák Vladislav · ZO Kamenický Š.
 Křenek Stanislav · ZO Strítěž n. B.
 Křivánková Taťana · ZO Jirkov
 Kučera Miroslav · ZO Chocerady
 Kudrna Petr · ZO Hrotovice
 Lávička Václav · ZO Mšec
 Leischner Bořivoj · ZO Městečko T.
 Lorenc Antonín · ZO Rajhrad
 Luska František · ZO Vyškov
 Malkovský Jaroslav · ZO Cheb
 Mašek Jan · ZO Mladošovice
 Mauric Lubomír · ZO Kladno
 Medek Lubomír · ZO Opava
 Milsimer Václav · ZO Hostouň
 Modroch Jaroslav · ZO Unhošť
 Moravčík Jan · ZO Letohrad
 Najman Miroslav · ZO Sobotka
 Nejman Jiří · ZO Třebechovice p. O.
 Němeček Josef · ZO Česká Kamenice
 Nerad František · ZO Vlašim
 Neuwirth Jiří · ZO Havířov
 Nováčková Alena · ZO Brandýs nad
 Labem-Stará Boleslav
 Novák Jaroslav · ZO Machov
 Osvald Stanislav · ZO Janovice n. Ú.
 Partyka František · ZO Otnice
 Plechatý Josef · ZO Perštejn
 Pleva Josef · ZO Slavičín
 Pokorný Jan · ZO Sedlnice
 Polák Antonín · ZO Čechtice
 Pospíchal Vladimír · ZO Nové Veselí
 Račák Josef · ZO Kaplice
 Rak Zdeněk · ZO Zábřeh
 Rusnák Josef · ZO Habartov

Ryba Miloslav · ZO Dětmorovice
 Rysánek Jan · ZO Ivanovice na Hané
 Ryza Antonín · ZO Lidečko
 Sauer Vladimír · ZO Bystré v O. Horách
 Shamanin Vyacheslav · ZO Velké P.
 Schmalz Jaroslav · ZO Rakovník
 Singr Břetislav · ZO Jarov
 Skalník Josef · ZO Nové Město n. M.
 Sladčík Jiří · ZO Radvanice-Bartovice
 Smékal Zdeněk · ZO Čistá
 Sobota Václav · ZO Ostrava-Zábřeh
 Sovadina Pavel · ZO Hranice
 Strnad Antonín · ZO Štítná nad Vlčí
 Stulíková Alena · ZO Píšťín
 Svatá Dana · ZO Hořice
 Šebela Josef · ZO Nový Bydžov
 Šefrna Ivo · ZO Davle
 Šimčík Jaroslav · ZO Valašská Bystřice
 Šimeček Jan · ZO Strážnice
 Škodová Věra · ZO Albrechtice n. VI.
 Škrabalová Marie · ZO Dyjákovice
 Šlegl Václav · ZO Pocinovice
 Šmíd František · ZO Králíky
 Špingl Jaroslav · ZO Praha Zbraslav
 Štěrbá Petr · ZO Městec Králové
 Šustala Ladislav · ZO Tichá
 Švantnerová Miluše · ZO Domažlice
 Tomášek Zdeněk · ZO Bušovice
 Truxa Miroslav · ZO Rakovník
 Vachta Stanislav · ZO Štěkeň
 Valenta Miloslav · ZO Mnichovo H.
 Vaněk Ladislav · ZO Lešná
 Vaněk Ivo · ZO Tišnov
 Vítovec Zdeněk · ZO Hluboká n. V.
 Vomasta Petr · ZO Most
 Votruba Zdeněk · ZO Bernartice
 Vrhel Josef · ZO Kryry
 Vrzáň Josef · ZO Hradec Králové
 Weber Jaroslav · ZO Bučí
 Weiss Zdeněk · ZO Hrušovany n. J.
 Wiesner Miloslav · ZO Dřevohostice
 Winkelhöfer Karel · ZO Kaznějov
 Zábojník Václav · ZO Provodov
 Zbořil Jiří · ZO Hodslavice
 Žitník Zdeněk · ZO Valašské Meziříčí

Jubilantům upřímně blahopřejeme!

110 let včelaření u nás

V letošním roce oslaví včelaři v Českém Dubu 110. výročí založení Včelařského spolku pro Český Dub a okolí. K tomuto významnému jubileu jsme ve spolupráci s Podještědským muzeem v Českém Dubu připravili výstavu mapující toto období. Ve dnech 18. 5. – 17. 6. 2018 si můžete prohlédnout historické úly, včelařské potřeby, medomety, lis na mezistěny, historické dokumenty a fotografie. Děkujeme mnoha příznivcům z Českého Dubu, ale i Jablonného v Podještědí a Raspenavy, za poskytnuté exponáty. Jmenovitě bychom chtěli poděkovat manželům Havelkovým z Trávníčku za několik předmětů a dokumentaci z půdy domu historicky prvního předsedy Včelařského spolku pro Český Dub a okolí.

Jméno včelařů vás na výstavu zve Ing. Tomáš Moravec, předseda ZO ČSV Český Dub.

„Po větrné smršti na Náchodsku ze 17. na 18. 3. 2018 musím konstatovat, že moje včelky mají svého anděla strážného.“ Snímek nám zaslal přítel Jaromír Skála, ZO Machov, okr. Náchod.

Genetická diverzita

Nejlepší boj s nemocemi je respektování přírodních zákonů, například toho, že rojení včelstev není od toho, aby včelstvo snížilo medný výnos včelařovi, ale aby se uplatnil přírodní zákon, a to takový, že zdravý jedinec by měl vyvést potomka. Potlačení rojivosti se zvedlo umělé množení včelstev, nejčastěji oddělků. Často do nich vkládáme koupenou nebo vlastní matku, kterou zpravidla chováme z jednoho včelstva. Poté jsou častým obrázkem včelnice, kde jsou samé matky – sestry. Genetická diverzita se tedy vůči stavu, kdy se včelstva množila přirozeně roji, kdy například jedno včelstvo odchovalo jednoho potomka ročně, velice snížila. Stejně jako když si koupíte oddělek, jaké matky v nich budou? No samozřejmě samé sestry, opět plně proti-přírodní stav, který v přírodě nikdy nenastává. Je to špatně, ještě jednou opakují, je to nepřírozený stav, a takové včelaření je velice rizikové. Vysoká genetická diverzita je základem dlouhodobě udržitelného chovu, kdy sice některá včelstva různým nemocem podlehnou, ale přežijí, přirozeně odolnější včelstva, se opět namnoží, tak jak to v přírodě fungovalo celou historii. Nyní se čím dál častěji objevují 100% úhyny, které bohužel plně souvisí s nízkou genetickou diverzitou na dané včelnici.

Pozor na to, nic na nemoci nefunguje tak dobře, jako vysoká genetická diverzita tak, jak to měla zařízená příroda. Ono to rojové včelaření nebylo zase špatné, fungovalo miliony let. Člověk ho upravil v duchu toho, že bude více medu a včelkám se nic nestane, což by ničemu neškodilo, kdybychom šlechtěním a selekcí rojení mírně potlačili, ale uvědomili si, co rojení doopravdy je. Zásah byl ale silnější, a to je jeden z hlavních důvodů dalšího, silně úhynového roku.

Ing. Jan Peterek,
Frýdek-Místek

Poznámka redakce: Výše uvedené platí v celé živočišné říši. Fakt, že se genetický potenciál hospodářských zvířat v průběhu řady let snížil, je všeobecně známý. Nelze však jednoznačně říci, že to je hlavní důvod snížení odolnosti včelstev.

Poděkování

Chtěl bych touto cestou poděkovat Moravskoslezskému kraji a předsednictvu OO Frýdek-Místek za dotační finanční pomoc pro včelařské kroužky, které zřizují ZO spadající pod OO Frýdek-Místek a ZO v Moravskoslezském kraji.

Tato dotace se uskutečnila v letech 2015–2017. V roce 2015 byla poskytnuta kroužkům v okrese Frýdek-Místek finanční dotace 27 000 Kč, v roce 2016 částka 200 000 Kč a v roce 2017 pro kroužky v celém Moravskoslezském kraji 300 000 Kč.

Jednotlivé kroužky si mohly za tuto dotační pomoc zakoupit prostředky k činnosti, jako jsou ochranné pomůcky, pomůcky pro práci se včelstvy, úly a pozorovací úly, úlové váhy i s dálkovým přenosem, mikroskopy, preparáty na mikroskopování, formy na svíčky, literaturu a DVD se včelařskou tematikou, medomety, sluneční tavidla a jiné. Tato pomoc podstatně zvalitnila práci s dětmi v kroužcích v oblasti včelařské teorie a praxe.

Dotace byla zdokumentována předsednictvem OO Frýdek-Místek zcela bezchybně a bez připomínek poskytovatele dotace Moravskoslezského kraje. I topříspělo k celkovému úspěchu celé dotační pomoci.

Jaroslav Barták, VKM Kozlovice

Vzpomínka na Pravdíka

Dne 22. dubna uplynul rok, kdy jsme se, bohužel navždy, rozloučili s přítelem Pravdomilem Svobodou, dlouholetým chovatelem včel. Od mládí pomáhal včelařit svému tatínkovi, postupně od něho získával všechny včelařské zkušenosti. Dlouhá léta byl členem a funkcionářem ZO ČSV Choceň. Předsedou včelařského spolku Choceň byl zvolen v roce 1974, již ve svých 29 letech. Choceňské včelaře zastupoval v okresním a později i ústředním (republikovém) výboru ČSV v Praze. Věnoval se především zdravotnímu stavu včelstev, zajišťoval léčebnou techniku i léky. Sledoval a podporoval včelařské novinky, racionalizace včelařství byla jeho koníčkem. Vždy ochotně poradil ostatním včelařům, mladým začínajícím i těm starším, pokročilým. Byl ochoten kdykoli pomoci každému, kdo se na něho obrátil. Nezištně předával zkušenosti získané za léta svého včelaření. Náš „Pravdík“ (jinak mu totiž většina z nás neřekla) vytvářel mezi včelaři dobrou náladu, podílel se na osvětě a přípravě tematických zájezdů. Byl velmi rád, že následovníky včelaření našel i ve vlastní rodině a jeho včelky tak žijí dál. Svým nezištným přístupem se výrazně zapsal do historie včelaření na Ústeckoorlicku i do srdcí mnoha včelařů.

Čest jeho památce
ZO ČSV Choceň
OO ČSV Ústí nad Orlicí

POZVÁNKA

Včely jako důležitá součást lidského života

ZO Český svaz včelařů Tábor ve spolupráci s Městským střediskem kultury a sportu v Sezimově Ústí vás zvou na výstavu o včelách medonosných.

Albert Einstein
měl velkou pravdu, když řekl:
„NEBUDE-LI VČEL, DO ČTYŘ LET
VYMŘE LIDSTVO...“

Výstava se koná od 9. 5. do 15. 6. 2018
v galerii Spektrum, Sezimovo Ústí.

MEDOBRANÍ
Sobota 9. 6. 2018 od 10.30 hod.
v parku před Spektrem, s doprovodným programem, stánky, kapelou a soutěžemi pro děti.

Zveme všechny včelaře i s rodinami
z blízkého či dalekého okolí.

TÁBORŠTÍ VČELAŘI

ZAOSTŘENO NA VČELAŘSKOU MLÁDEŽ

Téměř všechna oblastní kola soutěže Zlatá včela máme za sebou a čekají nás kola celostátní. Ano, nečtete špatně – kola. Tento rok budou celostátní kola skutečně dvě!

První se koná 18–20. 5. 2018 v Nasavrkách a je pro mladší kategorii dětí, tzn. 1–5. třída ZŠ. Možnost postupu dětí z mladší kategorie je pro letošní rok novinkou. Disciplíny pro mladší kategorii budou uzpůsobeny věku dětí a nebude to tak „drsná“ a „přísná“ soutěž jako u těch starších. Důležité je, aby si to hlavně užily a poznaly stejně staré kamarády z včelařských kroužků z celé České republiky.

Druhé kolo se uskuteční o týden později, 25–27. 5. 2018, také v Nasavrkách, a to klasicky pro starší kategorii (6–9. třída), jak je už řadu let zvykem. Část disciplín je stejná jako v oblastních kolech. Děti rovněž řeší test včelařských znalostí, poznávají rostliny i s jejich včelařským významem, určují názvy včelařských pomůcek a jejich využití a pracují s fotorámkou i s mikroskopem. Mimo to však také např. poznávají různé druhy medů a čekají je i další praktické úkoly. Nejlepších šest z první části soutěže pak odjede na včelnicu Libáň, kde si prověří své praktické dovednosti přímo u živých včel.

Starší děti také vypracovávají pro celostátní kolo samostatnou práci. Téma by se mělo týkat něčeho praktického a mělo by popsat vlastní činnost dětí či jejich včelařského kroužku. Práce se sejdou vždy velmi zajímavé s různorodou škálou témat. Od práce s USB mikroskopem přes hmyzí hotely a kláty v muzeu až po různé pokusy, experimenty či návrhy na nejrůznější „včelařské zlepšováky“. Ovšem napsat práci a odevzdat ji je jen první krok. Děti ji totiž musejí také obhájit. Na obhajobu mají přibližně 3 minuty a jde o veřejné vystoupení

před soutěžícími i vedoucími včelařských kroužků. Výkony dětí hodnotí odborná porota, která může, stejně jako publikum, pokládat různé všetečné dotazy.

Této části soutěže se mnoho mladých včelařů bojí a jsou z ní nervózní. My jako vedoucí kroužků můžeme dětem pomoci. Tato disciplína není totiž zařazena proto, aby děti stresovala, ale hlavně proto, aby dokázaly zpracovat určité téma a obhájit ho veřejně před ostatními. Tuto zkušenost, například při dalším studiu, určitě ocení. Pokud s dětmi budeme trénovat prezentaci před ostatními po celý rok, nebude to pak pro ně tak těžké. Já to například praktikuji tak, že jednou za dva měsíce dětem řeknu, aby v posledních časopisech Včelařství našly nějaký zajímavý článek, který je zaujme, a krátce ho představily ostatním. Za prvé děti vezmou časopis do ruky a zjistí, že některé články jsou i pro ně, jsou čtivé a rozumí jim, a tak časopis možná hned neskončí na hromadě v koutě. Za druhé se včelařci naučí zpracovat určité informace a přednést je před ostatními. Někteří z nich si připraví referát s obrázky, jiní své vystoupení napůl čtou z časopisu. To už nechávám na nich, ale vidím, že se časem jejich mluvní projev opravdu zlepšuje. A pokud máte pocit, že to menší děti nezvládnou, tak věřte, že i třeba fakt, že vyšla nová knížka o skřítkovi Medovníčkovi, je zajímavý článek, který můžete prezentovat před ostatními.

Veronika Šebková
sebkover@seznam.cz

PYL PRO VČELY (5)

Květen je poplatný svému jménu a kvetoucích rostlin je v této době dostatek. Nabídka pylu je tím pádem velmi bohatá. Včely mohou hledat i na včelnicích nebo zahradách. Stávající nabídku můžete samozřejmě vylepšit a zkusit pěstovat rostliny, které nejen nabídnou druhovou pestrost pylu, ale mohou potěšit i vás. Jak? Nabízíme inspiraci.

Připravila Ing. Miroslava Novotná

Že jsou jabloně pěstované jako ovocné druhy výbornými zdroji pylu, to možná víte. Ale zkuste pěstovat některé, které patří mezi tzv. botanické. Určitě potěšíte včely, ale i vy se můžete kochat krásou květů i plodů. Zároveň získáte univerzální opylovače kulturních odrůd jablek.

Krásné rousky budou vaše včely přinášet i z květů jeřábů. Pokud chcete mít z těchto dřevin užitek i vy, pěstujte ty, které vám poskytnou i jedlé plody. Bez typické trpkosti jsou např. plody jeřábu granátového, křížence jeřábu obecného a hlohu sibiřského.

V květnu rozkvétají i vajgélie a až do června z nich budou vaše včely nosit bílé nebo bíložluté rousky. Pro vás jsou tyto keře možností oživit vaše zahrady nebo včelnice pestrou škálou barev (nejenom květů, ale i listů). Snadno množitelné i pěstované vajgélie tak budou určitě poutat pozornost všech.

Pokud chcete vašim včelám nabídnout velké množství pylu a pro sebe získat poměrně nenáročný keř, který vás v době květu potěší výraznou vůní a na podzim červeně zbarvenými listy, vsadte na javor ginnala. Rozložitý keřovitý stromek okolo 5 m je otužilý a můžete ho začlenit do volných živých plotů nebo skupin.